

วารสารพิกุล

PHIKUN JOURNAL

Print ISSN 3056-9044

Online ISSN 3027-6462

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567 (Vol. 22 No. 2 July - December 2024)

วารสารพิบูล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม — ธันวาคม 2567 ISSN : 3056-9044 E-ISSN : 3027-6462

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและรองรับการตีพิมพ์ เผยแพร่ ผลงานวิชาการ ในรูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความหนึ่งสื่อ ที่เป็นองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย นักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา นิสิต และนักศึกษา

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช พรหมภาสิต
รองศาสตราจารย์วิสิษฐ ธัญญะวัน

รักษาราชการแทนอธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวัฒน์ ภูวิชิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พจนา เพชรรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา วิชญาปกรณ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ทองพูน พัฒนาศร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ททัยวรรณ ไชยะกุล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ มัย ตะติยะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัยา สิทธิวิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตกาญจก ตั้งภากรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา โยอินศิริกุล

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความประจำฉบับ (Peer reviewers)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒน์พงษ์
รองศาสตราจารย์อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชยา เจียวีกัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวิน นวลศรี
อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญญาทิพย์ ศุภะกะลิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพา คำเนิน

มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย ทักษะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษา แต่ขอให้มีการอ้างอิงเจ้าของบทความ และแหล่งที่มา อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

พิมพ์ที่: ห้างหุ้นส่วนสามัญ เจ พี ปริ้นท์

เลขที่ 266 ถนนเทศบาล 2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 โทร. 081-7856368

บทบรรณาธิการ

วารสารพิกุลฉบับนี้ เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร ตีพิมพ์เป็นปีที่ 22 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม — ธันวาคม 2567) เนื้อหาภายในประกอบด้วย บทความ 9 เรื่อง ครอบคลุมเนื้อหา ด้านการศึกษา ศาสนา ภูมิศาสตร์ การตลาด และวัฒนธรรม

บทความ

1. การขยายผลการเรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อย “สระแก้วโมเดล” สู่เกษตรกรไร้อ้อย ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
2. การสร้างองค์การต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family
3. นวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี
4. ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร
5. ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก
6. Chinese language communication learning process for youth linked to the community resources in tourism context, Kamphaeng Phet Province
7. ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่หลังการระบาดของโรคโควิด-19
8. การแพร่ระบาดและทางเลือกในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง
9. การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม

บรรณาธิการ

สารบัญ

การขยายผลการเรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาดการเผาอ้อย “สระแก้วโมเดล”
สู่เกษตรกรไร้อ้อย ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

Expanding learning results on the process of solving problems to
reduce sugarcane burning “Sa Kaeo Model” to sugarcane farmers in
Mueang Kamphaeng Phet District Kamphaeng Phet Province

อรัญญารัตน์ ศรีสุพัฒน์กุล Aranyarat Srisuphatthanakul

พัจจนา เพชรรัตน์ Phatchanpha Phetcharat.....1

การสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family

Creating the happy workplace with the multiplication of happy Family

ธวชนิ์ ลาลิน Thawachinee Lalin

ตรรกพร สุขเกษม Takaporn Sukkasem

บุญญาบารมี สว่างวงศ์ Boonyabaramee Sawangwong

วสุนธรา รตโนภาส Wasoontara Ratanopas

ฤทธิรงค์ เกาภูรีระ Rittirong Kaoteera23

นวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิด
เศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล อำเภอหนองปรือ
จังหวัดกาญจนบุรี

The Social innovation for product development to commercial markets
based on Circular Economy in Nong Pla Lai Sub-District Community Enterprise,
Nong Prue District, Kanchanaburi Province

สุทิน อ่อนอุบล Suthin On-Ubon.....39

ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

Community food security policy proposals Kamphaeng Phet Province

ศุภฤทธิ์ ธาราทิพย์นรา Supharit Tarathipnara

พิชญ บุญนิยม Phitsanu Booniyom.....61

**ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา ตาก**

The Language Characteristics in Paragraph Writing by Students of
Rajamangala University of Technology Lanna, Tak

พงศธร สุรินทร์ Phongsatorn Surin

สรินยา สุภัทรานนท์ Sarinya Suphatranon.....77

**กระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบท
ทรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร**

Chinese language communication learning process for youth linked to
the community resources in tourism context, Kamphaeng Phet
Province.

บัญชา วัฒนาทัศนีย์ Bancha Wattanatadsanee.....97

**ความท้าทาย : การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่หลังการระบาดของโรค
โควิด-19**

Challenge: New Public Management Post COVID-19

มนพัทธ์ จันทโย Mannapat Jantayo

วงศ์กร เขียนเจริญ Wongsakorn Heancharoen

ทิพสุดา สุพรรณม์ Thipsuda Suphan

และอิทธิฤทธิ์ ขาวละออ Itthirit Khawlaor

รัชฎากร วินิจกุล Russadakorn Vinijkul117

**การแพร่ระบาดและทางเลือกในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความ
เกลียดชัง**

Proliferation of fake news and hate speech and alternative solutions

ธรรมกิตต์ ธรรมโม Thammakit Thammo135

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม

A Paradigm shift for efficiency in crime prevention

สุชิน รอดกำเนิด Suchin Rodgumnoed156

การขยายผลการเรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อย “สระแก้วโมเดล” สู่เกษตรกรไร้อ้อย ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

Expanding learning results on the process of solving problems to reduce sugarcane burning “Sa Kaeo Model” to sugarcane farmers in Mueang Kamphaeng Phet District Kamphaeng Phet Province

อรัญญารัตน์ ศรีสุพัฒนะกุล¹

Aranyarat Srisuphatthanakul

พัจจนา เพชรรัตน์²

Phatchanpha Phetcharat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดล เพื่อสร้างชุดองค์ความรู้ “หนังสือเล่มเล็ก” ในการแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดล และเพื่อประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับโครงการสระแก้วโมเดล ทั้งหมด 28 คน 2) กลุ่มที่เข้าร่วม

¹ อาจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้ฯ จาก 3 ตำบล คือ ตำบลเทพนคร ตำบลทรงธรรม และตำบลอ่างทอง จำนวน 120 คน โดยทั้งสองกลุ่มใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง การเก็บรวบรวม 2 วิธี ได้แก่ 1) วิธีคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย และการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำข้อมูลสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการแก้ปัญหาลดการเผาอ้อย สร้างร่างชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก นำให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยแบบประเมินความเที่ยงของเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลปรับแก้ไขตามคำแนะนำ 2) วิธีปริมาณ ใช้แบบสอบถามประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้ฯ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ที่ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการสำคัญที่ทำให้โครงการสระแก้วโมเดลประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้ค้นพบและนำเสนอเป็นสรุปบทเรียนภายใต้ชื่อ “6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย” ประกอบด้วย ก้าวที่ 1 สถานการณ์/ที่มา ก้าวที่ 2 หลักการดำเนินงาน ก้าวที่ 3 กลไกการทำงาน ก้าวที่ 4 กระบวนการ ก้าวที่ 5 ผลที่เกิด และก้าวที่ 6 ปัจจัยความสำเร็จ 2) ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก สรุปลองค์ความรู้ พบว่า ดำเนินงานผ่าน หลักคิด หลักการ และหลักปฏิบัติ ผู้คุณวุฒิตรวจให้คำแนะนำ ควรพิจารณาเพิ่มตัวอย่าง แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ ใช้ภาษาให้ง่าย กระชับ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ใช่พื้นที่เป้าหมาย ผ่านการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ได้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ควรใช้เนื้อหาสรุปสั้นๆ ขนาดตัวอักษรเหมาะสม มีการปรับแก้ไขเป็นชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก 6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย บทเรียนเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ 3) ประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้ฯ ผ่านสื่อชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพเกษตรกรชาวไร่อ้อย อาศัยอยู่ตำบลทรงธรรม ความคิดเห็นต่อการขยายผลการเรียนรู้การแก้ปัญหาลดการเผาอ้อย พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x} = 4.39$) ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.44$) ลำดับถัดมา คือ ด้านสื่อ (ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x} = 4.42$)

รองลงมา คือ ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{x} = 4.39$) และน้อยที่สุด คือ ด้านความเข้าใจ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x} = 4.30$)

คำสำคัญ: การขยายผลการเรียนรู้, ปัญหาการเผาอ้อย, เกษตรกรชาวไร่อ้อย

Abstract

This research aims to study the process of addressing the issue of reducing sugarcane burning based on the Sa Kaeo Model, to develop a knowledge set in the form of a "mini book" for solving the issue following the Sa Kaeo Model, and to evaluate the outcomes of learning dissemination activities on reducing sugarcane burning among stakeholders in Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province. The research sample consisted of two groups: 28 individuals involved in the Sa Kaeo Model project, and 120 participants in the learning dissemination activities from three sub-districts: Thepnakhon, Songtham, and Ang Thong. Both groups were selected through purposive sampling. Data collection was conducted by using 1) Qualitative method, this involved studying relevant documents, conducting unstructured interviews, analyzing data through inductive analysis and content analysis, synthesizing the data into a process model for reducing sugarcane burning, and drafting a knowledge set in the form of a mini book. Experts reviewed the draft using a content validity evaluation form, and adjustments were made based on their feedback. 2) Quantitative method: a questionnaire was used to evaluate the outcomes of the learning dissemination activities. The reliability of the questionnaire was determined with a Cronbach's alpha coefficient of 0.85. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation.

The research findings can be summarized as follows: 1) The key processes that contributed to the success of the Sa Kaeo Model project were identified and presented as lessons learned under the title “6 Key Steps to Reduce Sugarcane Burning.” These steps including: 1: Situation/Background 2: Operational Principles 3: Mechanisms of Action 4: Processes 5: Outcomes and 6: Success Factors 2) The mini book summarized the findings through concepts, principles, and practices. The experts recommended adding examples and guidelines for practical application, using simple and concise language, and testing it with related populations outside the target area. Through focus group discussions, additional feedback was gathered, suggesting the use of concise content, appropriate font size, and revisions to create the mini book "6 Key Steps to Reduce Sugarcane Burning: Lessons for Practical Application". The evaluation of the learning dissemination activities through the mini book set revealed that most respondents were female, worked as sugarcane farmers in Songtham Sub-district. Feedback on the learning dissemination for reducing sugarcane burning indicated that all aspects were rated at a high level, with an overall mean score of ($\bar{x} = 4.39$). The highest-rated aspect was the application of knowledge ($\bar{x} = 4.44$), followed by the media (mini-book) ($\bar{x} = 4.42$), the lecturers ($\bar{x} = 4.39$), and lastly, comprehension, which had the lowest mean score ($\bar{x} = 4.30$).

Keywords: Expanding learning outcomes, sugarcane burning problems, sugarcane farmers

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 3 สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศในความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 2561-2564) โดยเฉพาะปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร การสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรประกอบกับเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นหนึ่งจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 10 อำเภอ มีพื้นที่ทั้งหมด 8,607.5 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรกรรมมากกว่าครึ่ง ประมาณ 5,358.15 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร โดยมีการขึ้นทะเบียนทั้งหมด 274,543 ครัวเรือน และในจำนวนนี้เป็นเกษตรกรชาวไร่อ้อยทั้งหมด 29,282 ครัวเรือน ในปีการผลิต 2561/2562 มีพื้นที่ปลูกอ้อยถึง 792,024 ไร่ ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นกว่าปีก่อนถึง 40,000 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร, 2563) เกษตรกรชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่จะเผาอ้อยก่อนเก็บเกี่ยว เพื่อความสะดวกและความรวดเร็วในการตัดอ้อยของแรงงาน การเผาอ้อยเกิดเปลวไฟสูงทำให้เกิดเขม่า (หิมะดำ) สร้างความรำคาญ ความสกปรกในพื้นที่โดยทั่วไป และที่สำคัญส่งผลทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน ฝุ่น PM 2.5 ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพกับประชาชนในพื้นที่ เป็นเหตุให้เกิดการร้องเรียนจากประชาชนไปยังหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้นายเขาวลิต แสงอุทัย ผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้น เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและข้อร้องเรียนจากประชาชน จึงมีนโยบายมอบองค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้วเป็นพื้นที่นำร่อง ภายใต้ชื่อ “โครงการสระแก้วโมเดล” เพื่อให้แนวทางการดำเนินงานลดการเผาอ้อยก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยโครงการนี้ดำเนินงานติดต่อกันเป็นระยะเวลากว่า 3 ปีแล้ว เห็นได้ชัดว่าการเผาอ้อยในพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา

กระบวนการ ความสำเร็จในการแก้ไขการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดล ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะในพื้นที่ที่ประสบปัญหา เช่นกันนี้ โดยอาศัยชุดความรู้หนังสือเล่มเล็กเป็นสื่อกลางในการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการแก้ปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดล
2. เพื่อสร้างชุดองค์ความรู้ “หนังสือเล่มเล็ก” ในการแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดล
3. เพื่อประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้การแก้ปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษากระบวนการแก้ปัญหาลดการเผาอ้อย โดยถอดบทเรียนโครงการ “สระแก้วโมเดล” พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ระยะที่ 2 นำองค์ความรู้จากการศึกษามาสร้างชุดความรู้หนังสือเล่มเล็กในการแก้ปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดล นำไปทดสอบในพื้นที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 3 ขยายผลการศึกษาผ่านการสร้างกิจกรรมและประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้การแก้ปัญหาลดการเผาอ้อยตามแนวทางสระแก้วโมเดลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องใน 3 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลทรงธรรม ตำบลเทพนคร และตำบลอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยประยุกต์วิธีแบบผสมผสาน (Multi Methodological Method) ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้วยแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document study) หรือข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้ว และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง (Unstructured Interview) จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับโครงการสระแก้วโมเดล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้ว จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่โรงงานน้ำตาลทั้งหมด 3 โรงงาน โรงงานละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่จากสมาคมไร้อ้อย เขต 6 จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้หลักการเลือก คือ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการสระแก้วโมเดลต่อเนื่องเป็นระยะเวลา อย่างน้อย 3 ปี และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบกระบวนการแก้ปัญหาลดการเผาอ้อย

ระยะที่ 2 ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผู้ที่เกี่ยวข้องในระยะที่ 1 เป็นการถอดบทเรียนโครงการสระแก้วโมเดล นำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นร่างชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก โดยมีขั้นตอน 1) นำร่างชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมด้านภาษา จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการใช้ภาษาไทย และเกษตรกรชาวไร้อ้อยในพื้นที่ตำบลสระแก้ว ปรับแก้ไขชุดความรู้หนังสือเล่มเล็กตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 2) นำชุดความรู้ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่พื้นที่เป้าหมาย ผ่านการจัดเวทีสนทนากลุ่ม นำข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์ และพิจารณาปรับให้สมบูรณ์จนได้ชุด

ความรู้หนังสือเล่มเล็ก “6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย” ข้อมูลบทเรียนการดำเนินการโครงการสระแก้วโมเดล

ระยะที่ 3 ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้น นำให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงและความเที่ยงเชิงพินิจ หาดัชนีความสอดคล้องภายใน (IOC : Index of item objective congruence) ตามวิธีของ Rovinelli & Hambleton (1977) โดยทุกข้อมูลมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.5-1.0 ทุกข้อ เมื่อได้เครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ตัวอย่าง เมื่อนำมาวิเคราะห์ค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตามวิธีการของ (Cronbach. (1970 p.160) จากผลการทดสอบ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ที่ 0.85 สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และเกษตรกรชาวไร่อ้อย จาก 3 ตำบล คือ ตำบลเทพนคร ตำบลทรงธรรม และตำบลอ่างทอง จำนวน 120 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย เกษตรกรชาวไร่อ้อยในพื้นที่ ผู้นำชุมชนที่สนใจและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากองค์การบริหารส่วนตำบล ประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในวันจัดกิจกรรมของทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ ทรงธรรม เทพนคร และอ่างทอง และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา สามารถสรุปผลวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1. กระบวนการดำเนินงานสำคัญที่ทำให้โครงการสระแก้วโมเดลประสบความสำเร็จ จากถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการสระแก้วโมเดลแล้ว ผู้วิจัยได้ค้นพบและนำเสนอเป็นสรุปบทเรียนภายใต้ชื่อ “ 6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย” ก้าวที่ 1 สถานการณ์/ที่มา ตำบลสระแก้วเป็นพื้นที่ติดเมือง มีการปลูกอ้อยจำนวนมาก ในอดีตใช้วิธีเผาอ้อย และใช้แรงงานคนตัด

การเผาแต่ละครั้งทำให้เกิดฝุ่น คิววัน และปัญหา PM 2.5 ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพ สภาพอากาศ และสร้างเหตุรำคาญกับประชาชนในพื้นที่ เป็นที่มาของการร้องเรียนไปยังหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำไร่อ้อย ก้าวที่ 2 หลักการการดำเนินงานของตำบลสระแก้ว เมื่อศึกษาแล้ว พบว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับส่วนรวม มีความรับผิดชอบ เต็มใจให้ข้อมูล และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นพื้นที่ติดเมืง มักจะมีความเป็นส่วนตัวสูงกว่า เมื่อประชาชนส่วนใหญ่เป็นเช่นนี้ หลักการที่ถูกนำมาใช้และเกิดผลสำเร็จ ประกอบไปด้วย 3 หลักการ ได้แก่ 1) หลักการมีส่วนร่วม 2) หลักการแบ่งงานกันทำ และ 3) หลักการทำงานบนฐานข้อมูลจริง ก้าวที่ 3 กลไกการทำงาน คณะทำงานที่ขับเคลื่อนโครงการนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความสำคัญกับข้อร้องเรียนและความต้องการของประชาชน จึงมีนโยบายลดการเผาอ้อย เพื่อลดปัญหาฝุ่น คิววัน PM 2.5 โดยอาศัยคณะกรรมการบริหารท้องถิ่นไม่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ และระดับท้องถิ่นก็เช่นเดียวกันไม่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการอย่างเป็นทางการ อาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการประสานงานแก้ไขปัญหาและดำเนินการทุกด้านอย่างต่อเนื่อง ก้าวที่ 4 กระบวนการดำเนินงานโครงการสระแก้วโมเดล แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็นทั้งหมด 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นตอนติดตามประเมินผล ก้าวที่ 5 ผลที่เกิด จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลสระแก้วมีการตัดอ้อยสดเพิ่มขึ้นทุกปีจนกระทั่งปีการเก็บเกี่ยวปี 2564/2565 คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อร้องเรียนเรื่องปัญหาฝุ่น คิววัน PM 2.5 ลดลง สุขภาพของคนในพื้นที่ดีขึ้น สภาพอากาศโดยภาพรวมดีขึ้น และ ก้าวที่ 6 ปัจจัยความสำเร็จ คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานโครงการสระแก้วโมเดลประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ นโยบายจากภาครัฐ ผู้นำ เกษตรกรชาวไร่อ้อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป้าหมายที่ชัดเจน

ปัญหาลดการเผาอ้อย กระบวนการสร้างกิจกรรมฯ ผ่านการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประชุมทีมงาน วางแผนกำหนดรูปแบบกิจกรรม 2) ติดต่อประสานงาน 3) ลงพื้นที่ชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียด กำหนดวันทำกิจกรรม 4) ขออนุญาตเข้าจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูล และ 5) ประเมินผลกิจกรรมการขยายผลการเรียนรู้ฯ ผ่านสื่อชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก “6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย” ทำการประเมินเสร็จสิ้นในวันทำกิจกรรมของทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเทพนคร ตำบลทรงธรรม และตำบลอ่างทอง ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ประกอบอาชีพเกษตรกรชาวไร่อ้อย อาศัยอยู่ตำบลทรงธรรม ความคิดเห็นต่อการขยายผลการเรียนรู้การแก้ปัญหาลดการเผาอ้อย พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม (\bar{x} = 4.39) ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{x} = 4.44) ลำดับถัดมาคือ ด้านสื่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{x} = 4.42) รองลงมาเป็นด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.39) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านความเข้าใจ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{x} = 4.30)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการขยายผลการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาลดการเผาอ้อย “สระแก้วโมเดล” สู่เกษตรกรไร่อ้อย ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยนำเสนอข้อค้นพบ 3 ข้อที่นำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลการดำเนินงานสำคัญที่ทำให้โครงการสระแก้วโมเดล ประสบความสำเร็จ พบว่า 1. สถานการณ์/ที่มา การเผาอ้อยเป็นวิถีของเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต ก่อให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อสภาพอากาศ ทำให้เกิดปัญหาฝุ่น คิววัน PM 2.5 ผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นเหตุสร้างความรำคาญจาก “หิมะดำ” สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิภา แก้วประดิษฐ์ (2564 หน้า 83), สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ (2564 หน้า 23-24) ที่พบว่า การเผาอ้อยเป็นแหล่งหนึ่งที่ทำให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กเกิดเป็นมลพิษทางอากาศ ส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพระบบทางเดินหายใจและการเผาอ้อยทำให้ที่อยู่อาศัยได้รับความสกปรก นอกจากนี้การเผาอ้อยทำให้เกิดมลพิษในระบบนิเวศ สัตว์บางชนิดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ 2. หลักการทำงาน ได้แก่

หลักการมีส่วนร่วม การดำเนินการโครงการสระแก้วโมเดลเปิดโอกาสให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และเกษตรกรชาวไร่อ้อยในพื้นที่ เข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ช่วยกันแก้ไขปัญหา และทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อตามลำดับการมีส่วนร่วมของ ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี (2548) พบว่า โครงการสระแก้วโมเดลเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมอยู่ในระดับสูงที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กาญจนา นาถะพินธุ, ดาริวรรณ เศรษฐีธรรม, และกิงแก้ว เกษโกวิท (2554 หน้า 413-414) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมการเผาในที่โล่ง โดยศึกษาในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนในพื้นที่ยินดีให้ความร่วมมือลดการเผาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือตระหนักถึงปัญหาจากการเผาอย่างยิ่ง หลักการที่สอง หลักการแบ่งงานกันทำ สามารถนำทฤษฎี POCCC ของ Henri Fayol มาอภิปรายการบริหารจัดการโครงการสระแก้วโมเดล (HRED Thailand, 2565) ได้ดังนี้ P- Planning มีการรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวางแผน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน และเป้าหมายร่วมกัน O – Organizing ทุกหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการต่างมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบภายใต้การทำงานหลักของหน่วยงาน เพื่อลดความซ้ำซ้อน และสร้างโอกาสให้งานนั้นประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น C- Commanding ผู้ว่าราชการมอบนโยบายแก้ไข ปัญหาฝุ่น คิววัน PM 2.5 ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้วเป็นพื้นที่นำร่องในการแก้ไขปัญหา โดยภาพรวมของโครงการในระดับท้องถิ่นอาศัยลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นหลัก C – Coordination เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการโครงการนี้ เกิดจากความร่วมมือของหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ การประสานงานที่ดีจะช่วยให้การทำงานของทุกฝ่ายราบรื่นและลดความขัดแย้งได้ C – Controlling ลักษณะการควบคุมของโครงการเป็นการติดตามกระบวนการทำงาน แก้ไขปัญหาระหว่างทาง มีการประเมินผลภาพรวมในการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นอ้อยสดมากขึ้น และต้องทำงานต่อเนื่องหลายปี เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายอย่างยั่งยืน หลักการที่สาม หลักการทำงานบนฐานข้อมูลจริง เมื่อกำหนดพื้นที่นำร่องแล้ว ทุกหน่วยงานดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวาง

แผนการดำเนินการ กำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน โดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญ 3. กลไกการทำงาน ในระดับจังหวัดเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน กลุ่มที่น่าสนใจคือ คณะทำงานระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยหลายภาคส่วนในพื้นที่ กำหนดมาตรการจากภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานตนเองเป็นหลัก ได้แก่ อบต.สระแก้ว ดำเนินการออกประกาศ ธรรมนูญ ผู้นำชุมชน ประชาสัมพันธ์ รวบรวมข้อมูลชาวไร่อ้อย เข้าเวรศูนย์รับแจ้งเหตุ โรงงานน้ำตาล สนับสนุนรถตัดอ้อย ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เกษตรกร ได้รับเงินทุนเพื่อปรับเปลี่ยนแปลงอ้อย ซื้อเครื่องจักร กระบวนการทั้งหมดดำเนินการต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปี โดยที่ทุกฝ่ายยังคงยึดเป้าหมายเดียวกันตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัคจารีย์ เชื้อยัง (2553 หน้า 65-70) พบว่า อบต.ดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน โดยทางตรง มีการตราข้อบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมไฟป่าและฝุ่นละอองจากการเผามาบังคับใช้ การประชาสัมพันธ์โทษของการเผา และทางอ้อม มีการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวและการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของหมอกควัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุพัตรา กิ่งไทร (2560 หน้า 103) พบว่า มาตรการลดการเผาอ้อยที่เหมาะสมในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ มาตรการให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ จัดหารถตัดอ้อยและให้ความรู้การบริหารจัดการให้คุ้มทุน ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี และมาตรการห้ามเผาภายในพื้นที่รัศมี 5 กิโลเมตรจากเขตเทศบาลเมือง

4. กระบวนการดำเนินงาน โครงการสระแก้วโมเดลประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นวางแผน นำข้อมูลของจากทุกหน่วยงานมาร่วมคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเผาอ้อย ขั้นดำเนินการ ปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้ โดยแต่ละหน่วยงานก็จะทำหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบจากงานหลักของตน และขั้นติดตามประเมินผล ในขั้นนี้การติดตามนั้นมีการติดตามโดยตลอด เนื่องจากในระยะแรกของการดำเนินงาน เกษตรกรยังมีการลักลอบเผาอ้อย เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ชุดดับไฟก็จะเข้าพื้นที่ทันที สำหรับการประเมินผล มีการเก็บข้อมูลทางสถิติการเผาอ้อยทุกปี โดยอบต.

สระแก้ว จากสถิติการเผาอ้อยลดลงทุกปี กระทั่งในฤดูการเก็บเกี่ยวอ้อยปี 2563/2564 พื้นที่ตำบลสระแก้วเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยสดร้อยละ 100 หากนำกระบวนการทำงานโครงการสระแก้วโมเดลเทียบเคียงกับวงจรบริหารงานคุณภาพ PDCA พบว่า ขั้นตอนเตรียมการและขั้นวางแผนจัดอยู่ใน P-Plan มีการค้นหาและรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการทำงานและการแก้ไขปัญหา กำหนดผู้รับผิดชอบในส่วนงานแต่ละด้านและที่สำคัญกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ขั้นตอนดำเนินการ ก็คือ D - Do ดำเนินการตามแผนที่กำหนด และขั้นสุดท้ายคือ การติดตามและประเมิน เทียบเคียงกับขั้น C - Check โครงการมีการตรวจสอบ กำกับติดตามมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนด และขั้น A - Act เมื่อพิจารณาแล้ว โครงการนี้มีปรับปรุงการกระบวนการทำงานโดยตลอด มีการกำหนดมาตรการใหม่ พร้อมดำเนินการตามมาตรการเดิมอย่างต่อเนื่อง 5. ผลที่เกิดขึ้น นับจนกระทั่งปัจจุบันการดำเนินงานโครงการสระแก้วโมเดล เกือบครบ 4 ปีหรือ 4 รอบการเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อย สิ่งที่เห็นเชิงประจักษ์ว่าโครงการนี้ประสบผลสำเร็จโดยสรุปได้ 3 ผล ได้แก่ 1) ผลผลิต (Output) ปริมาณการตัดอ้อยสด เพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 2564-2565 ตัดอ้อยสดได้ร้อยละ 100 2) ผลลัพธ์ (Outcome) ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาฝุ่น คิววัน PM 2.5 ในภาพรวมลดลง สภาพอากาศดีขึ้นส่งผลให้สุขภาพของคนในพื้นที่ดีขึ้น ข้อมูลจากเขตสุขภาพที่ 3 กำแพงเพชร พบว่า อำเภอเมืองกำแพงเพชร มีอัตราผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจลดลงทุกปี ตั้งแต่ปี 2562 ที่มีผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจ คิดเป็นร้อยละ 17.72 และในปี 2565 ผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจ คิดเป็นร้อยละ 8.63 ซึ่งเป็นอัตราที่ลดลงอย่างชัดเจน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร, 2566) 3) ผลกระทบ (Impact) เกษตรกรชาวไร่อ้อยจำนวนหนึ่งต้องเปลี่ยนอาชีพ เนื่องจากไม่สามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับเครื่องจักรขนาดใหญ่ และแรงงานรับจ้างตัดอ้อยในพื้นที่ต้องเปลี่ยนไปรับจ้างอย่างอื่นทดแทน 6. ปัจจัยความสำเร็จ เมื่อพิจารณาโครงการ พบว่า มีปัจจัย 5 ประการ ประการแรกนโยบายของรัฐบาลออกมาชัดเจน ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็เกิดขึ้นตามมา ประการสอง ผู้นำ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการ ผ่านการให้ความรู้สร้างความเข้าใจกับประชาชน ประการที่สาม เกษตรกรชาวไร่อ้อย

ยอมรับที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงานเกษตรแบบดั้งเดิม ประการที่สี่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และประการสุดท้าย มีเป้าหมายที่ชัดเจน ทุกฝ่ายเข้าใจ ร่วมคิด แก้ไขปัญหาเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวัฒน์ เสาเงิน (2560 หน้า 68) เรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของ บ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ผู้นำมีความเข้าใจสามารถจัดการทำงานได้อย่างเป็นระบบ ประสานงานได้เป็นอย่างดี 2) ปัจจัยด้านคนในชุมชน ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนที่มาปฏิบัติงานในหมู่บ้าน 3) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา โดยภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม

2. ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก 6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย เป็นข้อสรุปการถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการสระแก้วโมเดล ตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งประสบความสำเร็จอย่างเช่นปัจจุบัน ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ให้ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็กนี้ เป็นสื่อที่รวบรวมองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปเผยแพร่ ต่อยอด หรือเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่อื่นๆ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 หลักคิด ก่อนเริ่มโครงการสระแก้วโมเดล พื้นที่เขตเมืองกำแพงเพชรประสบปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 เป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชน ทั้งเรื่องปัญหาสุขภาพ ความสกปรกของพื้นที่ที่เกิดจากเขม่าควันจากการเผาอ้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ (2564 หน้า 21-23) ที่ศึกษาผลกระทบจากการเผาใบอ้อยที่ก่อให้เกิดมลพิษ PM 2.5 พบว่า การเผาใบอ้อยส่งผลกระทบต่อ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเกิดมลพิษในระบบนิเวศ ด้านการเกิดมลพิษทางอากาศ ด้านปัญหาดินเปรี้ยว และด้านสุขภาพอนามัย เช่นเดียวกับ เจนจิรา ใจทาน (2556 หน้า 120) ศึกษาการรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยของเกษตรกร พบว่า การเผาก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ การแพร่กระจายของฝุ่นละอองไปทั่วชุมชนมีผลต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ และเศษผงหรือซีเถ้าจะกระจายไปในอากาศและลอยเข้าบ้านเรือนทำให้เกิดความสกปรก เป็นเหตุให้

เกิดข้อร้องเรียนจำนวนมากมายังหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัทธรา กิ่งไทร (2560 หน้า 103) ศึกษาผลกระทบของการเผาอ้อยต่อพื้นที่เมือง พบว่า มาตรการที่เหมาะสมในการลดการเผาอ้อยในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ มาตรการห้ามเผาภายในเขตพื้นที่รัศมี 5 กิโลเมตรจากเขตเทศบาลเมือง และมาตรการประกาศ 90 วัน ห้ามเผาอ้อย ส่วนที่ 2 หลักการ หลังจากทำการศึกษาระบวนการดำเนินงานโครงการสระแก้ว โมเดล พบว่า ใช้หลักการ 3 หลักสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการมีส่วนร่วม (Participatory) สอดคล้องกับงานวิจัย ณิชูชยา อุ้นทองดี (2556 หน้า 183) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความโปร่งใสของกระบวนการมีส่วนร่วม การเข้าถึงข้อมูล ความครอบคลุมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน รับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามผลการดำเนินงาน 2) หลักการ แบ่งงานกันทำ (Division of Work) สอดคล้องกับทฤษฎี POCCC ของ Henri Fayol (HRED Thailand, 2565) ซึ่งการดำเนินงานโครงการสระแก้วโมเดล มีกระบวนการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทฤษฎีนี้ เพียงแต่ไม่ได้เข้มข้น ตามการแบ่งงานกันทำเหมือนการทำงานของภาคเอกชน หลักการทำงานบนพื้นฐานข้อมูลจริง โดยอาศัยข้อมูลจากทุกภาคส่วน แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่วนที่ 3 หลักปฏิบัติ อาศัยกลไกการทำงานประกอบด้วย คณะทำงานระดับจังหวัด และคณะทำงานระดับท้องถิ่น ทำงานผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นตอนติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานตามกระบวนการ PDCA ที่เกิดจากการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ สุราลีณี โพธิจันทร์ (2558) ที่กล่าวว่า การวางแผนงานอย่างเหมาะสมจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องรอบด้านและการดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนเป็นเส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จ แต่ก็จะต้องมีการตรวจสอบความคืบหน้าหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารนำมาใช้ในการปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ และที่สำคัญเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นแต่ละครั้ง ต้องกลับมาทบทวน สรุป

ข้อดี ข้อด้อยหรือหาจุดปรับปรุง ก็คือการดำเนินงานตามแนวคิดของวงจร PDCA

3. ผลการประเมินจากกิจกรรมขยายผลการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อย กลุ่มเป้าหมายเป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ชุมชนและเกษตรกรชาวไร่อ้อย จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ของ Knowles M.S. (1978) พบว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นต้องตรงกับความ ต้องการ ความสนใจและต้องเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ผลการประเมินกิจกรรมขยายผลการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพเกษตรกรชาวไร่อ้อย จากตำบลทรงธรรม สำหรับประเด็นความคิดเห็นต่อการขยายผลการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาลดการเผาอ้อย ประกอบด้วย 4 ด้าน รายละเอียดดังนี้ 1) ด้านวิทยากร ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร และการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร จีนาและอลงกต คูตระกูล (2561, หน้า 67-76) ทำการศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน พบว่า อาจารย์ผู้มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้นำชุมชนผ่านการประชุมหารือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดความรู้ คือ การยอมรับในตัวผู้ถ่ายทอดความรู้ และกระบวนการ/วิธีการถ่ายทอดความรู้ ในขณะที่ นิสิตาร์ก เวชยานนท์ (2559, หน้า 196-197) ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับปฏิบัติการของผู้เข้าอบรม พบว่า ด้านวิทยากร ผู้อบรมมีความพึงพอใจสูงสุดอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 วิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ดีมีความเหมาะสมกับหลักสูตร และเป็นผู้ให้คำแนะนำในการทำโครงการ 2) ด้านสื่อ ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก 6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลักษณะของสื่อมีความเหมาะสมเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อาลาวิย์ ฮะซานี และณัฐพงษ์ หมั่นหลี่ (2564, หน้า 14) เรื่อง การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว พบว่า คุณภาพของสื่อ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหา พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.60 ได้แก่ ข้อมูลจากสื่ออื่นเป็นประโยชน์ สำหรับ

งานศึกษาของรัตนรินศิริรักษ์ นิภาวรรณ และดุจตะวัน กันไทราชญ์ (2563, หน้า 140-141) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมและกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ควรมีภาพประกอบการอธิบาย มีค่าเฉลี่ย 4.43 และประเด็นความสวยงาม ความเหมาะสมของการออกแบบสื่อมีความสำคัญ ค่าเฉลี่ย 4.31 3) ด้านความเข้าใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นสามารถบอกประโยชน์ของชุดความรู้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ดวงวิไล ไทยแท้ (2564, หน้า 108) ทำการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยจากผลการทดสอบ Paired T-Test พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยเบื้องต้น มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.39 4) ด้านการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในหน้าที่ของตนได้และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดแก่ชุมชนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิสดาร์ก เวชยานนท์ (2559, หน้า 200) ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม พบว่า ผู้อบรมสามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการฝึกอบรมได้ในงานที่ตรงกับความรับผิดชอบของตนเองได้มากที่สุด (Near Transfer) มีค่าเฉลี่ย 3.26 และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้แก้ปัญหาในงานที่มีความยากง่ายใกล้เคียง (Lateral Transfer) มีค่าเฉลี่ย 3.16 เช่นเดียวกับการศึกษาของ ดวงวิไล ไทยแท้ (2564, หน้า 110) ซึ่งทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างเรื่องการนำความรู้ที่ได้รับไปเป็นแนวทางและประเด็นสำคัญเกี่ยวกับจริยธรรมไปใช้ของผู้เข้ารับการอบรมจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนสามารถนำความรู้ที่ได้รับเป็นแนวทางและนำประเด็นสำคัญเกี่ยวกับจริยธรรมไปใช้ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานภาครัฐควรผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะและดำเนินการอย่างจริงจังครอบคลุมทุกพื้นที่
2. การศึกษาบริบทพื้นที่จริงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ
3. “ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก 6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อย” เป็นเพียงแนวทางการดำเนินงาน ต้องนำไปปรับและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่
4. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรให้การช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ได้แก่ เกษตรกรชาวไร่อ้อยรายเล็กมีพื้นที่น้อย และแรงงานรับจ้าง
5. สำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาพื้นที่ 3 ตำบล ที่ได้รับการขยายผลการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นถึงผลการดำเนินงานการปรับประยุกต์ใช้ชุดความรู้หนังสือเล่มเล็ก 6 ก้าวสำคัญ ลดการเผาอ้อยในพื้นที่นั้นๆ

บรรณานุกรม

- กนกกร จิน่า และอลงกรณ์ คูตระกูล. (2561). กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน : กรณีศึกษาโครงการอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**, 9(1), 59-80.
- กาญจนา นาละพินธุ, ดาริวรรณ เศรษฐีธรรม, และกิงแก้ว เกษโกวิท. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมการเผาในที่โล่ง. **วารสารวิจัย มข.**, 16(4), 408-415.
- เจนจิรา ใจทาน. (2556). การรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยของเกษตรกรในเขตอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ณัฐชยา อุ่นทองดี. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศจากหมอกหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงวิไล ไทยแท้. (2564). การศึกษาความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 8(1), 104-116.
- ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. (2548). การสนทนากลุ่ม: เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วมและการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- นิสดารัก เวชยานนท์. (2559). การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม: กรณีศึกษาหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางของการประปา นครหลวง. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 23(2), 175-211.
- รัตน์นรินทิราภักดิ์ นิภาวรรณ และดุจดะวัน กันไทยราษฎร์. (2565). แนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 129-146.
- วรรณวิภา แก้วประดิษฐ์. การจัดการใบอ้อยเพื่อลดฝุ่นละอองขนาดเล็กและส่งเสริมการผลิตอ้อยอย่างยั่งยืน. วารสารแก่นเกษตร, 49(1), 76-86.
- ศุภวัฒน์ เสาเงิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร. (2563). **ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร และสหกรณ์ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร ปีงบประมาณ 2563**. สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12) 2561-2564**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร. (2566). **ข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพจังหวัดกำแพงเพชร**. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน, 2566, จาก https://kpt.hdc.moph.go.th/hdc/reports/report.php?source=envocc%2Fformat2.php&cat_id=f16421e617aed29602f9f09d951cce68&id=13a8e6d0c9a45a23b808d5caaafc3d1&fbclid=IwAR0zvmYhtS2d4edy1pVJ_ODpFcdEWND1ds1moqXrsB-uhujTm-FIHU3LHY

สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ. (2564). ผลกระทบจากการเผาใบอ้อยที่ก่อให้เกิดมลพิษ PM 2.5 ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น.

Journal of Buddhist Education and Research, 7(1), 16-25.

สุธาสินี โพธิจันทร์. (2558). PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. <https://www.ftpi.or.th/2015/2125>

สุพัตรา กิ่งไทร. (2560). **ผลกระทบของการเผาอ้อยต่อพื้นที่เมือง กรณีศึกษา อำเภอเมืองและอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**. ปริญาานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภัคจารีย์ เชื้อยัง. (2553). **บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว และประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ**.

การศึกษาแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- อาลาวี๋ย ฮะซานี และณัฐพงษ์ หมั่นหลี่. (2564). การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการ
ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาด้วยเทคโนโลยีความ
เป็นจริงเสริม. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 4(11), 7-19.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. 3 rd
ed. New York: Harper & Row.
- HRED Thailand, บริษัทเอกชน. (2565). *ทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCE
และการจัดการองค์กรสู่ความสำเร็จตามแนวคิดของ Henri Fayol*.
สืบค้นเมื่อ วันที่ 18 กันยายน, 2565, จาก [https://th.hrnote.asia/
orgdevelopment/190626-poccc-henri-fayol/](https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190626-poccc-henri-fayol/)
- Knowles, M.S. (1978). *Modern Adult Learning Theory*. San Fransisco:
Jossey Bass Publisher.
- Rovinelli, R.J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content
specialists in the assessment of criterion-referenced test
item validity. *Tijdschrift voor Onderwijs research*, 2, 49-60.

การสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน

Happy Family

Creating the happy workplace with the
multiplication of happy Family

ธวชินี ลาลิน¹

Thawachinee Lalin

ตรรกพร สุขเกษม²

Takaporn Sukkasem

บุญญาบารมี สว่างวงศ์³

Boonyabamee Sawangwong

วสุนธรา รตโนภาส⁴

Wasoontara Ratanopas

ฤทธิรงค์ เกาฏีระ⁵

Rittirong Kaoteera

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่าง และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ประชากรเป้าหมาย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, โปรแกรมวิชาการพัฒนาลังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, โปรแกรมวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ใช้ศึกษา คือ หน่วยงานองค์กรภาคีเครือข่ายองค์กรสุขภาพ จำนวน 306 คน โดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่างภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03, S.D.=0.62$) เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีน้ำใจงาม Happy Heart ($\bar{X} = 4.50, S.D.= 0.59$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีครอบครัวที่ดี Happy Family ($\bar{X} = 4.42, S.D.=0.59$) การสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาพองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ 4 ตัว คือ การมีคุณธรรม Happy Soul การมีครอบครัวที่ดี Happy Family การมีสังคมดี Happy Society และ การมีความสมดุลในชีวิตการทำงาน Happy Work life Balance มีความสัมพันธ์กับการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาพองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family สามารถอธิบายหรือทำนายตัวแปรตามได้ร้อยละ .850 การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวที่ส่งผลต่อความสุขมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามคือ การสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาพองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ทำให้ค่าสหสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้นเป็น .323 (Multiple R=.323) และสามารถอธิบายถึงระดับอิทธิพลที่มีต่อการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาพองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 104 (R Square = .104) สำหรับแนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาพองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ควรมีการแสดงออกถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวแสดงความคิดเห็นในโอกาสต่าง ๆ การร่วมแบ่งปันความรู้สึกของสมาชิก การวางแผนอนาคตร่วมกันหรือการแบ่งเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสพิเศษ

คำสำคัญ : องค์กรต้นแบบ, สุขภาวะองค์กร, ครอบครัว

Abstract

This research aimed to 1) study the happiness level of government and private sector employees in the lower northern region and 2) study the guidelines for creating a prototype organization for organizational well-being with a Happy Family multiplier. The target population used in the study was 306 organizations in the organization network for organizational well-being. This research was a mixed-methods study. The instruments used for data collection were questionnaires and interviews. Data analysis included frequency, mean, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that the overall happiness level of government and private sector employees in the lower northern region was at a high level ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.62$). When considering each aspect, it was found that: The aspect with the highest mean value was the aspect of kindness, Happy Heart ($\bar{X} = 4.50$, $S.D.= 0.59$), followed by having a good family, Happy Family ($\bar{X} = 4.42$, $S.D.=0.59$). The creation of a prototype organization for organizational well-being with the Happy Family multiplier depends on four independent variables, namely, having morality, Happy Soul, having a good family, Happy Family, having a good society, Happy Society, and having a work-life balance, Happy Work-life Balance, which are related to the creation of a prototype organization for organizational well-being with the Happy Family multiplier and can explain or predict the dependent variable by .850 percent. The performance of family duties that affect happiness has an influence on the dependent variable, which is the creation of a prototype organization for

organizational well-being with the Happy Family multiplier, resulting in a higher correlation value to .323 (Multiple R=.323) and can explain the level of influence on the creation of a prototype organization for organizational well-being with the Happy Family multiplier by increasing to 104 percent (R Square = .104). For the guideline for creating a prototype organization for organizational well-being with the Happy Family multiplier, there should be an expression of mutual assistance. Giving family members an opportunity to express their opinions on various occasions, sharing family members' feelings, planning their future together or sharing time to do activities together on special occasions.

Keyword: model organization/ organizational wellness/family

บทนำ

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัวที่สำคัญ ได้แก่ ความโดดเด่นของบทบาทระหว่างงานกับครอบครัว (Work-Family Role Salience) (Parasuraman; & Greenhaus, 2002) เป็นการให้คุณค่าและความผูกพันเกี่ยวกับการทำงาน และบทบาทภายในครอบครัว ในแง่ของการเป็นสมาชิกในครอบครัวทั่วไป และการดูแลที่อยู่อาศัย (Amatea; Cross; Clark; & Bobb, 1986) ซึ่งจากงานวิจัยของกาฮัน และอเบเซเกระ (Gahan; & Abeysekera, n.d.) พบว่า ความโดดเด่นระหว่างงานกับครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว นอกจากนี้ การยึดติดความสมบูรณ์แบบ (Perfectionism) ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว อีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว (Dyson- Washington, 2006) โดยพบว่าทุนทางจิตวิทยาเชิง

บวก มีความสัมพันธ์ทางลบกับความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว (Cinamon, 2006) นอกจากนี้ การสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) ก็ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว (Griggs; Casper; & Eby, 2013) ซึ่งการสนับสนุนทางสังคม เป็นการได้รับความช่วยเหลือทั้งทางร่างกาย ในแง่ของการช่วยตัดสินใจ และทางจิตใจ ในการให้กำลังใจ เข้าใจความรู้สึก ร่วมทุกข์ร่วมสุข และอยู่เคียงข้างเมื่อประสบปัญหา จากสมาชิกในครอบครัว และ/หรือบุคคลสำคัญในชีวิต (Zimet; Dahlem; Zimet; & Farley, 1988) โดยจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางลบกับความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว (Namayandeh; Yaacob; & Juhari. 2010) นอกจากนี้ปัจจัยที่ยังส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว คือ ลักษณะครอบครัว ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภท (Loudon; & Della, 1993: 223) ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย โดยลักษณะครอบครัวทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกันในประเด็นความรับผิดชอบภายในครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่จะกระทบต่อบทบาทของทั้งการทำงานและบทบาทภายในครอบครัว (Carlson; Kacmar; & Williams, 2000) ดวงทอง สังข์แก้วและคณะ (2559)

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่างที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างองค์การต้นแบบสุขภาวะเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสุขในการทำงานกับการใช้ชีวิตด้าน Happy Family โดยมีเป้าหมายในการศึกษาที่จะศึกษาระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่าง และเพื่อหาแนวทางการสร้างองค์การต้นแบบสุขภาวะองค์การกับตัวคุณด้าน Happy Family

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่าง
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างองค์การต้นแบบสุขภาวะองค์การกับตัวคุณด้าน Happy Family

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed research methodology) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการคัดเลือกจากหน่วยตัวอย่าง ได้แก่ องค์กรภาคีเครือข่ายสุขภาพของโครงการศูนย์บริการวิชาการ องค์กรสุขภาพภาคเหนือตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์คัดเลือกและออกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์กรที่ตอบรับการเป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้จากจำนวน 13 องค์กร ในพื้นที่ดำเนินการ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก (อำเภอแม่สอด) จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดตาก (แม่สอด) มีจำนวน 306 คน

ขอบเขตด้านประชากร

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ได้แก่ องค์กรภาคีเครือข่ายองค์กรสุขภาพภาครัฐ ได้แก่ พนักงานภาครัฐและเอกชนจากพื้นที่ศึกษาของโครงการศูนย์บริการวิชาการ องค์กรสุขภาพภาคเหนือตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พื้นที่ดำเนินการ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก (อำเภอแม่สอด) จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดตาก (แม่สอด) จำนวน 13 แห่ง มีจำนวนบุคลากร 1,307 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

องค์กรภาคีเครือข่ายองค์กรสุขภาพรัฐและภาคเอกชนจากพื้นที่ศึกษาของโครงการศูนย์บริการวิชาการ องค์กรสุขภาพภาคเหนือตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พื้นที่ดำเนินการ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดตาก (แม่สอด)

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เริ่มตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. 2563 – ธันวาคม พ.ศ. 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ภาคีเครือข่ายองค์กรสุขภาพภาวะภาคีรัฐและภาคเอกชน จาก 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดตาก (แม่สอด) จำนวน 13 องค์กร มีจำนวนบุคลากร 1,307 คน (โครงการศูนย์บริการวิชาการองค์กรสุขภาพภาวะภาคีตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดและคัดเลือกหน่วยตัวอย่างของการวิจัย ในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยคัดเลือกหน่วยตัวอย่างของการวิจัยจากองค์กรภาคีเครือข่ายสุขภาพของโครงการศูนย์บริการวิชาการองค์กรสุขภาพภาวะภาคีตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์คัดเลือกและออกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์กรที่ตอบรับการเป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้จากจำนวน 13 องค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจาก ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย
2. กำหนดรูปแบบของคำถามที่จะใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้ในการศึกษา
3. สร้างเครื่องมือแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธีการหาเชื่อมั่นค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ในแบบสอบถามของการวิจัยตอนที่ 2 ระดับความสุขในการทำงาน มีค่าเท่ากับ 0.87 ตอนที่ 3 ระบบนิเวศในองค์กรแห่งความสุข มีค่าเท่ากับ 0.89

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรง (IOC) ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงนี้ เป็นการตรวจสอบพิจารณาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับความครอบคลุมของรายการที่สอบถามว่ามีความตรงหรือสอดคล้องกับกับประเด็นที่ศึกษาวิจัยในเชิงเนื้อหา ภาษา และการวัดและประเมินผลของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Index of Item Objective Congruence; IOC)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) คณะผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากโครงการศูนย์บริการวิชาการของครุสุภาวภาคเหนือตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อนำเรียนกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 287 ฉบับ ในการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 287 ฉบับ

3) คณะผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสรเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายถึง ลักษณะทั่วไปของกลุ่ม

ตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ มีสถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และและ สร้างแผนภูมิเรดาร์ (Radar Chart)

2) การวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของ มีขั้นตอนในการ วิเคราะห์ข้อมูลของ

พนักงานองค์กรภาคีเครือข่ายภาคเอกชนพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง คณะผู้วิจัยทำการกำหนดจำนวนและช่วงระหว่างอันตรภาคชั้นของระดับ ความสุขในการทำงาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และและ สร้างแผนภูมิเรดาร์ (Radar Chart) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุ Multiple Classification Analysis (MCA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย วัตถุประสงค์ ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือ ตอนล่างภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีน้ำใจงาม Happy Heart ($\bar{X} = 4.50$, S.D.= 0.59) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีครอบครัวที่ดี Happy Family ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.59) ตามลำดับ

ด้านการมีสุขภาพดี Happy Body ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D.=0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อท่านมีสภาวะจิตใจที่สามารถรับมือกับปัญหาที่เข้ามาได้เป็นอย่างดี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D.=0.75) รองลงมา คือ ข้อท่านหลีกเลี่ยงการข้องเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สุรา บุหรี่ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.18$, S.D.=0.75) ตามลำดับ

ด้านการมีน้ำใจงาม Happy Heart โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D.=0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านรู้สึกยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.56) รองลงมา คือ ท่านให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเสมอ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.56$, S.D.= 0.56) ตามลำดับ

ด้านการผ่อนคลาย Happy Relax ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D.= 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีโอกาสมากกิจกรรมที่ท่านชอบ ใน 1 สัปดาห์ เช่น ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม สังสรรค์กับเพื่อน อ่านหนังสือ ท่องเที่ยว ซ้อมปิ้ง นอนหลับ ฯลฯ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D.=0.86) รองลงมา คือ ท่านสามารถจัดการผ่อนคลายความเครียดที่เกิดจากการทำงานได้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.83) ตามลำดับ

ด้านการหาความรู้ Happy Brain ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D.=0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อท่านมีความสนใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.76) รองลงมา คือ ข้อท่านสามารถปรับตัวเพื่อพัฒนาตนเองจากแหล่งเรียนรู้ในสังคมดิจิทัล ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.79) ตามลำดับ

ด้านการมีคุณธรรม Happy Soul โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D.=0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้เสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.73) รองลงมา คือ ท่านศรัทธาและมีความเชื่อต่อหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.79) ตามลำดับ

ด้านการรู้จักใช้เงินให้เป็น Happy Money ด้านการรู้จักใช้เงินให้เป็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91, S.D.=0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อท่านปลูกฝังนิสัยยอดออม ประหยัด รู้จักใช้เงินให้กับครอบครัว ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.08, S.D.=0.70$) รองลงมา คือ ข้อท่านมีวิธีการในการจัดการที่เหมาะสมเมื่อยามเป็นหนี้เพื่ออนาคต ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.01, S.D.=0.74$) ตามลำดับ

ด้านการมีครอบครัวที่ดี Happy Family โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42, S.D.=0.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อท่านรู้สึกมีความสุขกับครอบครัวของท่าน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.60, S.D.=0.62$) รองลงมา คือ ข้อท่านรู้สึกมั่นคงและอบอุ่นเมื่ออยู่กับครอบครัว ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.48, S.D.=0.63$) ตามลำดับ

ด้านการมีสังคมดี Happy Society โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10, S.D.=0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อท่านทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14, S.D.=0.74$) รองลงมา คือ ข้อท่านมีจิตอาสา เสียสละ และอุทิศตนเพื่อสร้างสังคมดี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.07, S.D. = 0.73$) ตามลำดับ

ด้านการมีความสมดุลในชีวิตการทำงาน Happy Work life Balance โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10, S.D. = 0.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อท่านรู้สึกมีคุณค่าที่ได้ทำงาน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.28, S.D.=0.73$) รองลงมา คือ ข้อท่านเชื่อว่าตนเองมีศักยภาพต่อองค์กร ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16, S.D.=0.73$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 : ผู้บริหารองค์กร จำนวน 3 คน และผู้บริหารระดับรองหัวหน้า จำนวน 3 คน รวมจำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 2 : ผู้ปฏิบัติงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 9 คน รวมทั้งหมด 15 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีคำนวณขนาดตัวอย่างใช้การประมาณสัดส่วน

อัครา 50:1 ของจำนวนประชากรทั้งหมดผู้ปฏิบัติงาน (อวัชชัย วรพงศธร, 2561) คณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอเทศที่ได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาทำการประมวลผลสภาพปัญหา และอุปสรรคในการสร้างความสุขในการทำงานของพนักงาน โดยมีรายละเอียดสภาพปัญหา และอุปสรรคในการแนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ดังนี้

แนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน

Happy Family

1. ด้านการแสดงออกถึงความรักความผูกพัน ควรมีการแสดงออกถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว
 2. ด้านการสื่อสาร ควรมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัว แสดงความคิดเห็นในโอกาสต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว
 3. ด้านการแก้ปัญหา ควรมีการร่วมแบ่งปันความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น
 4. ด้านการใช้เวลาร่วมกัน ควรมีการวางแผนอนาคตร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว หรือการแบ่งเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด
 5. ด้านความสุขของครอบครัว ควรมีการแสดงออกถึงอารมณ์ดี ร่าเริงในการทำงาน เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว
- ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการความสุขในการทำงานที่สภาพปัญหา และอุปสรรค
- สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
1. งานขัดขวางครอบครัว ภาระงานมีมากเกินไปทำให้การจัดสรรเวลาเอนเอียงไปทางการทำงานมากกว่าจัดสรรมาดูแลครอบครัว
 2. ครอบครัวขัดขวางงาน ภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบครอบครัวมีมาก อาจเป็นหัวหน้าครอบครัวจึงทำให้ส่งผลต่อเวลาในการปฏิบัติงาน

บทสรุป

ระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่าง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.03, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีน้ำใจงาม Happy Heart (\bar{X} =4.50, S.D.= 0.59) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีครอบครัวที่ดี Happy Family (\bar{X} =4.42, S.D.=0.59) ตามลำดับ

แนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family

1. ด้านการแสดงออกถึงความรักความผูกพัน ควรมีการแสดงออกถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว
2. ด้านการสื่อสาร ควรมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัว แสดงความคิดเห็นในโอกาสต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว
3. ด้านการแก้ปัญหา ควรมีการร่วมแบ่งปันความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น
4. ด้านการใช้เวลาร่วมกัน ควรมีการวางแผนอนาคตร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว หรือการแบ่งเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด
5. ด้านความสุขของครอบครัว ควรมีการแสดงออกถึงอารมณ์ดี ร่าเริงในการทำงาน เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family คณะผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1) ระดับความสุขของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชนภาคเหนือตอนล่างผลการวิจัยครั้งที่ พบว่า ระดับความสุขภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีน้ำใจงาม Happy Heart ($\bar{X} = 4.50$, S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การรู้สึกยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จสอดคล้องกับสมมติดวงกลาง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสุขในการทำงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทันตสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงานทั้ง 8 ด้าน ด้านมีน้ำใจเอื้ออาทร ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนทำงานมีความสุข ก็จะส่งผลต่อความสุขของครอบครัว

2) แนวทางการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณด้าน Happy Family ผลการวิจัยครั้งที่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรต้นแบบสุขภาวะองค์กรกับตัวคุณ Happy Family ได้แก่ ด้านการแสดงออกถึงความรักความผูกพัน ด้านการสื่อสาร ด้านการแก้ปัญหาด้านการใช้เวลาร่วมกัน และด้านความสุขของครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของความสุขในการทำงานของระบบนิเวศในองค์กรแห่งความสุขนอกเหนือจากของภาคเครือข่ายภาคเอกชนพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ไปหน่วยงานภาครัฐเพื่อเปรียบเทียบในมิติที่แตกต่างกัน และสามารถใช้ในการวางแผนพัฒนาองค์กรให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศต่อไป

บรรณานุกรม

- โครงการศูนย์บริการวิชาการองค์การสุขภาวะภาคเหนือตอนล่าง โดย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2562). **แบบสอบถามประเมินความสุขส่วนบุคคล Self-Assessment Happy Workplace.** มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ดวงทอง สันข์แก้ว, ดุษฎีโยเหลา และนำชัย สุภฤกษ์ชัยสกุล. (2559). การศึกษา อิทธิพลปัจจัยเชิงสาเหตุ ของความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว ที่ ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานคุณ ประพฤติ. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**, 8(1), 22 – 37.
- ธวัชชัย วรพงศธร. (2561). **การคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับงานวิจัยโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power.** THAILAND JOURNAL OF HEALTH PROMOTION AND ENVIRONMENTAL HEALTH, p.11-21
- Amatea, E.; Cross, E.; Clark, J.; & Bobby, C. (1986). Assessing the Work and Family Role Expectations of Career-Oriented Men and Women: The Life Role Salience Scales. **Journal of Marriage and the Family**. 48(4): 831-838.
- Carlson, D. S.; & Kacmar, K. M. (2000). Work-Family Conflict in the Organization: Do Life and Role Values Make a Difference. **Journal of Management**, 26(2000), 1031-1054.
- Cinamon, Rachel Gali. (2006). Anticipated Work-family Conflict: Effects of Gender, Self- Efficacy and Family Background. **The Career Development Quarterly**. 54(3): 202–215.
- Greenhaus, J. H.; & Beutell, N. J. (1985). **Sources of Conflict between Work and Family 1 Roles.** Academy of Management Review.

Griggs, Tracy Lambert; Casper, Wendy J.; & Eby, Lillian T. (2013).
Work, Family and Community Support as Predictors of
Work-Family Conflict: A Study of Low-Income
Workers. **Journal of Vocational Behavior**. 82:59-68.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The
Multidimensional Scale of Perceived Social Support.
Journal of Personality Assessment, 52, 30-41.

นวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาด
เชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล อำเภอหนองปรือ
จังหวัดกาญจนบุรี

The Social innovation for product development
to commercial markets based on Circular
Economy in Nong Pla Lai Sub-District Community
Enterprise, Nong Prue District, Kanchanaburi
Province

สุทิน อ่อนอุบล¹

Suthin On-Ubon

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สร้างนวัตกรรมทางสังคม การทดลองใช้และถอดบทเรียนนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี Systemic Approach และการประยุกต์ใช้ Soft Systems Methodology (SSM) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด เก็บรวบรวมข้อมูลโดย

¹ อาจารย์, สาขาวิชานวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ใช้ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูล ด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการวางแผนการพัฒนา การแปรรูปผลิตภัณฑ์และช่องทางการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ ประเด็นการสร้างนวัตกรรมทางสังคมจากการศึกษาพบแนวทางดังนี้ 1) การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ด้วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากทั้งในชุมชน เขตพื้นที่ และจังหวัด 2) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ 3) นำรูปแบบธุรกิจเดิมมาปรับปรุงและวิเคราะห์การดำเนินงานผ่านโมเดล Business Model Canvas (BMC) สำหรับการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจและสมาชิก ผลการทดลองใช้นวัตกรรมทางสังคมพบว่า สามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากการเพาะเลี้ยง จิ้งหรีดและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก เป็นต้นแบบวิสาหกิจชุมชนแห่งอื่น ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาวางแผนจัดการมูลจิ้งหรีดที่เป็นของเสียให้เป็นศูนย์ โดยนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ออกแบบกิจกรรมและแนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การผ่านกระบวนการ Design Thinking ปรับปรุงและวิเคราะห์การดำเนินงานผ่านโมเดล Business Model Canvas (BMC) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม และทำให้สมาชิกรับรู้รูปแบบและปัญหาของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน ผลการถอดบทเรียนองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ทรัพยากรมนุษย์หรือสมาชิก และเงินทุน การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 (S.D.= 0.42)

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชน, นวัตกรรมทางสังคม, เศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstrac

The objectives of this research are to explore the context and product development needs of community enterprises, create social innovations, conduct experimentation, and extract lessons from these social innovations to develop products for commercialization under the concept of a circular economy. The study focuses on the community enterprises in Nong Pla Lai Sub-district. This research employs participatory action research guided by the theoretical framework of the Systemic Approach and the application of Soft Systems Methodology (SSM). Key informants were purposively selected, including members of cricket farming community enterprises and stakeholders involved in promoting and developing these enterprises. Data were collected using questionnaires, focus group discussions, and in-depth interviews. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that the community enterprise group wanted to develop and upgrade community products from local wisdom and resources to create added value by planning the development, product processing, and product distribution channels. The issues of creating social innovations from the study found the following approaches : (1) advancing product development to drive the local economy at the community, district, and provincial levels; (2) promoting and improving operational models to enhance commercial competitiveness; and (3) refining and analyzing existing business models through the Business Model Canvas (BMC) for enterprise and member development. The experimentation with social innovations

demonstrated that residual products from cricket farming could be further developed to enhance competitiveness and boost the local economy. This process serves as a model for other community enterprises, following the principles of sufficiency economy by turning cricket waste into zero-waste products through processing. Business activities and strategies were designed under the concept of a circular economy, utilizing Design Thinking and analyzing operations through the Business Model Canvas (BMC). This helped the community enterprise and its members align their understanding of business models and challenges. The lesson learned highlights four key elements in managing community enterprises: group management, raw material sourcing, human resources or members, and financial resources. The evaluation of the effectiveness and efficiency of social innovations for product development toward commercialization was rated high, with an average score of 4.36 (S.D. = 0.42).

Keywords : community enterprises, social innovation, circular economy

บทนำ

ประเทศไทยเคยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจรุนแรงในปี พ.ศ.2540 ส่งผลให้รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อลดปัญหาการว่างงาน การสร้างอาชีพ และรายได้เสริมในครอบครัว รวมทั้งการจัดการทุนของชุมชนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนผสมผสานกับความรู้สากลเพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน (เสรี พงศ์พิศ, 2552, หน้า 53) วิสาหกิจชุมชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้กับคนในชุมชนให้

สามารถพึ่งตนเองได้ มุ่งเน้นการร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด และร่วมปฏิบัติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563, หน้า 1-3) เพื่อประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และดำรงชีพอยู่รอดได้ สามารถรวมกลุ่มกันผลิตและขายสินค้าของชุมชน ผลักดันให้กลายเป็นธุรกิจชุมชนที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง (ฉรรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, 2556, หน้า 152-156)

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนตามแนวนโยบายของรัฐได้เผชิญกับปัญหาการล้มเหลว โดยปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่ประสบความสำเร็จ แบ่งเป็น 2 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเร่งพัฒนาเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาชาวชนบทละทิ้งอาชีพการทำเกษตรกรรมและเน้นการทำงานเพื่อสร้างควมมั่งคั่งร่ำรวย โดยเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ปัจจัยภายใน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนมักไปกระจุกตัวอยู่ในรูปแบบที่คล้ายกันจำนวนมากจนเกิดภาวะการแข่งขันกันเองสูง ขาดผู้นำที่เข้มแข็งที่มีความรู้ความสามารถ กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ ขาดกฎกติกาและระเบียบภายในกลุ่มที่ใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการควบคุมสมาชิก (จุลชีพ ชินวรรณโณ, 2544, หน้า 23-26)

วิสาหกิจชุมชนหนองปลาไหลเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของชุมชนในตำบลหนองปลาไหล ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงจิ้งหรีดวันที่ 16 มกราคม 2562 โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับความรู้วิทยาการสมัยใหม่มาใช้เพาะเลี้ยงจิ้งหรีดและสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิก กลุ่มได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดแปรรูปเพิ่มเติมเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งพัฒนาด้านการจัดทำระบบบัญชีอย่างง่ายเพื่อความโปร่งใสทางการเงิน การจัดทำโลโก้ (แบรนด์) ของกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังได้ถ่ายทอดองค์ความรู้การเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดให้กับโรงเรียนและกลุ่มผู้สนใจด้วย อย่างไรก็ตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหลยังมีข้อจำกัดบางประการที่ไม่สามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เป็นนวัตกรรมเพื่อสังคมที่สร้างรายได้แก่สมาชิกอย่างที่ควรจะเป็น เช่น ปัญหาต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง และผลผลิตยังขาดความหลากหลายไม่ตอบสนองและตรงความ

ต้องการของตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีคุณภาพมาตรฐาน และผ่านการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค และสร้างโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ให้มากขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาบริบท ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สร้างนวัตกรรมทางสังคม และถอดบทเรียนนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล เพื่อการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เพิ่มขีดความสามารถสู่ตลาดเชิงพาณิชย์ การพัฒนาอาชีพให้มีความยั่งยืนและยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนและหลักการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และเป็นต้นแบบของวิสาหกิจชุมชนอื่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล
3. เพื่อถอดบทเรียนนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎี Systemic Approach ร่วมกับการประยุกต์ใช้ Soft Systems Methodology (SSM) (Scholes and Checkland, 1990; Checkland and Poulter, 2006, p

192)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (keyinformant) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 38 คน ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดตำบลหนองปลาไหล ประกอบด้วยคณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่ม จำนวน 33 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ได้แก่ 1) มีภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลหนองปลาไหล เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดตำบลหนองปลาไหลมาแล้ว 1 ปี และยังคงเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดอยู่ในปัจจุบัน 2) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตปกติ สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ และ 3) ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัย

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดตำบลหนองปลาไหล ได้แก่ ผู้นำท้องที่, ผู้บริหารท้องถิ่น, พัฒนาการตำบล, เกษตรตำบล, และผู้อำนวยการหรือครูจากโรงเรียนในตำบลหนองปลาไหล จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ได้แก่ 1) มีภูมิลำเนาหรือปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลหนองปลาไหลมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี 2) เป็นตัวแทนองค์กรหรือตัวแทนหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ตำบลหนองปลาไหลมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และ 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตปกติ สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้และยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัย

กระบวนการวิจัย ดำเนินการดังนี้

การศึกษาเอกสาร ศึกษาข้อมูลนโยบายและแผนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เช่น ความสัมพันธ์ของแนวคิด BCG Model กับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก งานวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การวิเคราะห์ธุรกิจด้วย Business Model Canvas และข้อมูลวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องการวิจัย การศึกษาภาคสนาม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research; PAR) โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี Systemic Approach ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎี Critical Systems Thinking (CST)

(Jackson, 2001, p 233-244) ประกอบด้วยเครื่องมือใช้ในกระบวนการพัฒนานวัตกรรม (Innovation) และนวัตกรรมทางสังคม (Social innovation) ได้แก่ Soft Systems Methodology (SSM) ทั้ง 7 ขั้นตอน และ Business Model Canvas มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยประเมินศักยภาพของกลุ่มและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Analysis) โดยมีประเด็นศึกษาดังนี้ 1) พิจารณาสภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก บริบท ทรัพยากร 2) กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัยใช้เทคนิค SWOT Analysis ร่วมกับ Soft Systems Methodology ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1 คน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 5 คน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด 5 คน รวมทั้งหมด 11 คน

ขั้นตอนที่ 2 การพิจารณาปัญหาและอุปสรรค สมาชิกกลุ่มร่วมกันพัฒนาแผนภาพแบบองค์รวม (Rich picture) ประเด็นศึกษาได้แก่ 1) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัญหาการบริหารจัดการ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ร่วมกันอภิปรายปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญและความเชื่อมโยงกันของแต่ละปัญหา เครื่องมือวิจัย ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 10 คน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบจำลองนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นการวิเคราะห์และพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แนวทาง CATWOE ในการกำหนดขั้นตอนกิจกรรมการดำเนินงาน และแนวทางสร้างการเปลี่ยนแปลงได้แก่ การวิเคราะห์ผู้ได้รับประโยชน์ Customer:C, บุคคลที่ดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม (Actors:A), กระบวนการเปลี่ยนแปลงข้อมูลของกลุ่ม (Transformation Process:T),

ปัจจัยที่ช่วยให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี (World view:W), ผู้ดูแลระบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Ownership:O) และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่ม (Environment:E) ร่วมกับใช้ Business Model Canvas ช่วยวางแผนธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 9 ด้าน ได้แก่ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ความสัมพันธ์กับลูกค้า ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า ผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอแก่ลูกค้า คู่ค้าและเครือข่ายสนับสนุน กิจกรรมหลัก ทรัพยากรหลัก โครงสร้างต้นทุน และรายได้ของกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองประธาน ตัวแทนผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการบริหารจัดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหามบริหารจัดการ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การพัฒนากลยุทธ์การตลาด และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ใช้แนวคำถามการประชุมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและผลกระทบ ช่องทางธุรกิจ และการพัฒนานวัตกรรมทางสังคม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองประธาน ตัวแทนผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 5 นำรูปแบบนวัตกรรมทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ และวิเคราะห์เปรียบเทียบสถานการณ์ก่อนและหลังการพัฒนานวัตกรรม ประเด็นการศึกษา พิจารณาแรงจูงใจในการดำเนินงาน การควบคุมการดำเนินงาน การจัดการองค์ความรู้ และการพิจารณากฎหมาย ใช้เวลาในการทดลองตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2566 ถึงตุลาคม 2566 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 33 คน

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลนวัตกรรมทางสังคมในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แบบประเมินที่ครอบคลุมความเป็นประโยชน์ของนวัตกรรม ความเป็นไปได้ การยอมรับร่วมกัน ความถูกต้อง ครอบคลุม และความสามารถในการตรวจสอบได้ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 18 คน

ขั้นตอนที่ 7 ถอดบทเรียน ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการมี

ส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพึ่งตนเอง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีเนื้อหา 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นมาของกลุ่ม วัตถุประสงค์ เป้าหมาย การจดทะเบียนและการสนับสนุนของหน่วยงาน และ 2) การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด ได้แก่ การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี และการบริหารจัดการองค์กร เป็นข้อคำถามปลายเปิดและเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

2. แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus group) มีเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่ม 2) ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นแนวคำถาม (interview guide) มีเนื้อหา ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้บริโภค ราคาสินค้า และช่องทางการตลาด เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ประธานวิสาหกิจชุมชน ประเด็นสัมภาษณ์ ได้แก่ ปัญหาของชุมชน ภูมิหลังของชุมชน การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประเด็นสัมภาษณ์ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน กระบวนการในการผลิตสินค้าและบริหารภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกระบวนการดำเนินงานโดยใช้ทุนของชุมชน

3) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่องในการสนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กำนันตำบลหนองปลาไหล ผู้แทนเทศบาลตำบลหนองปลาไหล พัฒนาการ

ตำบลหนองปลาไหล เกษตรตำบลหนองปลาไหล และผู้อำนวยการหรือครูจากโรงเรียนหนองปลาไหล เกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชนและวิสาหกิจชุมชน

4. แบบคำถามในการประชุมกลุ่ม ใช้ในการประชุมระดมสมองสร้างนวัตกรรมทางสังคม และการจัดการของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานวิสาหกิจชุมชน 2) การวิเคราะห์ช่องทางธุรกิจเพื่อการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นข้อคำถามปลายเปิดให้สามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ

5. แบบประเมินผลการใช้นวัตกรรมทางสังคม ใช้ประเมินผลการใช้ นวัตกรรมสังคมที่พัฒนาขึ้นมา มีเนื้อหาด้านความเป็นไปได้ การยอมรับร่วมกันของชุมชน ความถูกต้องครอบคลุม และความสารถในการตรวจสอบได้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อนวัตกรรมสังคม กำหนดช่วงค่าคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 120-121)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบเนื้อหาประเด็นข้อคำถาม และค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Object Congruence : IOC) มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient : α) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.86

การรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลในเดือนเมษายน 2566 ถึงเดือนมกราคม 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากบันทึกสนทนาและข้อมูลเอกสารมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อเท็จจริง สร้างข้อสรุปด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้ากับกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้รับการรับรองตามเอกสาร เลขที่ COA No 006/2566 เลขที่โครงการวิจัย SOP 001/2566 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2566

ผลการวิจัย

1. บริบทและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล

1.1 บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดตำบลหนองปลาไหลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2558 โดยมีเกษตรกรกลุ่มแรกมีจำนวน 10 ครอบครัวที่สนใจและต้องการหารายได้เสริมจากการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด ในช่วงแรกเป็นการเลี้ยงแบบทดลองในครัวเรือนเมื่อมีผลลัพธ์ที่ดีและได้รับความสนใจจากตลาด จึงมีการขยายกลุ่มและเพิ่มจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 50 ครอบครัว กลุ่มที่มีการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดให้มีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง สร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกจากการขายจิ้งหรีดทั้งในรูปแบบสดและแปรรูป ได้เพิ่มความรู้ ทักษะ และพัฒนาการเลี้ยงให้ได้ผลผลิตที่จำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบล

หนองปลาไหล กลุ่มมีความต้องการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่น โดยต่อยอดจากความรู้และอาชีพที่สมาชิกกลุ่มทำอยู่แล้วคือการเลี้ยงจิ้งหรีดแบบวิถีธรรมชาติมาต่อยอดแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการแผนงานการพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากจิ้งหรีด ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

“ กลุ่มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดของชุมชนเรา มีการเลี้ยงมานานหลายปีแล้ว เรามักประสบปัญหาเรื่องจิ้งหรีดตาย ปัญหาการจำหน่ายผลิตที่ไม่ได้ราคาตามที่คาดหวัง และปัญหาราคาอาหารจิ้งหรีดที่มีราคาแพงมาก”

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, การสนทนากลุ่มย่อย (12 เมษายน 2566)

“สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของเรายังไม่มีคือการจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีปัญหาตั้งแต่เริ่มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด ปัญหาการเงินที่ต้องลงทุน ปัญหาการจำหน่ายผลผลิตมีช่องทางค่อนข้างน้อย”

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, การสนทนากลุ่มย่อย (12 เมษายน 2566)

2. การสร้างนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล กลุ่มได้พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดทั้งในระดับชุมชน ระดับเขตพื้นที่ และในระดับจังหวัด ซึ่งเน้นการขับเคลื่อนในระดับชุมชนเป็นหลัก

3. กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด และพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและเป็นต้นแบบวิสาหกิจชุมชนแห่งอื่น ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น

อย่างรู้คุณค่า ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาวางแผนจัดการมูลจิ้งหรีดที่เป็นของเสียให้เป็นศูนย์โดยนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มคือสูตรปุ๋ยมูลจิ้งหรีดอัดเม็ดผ่านการวิเคราะห์คุณค่าของธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับพืช ได้แก่ ไนโตรเจน (N) 1.848 % by wt. ฟอสฟอรัส (P2O2) 1.950 % by wt. และ โพแทสเซียม (K2O) 1.397 % by wt. และ ธาตุอาหารรอง , โปรตีน 21% เพื่อใช้ในครัวเรือนของสมาชิกซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและจำหน่ายให้กับสมาชิกในชุมชน

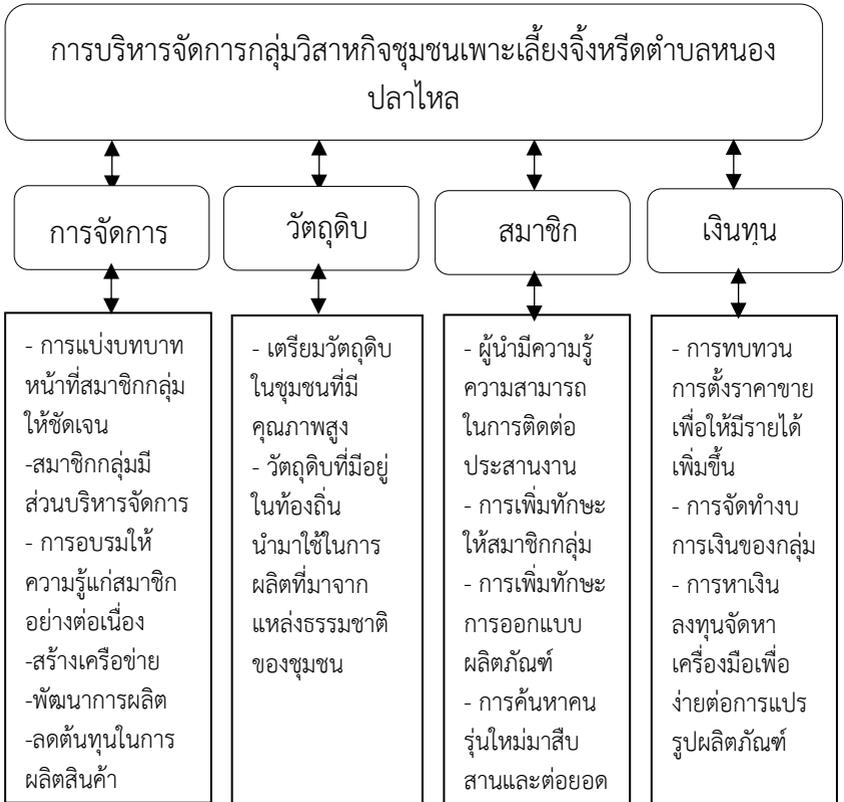
4. ส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบการดำเนินธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพาะเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ ดำเนินการ โดย 1) การออกแบบกิจกรรมและแนวทางการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การผ่าน กระบวนการ Design Thinking ปรับปรุงและวิเคราะห์การดำเนินงานผ่าน โมเดล Business Model Canvas (BMC) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม และทำให้สมาชิกรับรู้รูปแบบและปัญหาของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน มีการ พัฒนาต่อยอดเป็นโมเดลการบริหารจัดการใหม่ของวิสาหกิจชุมชนให้มี มูลค่าเพิ่ม 2) การพัฒนากระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มคือปุ๋ย อินทรีย์อัดเม็ดจากมูลจิ้งหรีดซึ่งเป็นสูตรปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม โดยการเพิ่ม ผลผลิตจากเดิมมีรอบการผลิต 2 สัปดาห์/ครั้ง ใช้มูลจิ้งหรีดประมาณ 250 กิโลกรัม/ครั้ง เป็นผลิตสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ทำให้มียอดจำหน่ายประมาณ 1,000 กิโลกรัมต่อเดือน 3) การขยายช่องทางประชาสัมพันธ์และทำการตลาดออนไลน์ 4) การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทั้ง เครือข่ายภายในจังหวัดและเครือข่ายนอกจังหวัดกาญจนบุรี

5. การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่ โดยยึดแนวทางการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาคิดต่อยอดผลิตภัณฑ์ นำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อให้ชุมชน สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง มีการวางแผนการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง จนถึงปลายทาง มี การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้ผลตอบแทนทางสังคมเกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่

เกษตรกรผู้ปลูกพืชสวน พืชไร่นาชุมชน เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของคนในชุมชนทำให้ส่งผลกระทบต่อเชิงบวกทั้งในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม

6. การถอดบทเรียนนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล กลุ่มได้ถอดองค์ความรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดกระบวนการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ การยอมรับร่วมกันของสมาชิกชุมชน ความถูกต้องครอบคลุม และความสารถในการตรวจสอบของนวัตกรรมทางสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 (S.D.= 0.42)

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหลเกิดองค์ความรู้และโมเดลการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ สรุปลงเป็นองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการกลุ่มวัตถุดิบของกลุ่ม ทรัพยากรมนุษย์หรือสมาชิก และเงินทุน นำมาบูรณาการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนดังแผนภาพต่อไปนี้

อภิปรายผล

1. ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล ซึ่งกลุ่มมีความต้องการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่น ต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่ม ร่วมกับแผนงานการพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มียอดเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะสมาชิกกลุ่มมองเห็นโอกาสในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูงขึ้น โดยกลุ่มต้องได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายที่มีศักยภาพเข้ามาให้การสนับสนุนสร้างองค์ความรู้อย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นทาง การทาง และปลายทาง ให้กลุ่มเกิดการพัฒนามีทิศทางที่

ชัดเจน สามารถแข่งขันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ในเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (พรพจน์ ศรีตัน, 2564, หน้า 103-104) ที่ศึกษานวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่าการดำเนินโครงการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นต้องมีการจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจโดยการใช้กรอบแนวคิดกระบวนการออกแบบวิเคราะห์รูปแบบของแผนธุรกิจตามหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อให้เกิดแผนพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่าเท่าที่จำเป็นให้มีประสิทธิภาพสูงสุด กระจายรายได้อย่างทั่วถึง การคิดต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดการแปรรูปให้ชุมชนหารายได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ (ศักดิ์ชาย ลีक्षा และคณะ, 2562, หน้า 235-241) ที่ศึกษาการพัฒนา นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าผู้ประกอบการมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันรวมทั้งมีศักยภาพในการผลิต การบริหาร รูปแบบผลิตภัณฑ์ รายได้ และกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกันแม้จะเป็นผู้ผลิตสินค้าในกลุ่มเดียวกัน

2. การสร้างนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล ดำเนินการคือ 1) กลุ่มได้พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งในระดับชุมชน เขตพื้นที่ และจังหวัด 2) กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ได้พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์กลุ่มจากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาวางแผนจัดการมูลจิ้งหรีดที่เป็นของเสียให้เป็นศูนย์โดยนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มคือสูตรปุ๋ยมูลจิ้งหรีดอัดเม็ด เพื่อใช้ในครัวเรือนของสมาชิกและจำหน่ายให้กับสมาชิกในชุมชน 3) การส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสมาชิกรับรู้รูปแบบและปัญหาในทิศทางเดียวกันแล้วนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นโมเดลธุรกิจใหม่ให้มีมูลค่าเพิ่ม มีการขยายช่องทางประชาสัมพันธ์และทำการตลาดออนไลน์ร่วมกับการสร้างเครือข่ายการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทั้ง

เครือข่ายภายในจังหวัดและเครือข่ายนอก ส่งผลให้เกิดการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อเชิงบวกทั้งในมิติเศรษฐกิจมิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ (วรรณพงศ์ ช่วยรักษา, 2560, หน้า 51-54) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน:กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเข้มแข็งของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการเรียนรู้ เงินทุน ผลผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและมีคุณภาพ เครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้าและฝากขาย รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน และการศึกษาของ (ทิพย์วรรณ จันทร์ และคณะ ,2564, หน้า 91-105) ศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนพบว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการภายใต้ทรัพยากรและภูมิปัญญาเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเอง ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชนริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ และบูรณาการกับศาสตร์ปัจจุบันเพื่อความก้าวหน้าและยั่งยืน

3. การถอดบทเรียนนวัตกรรมทางสังคมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองปลาไหล ผลจากถอดองค์ความรู้ ได้บทสรุปคือการพัฒนายกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง จาก การสังเคราะห์ทำให้ได้องค์ความรู้และโมเดลการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนที่มีองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ทรัพยากรมนุษย์หรือสมาชิก และเงินทุน นำมาบูรณาการโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ การวางแผนพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ (กนกกาญจน์ เมืองแก้ว, 2561, หน้า 111-119) ได้ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐาน

กระบวนการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของชุมชนหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า กระบวนการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ร่วมเป็นสมาชิกอย่างสมัครใจและเต็มใจเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนและวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งร่วมแสดงความคิดเห็น เริ่มจากร่วมศึกษาปัญหา ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ร่วมคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย และร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

เทศบาลตำบลหนองปลาไหลควรสนับสนุนการพัฒนาระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ให้เกิดการขับเคลื่อนยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มและชุมชนอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการบูรณาการแผนพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีสู่การสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนาต่อเนื่องในประเด็นการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆ ให้เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (2561) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐาน
กระบวนการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของชุมชนหนองสาหร่าย
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม สหสาขาวิชาพัฒนา
มนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). คู่มือ
กระบวนการสนับสนุนความรู้ ทักษะ เจ้าหน้าที่วิสาหกิจชุมชนสวน
ภูมิภาคในการพัฒนาสินค้าและบริการ. กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จุลชีพ ชินวรรณ. (2544). **สู่สหัสวรรษที่ 3 กระแสเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ไร้
พรมแดน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพย์วรรณ จันทรา และคณะ (2564) ศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการ
วิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน. **วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครศรีธรรมราช**. 11(1), 91-105.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2556). **วิสาหกิจชุมชน กลไก
เศรษฐกิจฐานราก**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์.
- พรพจน์ ศรีตัน. (2564). **นวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการ
พัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ
หมุนเวียน**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) **แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา
กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายอ้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ
สำหรับผู้บริหาร วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ศักดิ์ชาย สึกษา, และคณะ. (2562). การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชน
จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาสารคาม : โครงการยกระดับไหมและ OTOP
สู่นครหม่อนไหมก้าวไกลสู่สากล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Checkland, P. & Scholes, J. (1990). **Soft systems methodology in action**. Chichester, GB: John Wiley & Sons, Inc., New York.
<http://dl.acm.org/citation.cfm?id=130360>.
- Checkland, P., & Poulter, J. (2006). Learning for action: a short
definitive account of soft systems methodology and its
use for practitioner. **teachers, and students**, (Vol. 26):
Wiley Chichester.
- Jackson, M. C. (2001). Critical systems thinking and practice.
European Journal of operational research, 128(2), 233-
244.

ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

Community food security policy proposals
Kamphaeng Phet Province

ศุภฤทธิ์ ธาราทิพย์นารา¹

พิชญ บุญนิยม²

Supharit Tarathipnara

Phitsanu Boonniyom

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร และ 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 721,000 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็น ผลการวิจัยพบว่า ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$, S.D=.73) การมีอยู่ของอาหาร ($\bar{x}=4.11$, S.D=.38) การเข้าถึงอาหาร ($\bar{x}=4.32$, S.D=.34) การใช้ประโยชน์จากอาหาร ($\bar{x}=4.08$, S.D=.48) และเสถียรภาพด้านอาหาร

^{1,2} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

(\bar{x} =4.21, S.D=.45) สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายประกอบด้วย 1) นโยบายความมีอยู่ทางอาหารของครัวเรือนในชุมชน 2) นโยบายความเท่าเทียมของครัวเรือนในการเข้าถึงแหล่งอาหาร 3) นโยบายการใช้ประโยชน์จากอาหารเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และ 4) นโยบายผลิตอาหารหมุนเวียนทุกครัวเรือนในชุมชน

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย, ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to 1) assess an adequacy of community food security of Kamphaeng Phet Province and 2) propose guidelines for the creation of household food security for Kamphaeng Phet Province. The quantitative and qualitative research approaches were used in this study. The questionnaires were distributed to 400 samples and the structured interview was used with 15 samples. The descriptive statistics were analyzed to determine frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed that the overall community food security was at high level (\bar{x} =4.18, S.D=.73) food availability (\bar{x} =4.11, S.D=.38) food accessibility (\bar{x} =4.32, S.D=.34) food utilization (\bar{x} =4.08, S.D=.48) and food stability (\bar{x} =4.21, S.D=.45) The suggestions for policy proposals consisted of 1) food availability of community household 2) equal right to access on food source 3) food utilization for better life quality and 4) household circular food production.

Keyword: policy proposals, Community food security

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาหารเป็นปัจจัยในการดำรงชีพที่สำคัญที่สุด เนื่องจากตั้งแต่เกิดจนตายมนุษย์ต้องได้รับอาหารที่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การขาดแคลนอาหารหรืออยู่ในภาวะทุพโภชนาการสามารถกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของมนุษย์และสังคมได้อย่างมหาศาล ประชากรอยู่ในภาวะทุพโภชนาการอันเป็นผลจากภัยธรรมชาติ และประชากรขาดโอกาสที่จะเข้าถึงอาหารที่มีอยู่เพราะมีปัญหาความยากจน ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาความอดอยากว่ามีได้เป็นเพียงเรื่องปากท้อง แต่เป็นรากฐานที่สำคัญของการสร้างความมั่นคงของประเทศและโลก ความมั่นคงด้านอาหารจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งทางทฤษฎีนั้นการพิจารณาความมั่นคงทางอาหารจะต้องพิจารณาจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2006) ได้แบ่งความหมายด้านความมั่นคงออกเป็น 4 มิติ คือ ความพอเพียง (Availability) การเข้าถึง (Access) การใช้ประโยชน์ (Utilization) และเสถียรภาพ (Stability)

ประเทศไทยกำลังตกอยู่ในสภาวะการณ์สุ่มเสี่ยงที่จะเกิดภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารเพราะสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นชาวนาไทยใกล้สูญพันธุ์ เกษตรกรขายที่ทิ้งและปัญหาเชิงโครงสร้างต่างๆ เช่น ปัญหาโครงสร้างของที่ดินทำกินและสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร ปัญหาความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรอาหาร และปัญหาของระบบการผลิตอาหารที่ไม่ยั่งยืน 10 มุลเหตุของความไม่มั่นคงทางอาหาร ประกอบด้วย 1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรอาหาร ได้แก่ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน และปัญหาทรัพยากรน้ำ 2) ปัญหาระบบการผลิตอาหารที่ไม่ยั่งยืนทั้งพันธูกรรมในการผลิตอาหาร การใช้ปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร การลดลงของเกษตรกรรายย่อย และการขยายตัวของธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ 3) ปัญหาโครงสร้างของที่ดินทำกินและสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร 4) บทบาทของค้าปลีกขนาดใหญ่และโมเดิร์นเทรดที่มีบทบาทมากขึ้นในระบบการกระจายอาหาร 5) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกและผลกระทบต่อการผลิตอาหาร 6) การเปิดเสรีการค้าและความตกลงระหว่างประเทศต่อระบบอาหาร

7) ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากระบบอาหาร ได้แก่ สารเคมีทางการเกษตรตกค้างในตัวเกษตรกรเองและอาหาร 8) การขยายของอาณานิคมทางอาหารของประเทศมหาอำนาจของโลก 9) วัฒนธรรมอาหารต่างชาติที่ครอบงำอาหารพื้นถิ่น เช่น อาหารจานด่วน (ฟาสต์ฟู้ด) อาหารญี่ปุ่น และ 10) การขาดนโยบายความมั่นคงทางอาหารระดับประเทศ (ชินุทัย กาญจนะจิตรา และคนอื่นๆ, 2554, หน้า 68-71) และการประเมินระดับ “ความมั่นคงทางอาหาร” ในระดับสากลมี Global Food Security Index จัดทำโดย The Economist Intelligence Unit ซึ่งว่าปี 2019 ประเทศไทยมีคะแนนความมั่นคงทางอาหาร 65.1 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 52 จากทั้งหมด 113 ประเทศ อันดับต่ำกว่าจีน (อันดับ 35) ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าอาหารรายใหญ่อันดับหนึ่งจากต่างประเทศ จากปัจจัยต่างๆ 40 ข้อ จัดแบ่งเป็น 3 หมวดคือ ความสามารถในการซื้อหาอาหาร (affordability) ความพร้อม/การมีอาหารเพียงพอ (availability) คุณภาพและความปลอดภัย (quality and safety) ไทยมีความท้าทาย/จุดอ่อนที่มีส่วนดึงคะแนนรวมลงมาอยู่ในระดับกลาง มีอยู่ 2 ข้อ ได้แก่ รายจ่ายสาธารณะด้านการวิจัยและพัฒนาการเกษตร, ผลผลิตถั่วลิสงรวมในประเทศต่อประชากร 1 คน ขณะที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) จะเน้นไปที่การบริโภคอาหารของประชากรในประเทศ ข้อมูลของ FAO ระบุว่า ประเทศไทยมีจำนวนคนที่ขาดสารอาหาร (เฉลี่ย 3 ปีล่าสุด 2016-2018) จำนวน 5.4 ล้านคน ส่วนหนาแน่นของภาวะขาดสารอาหาร (เฉลี่ย 3 ปี 2016-2018) คิดเป็น 7.8% ของประชากรในประเทศ (รุ่งนภา พิมมะศรี, 2563, ออนไลน์)

บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของธนาคารแห่งประเทศไทยและเกณฑ์การจำแนกประเทศตามระดับรายได้ซึ่งกำหนดโดยธนาคารโลก มีการทบทวนเกณฑ์แบ่งกลุ่มทุกปี โดยเกณฑ์ ณ วันที่ 1 ก.ค. 2560 กลุ่มของประเทศซึ่งมีรายได้สูงต้องมีรายได้ต่อหัวสูงกว่า 12,235 ดอลลาร์ เมื่อก้าวถึงเกณฑ์ดังกล่าวนี้พบว่า ไทยเลื่อนฐานะเป็นประเทศซึ่งมีรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี 2519 อย่างไรก็ตาม รายได้ต่อหัวของไทยในปี 2559 ยังอยู่ที่ 5,640 ดอลลาร์ กล่าวคือ ไทยติดอยู่ในฐานะประเทศซึ่งมีรายได้ปานกลางมาแล้วถึง 40 ปี ยิ่งไปกว่านั้น จาก

เกณฑ์แบ่งกลุ่มรายได้ของธนาคารโลกด้วยอัตราการขยายตัวต่อปีที่ 1% (ค่าเฉลี่ย 10 ปีย้อนหลัง) และอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ 3.5% (ค่าเฉลี่ยปี 2555-2559) พบว่า ไทยจะต้องอยู่ในฐานะประเทศรายได้ปานกลางไปอีกกว่า 30 ปี (แพรวพอลิน วงษ์สินธุวิเศษ และณชพล จรูญพิพัฒน์กุล, 2561, ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผลการสำรวจในปี 2564 พบว่า คริวเรือนทั่วประเทศมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยเดือนละ 27,352 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน 18,255 บาท ได้แก่ ค่าจ้างและเงินเดือน 11,639 บาท กำไรสุทธิจากการทำธุรกิจ 4,319 บาท และกำไรสุทธิจากการทำการเกษตร 2,297 บาท ส่วนรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งอยู่ในรูปสวัสดิการ/สินค้า บริการต่างๆ ที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ (รวมประเมินค่าเช่าบ้าน/บ้านของตนเอง) 4,650 บาท รายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน เช่น รายได้จากเงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐหรือบุคคลอื่นนอกคริวเรือน 3,869 บาท และรายได้ไม่ประจำและจากทรัพย์สิน 577 บาท และคริวเรือนทั่วประเทศ ในปี 2564 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยเดือนละ 21,616 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค 18,802 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายหมวดอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ สูงสุดถึง 7,660 บาท รองลงมาเป็นค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน 4,632 บาท ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะ 3,467 บาท ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค (เช่น ค่าภาษีของขวัญ เบี้ยประกันภัย ซ้อสลากกินแบ่ง/หวย ดอกเบี้ย เป็นต้น) มีจำนวน 2,814 บาท ในปี 2564 คริวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยเดือนละ 21,616 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค 18,802 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายหมวดอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ สูงสุดถึง 7,660 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.50 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565, ออนไลน์) สะท้อนให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบสูงถึงร้อยละ 35.50 เป็นค่าใช้จ่ายประจำที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อคริวเรือน ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร อาจมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ลดรายจ่ายระดับคริวเรือนลง และเพิ่มรายได้ให้กับคริวเรือน ยิ่งไปกว่านั้น ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้และลดรายจ่ายที่สามารถดำเนินการโดยคริวเรือนเองด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร มีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งขยายผลให้รัฐต้องกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนให้ทันต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศของโลก สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารที่เหมาะสมกับหน่วยงานในพื้นที่นั้นๆ จะเป็นกรอบกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางอาหารดังต่อไปนี้ 1) การมีอยู่ของอาหาร 2) การเข้าถึงอาหาร 3) การใช้ประโยชน์จากอาหาร และ 4) เสถียรภาพด้านอาหาร เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดกำแพงเพชรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 721,000 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับและหาคุณภาพของสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
- 3) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยกำหนดช่วงค่าเฉลี่ยและการแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 104)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 มีความมั่นคงอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 มีความมั่นคงอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.51 มีความมั่นคงอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 มีความมั่นคงอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 มีความมั่นคงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบ

เฉพาะเจาะจงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก 1) เป็นผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและดำเนินการเกี่ยวกับอาหารในชุมชน ผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน และภาคประชาชนและตัวแทนซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงเพียงหรือเป็นสมาชิกทำกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารในชุมชน 5 ปี ขึ้นไป 2) ตัวแทนประชาชน และตัวแทนภาคประชาสังคม จำนวน 9 คน ที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับด้านอาหาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหาร สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วเป็นเครื่องมือในการวิจัย เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วจึงนำมาเรียบเรียง กระทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปขยายผลและข้อเสนอแนะต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ผลการสำรวจความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยภาพรวมอยู่มีความมั่นคงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$, S.D =.73) โดยด้านการมีอยู่ของอาหารค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.11$, S.D =.38) ชุมชนมีอาหารที่มีคุณภาพ มีแหล่งอาหารตลอดปี ความสมบูรณ์ของทรัพยากรเพื่อผลิตอาหาร ด้านการเข้าถึงอาหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.32$, S.D=.34) ชุมชนมีระเบียบ กฎของชุมชนเกี่ยวกับอาหาร และมีการนำอาหารเพื่อใช้ในวัฒนธรรมประเพณี ด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร ($\bar{x}=4.08$, S.D=.48) ชุมชนมีอากาศที่เอื้อต่อการผลิตอาหาร มีอาหารที่ถูกสุขอนามัย มีความสัมพันธ์ต่อกันด้วยการแลกเปลี่ยนอาหาร และด้านเสถียรภาพด้านอาหาร ($\bar{x} =4.21$, S.D=.45) ชุมชนมีความเสี่ยงด้านอาหารมีสภาพภูมิอากาศเอื้อต่อการผลิตอาหาร และได้รับประโยชน์จากอาหาร

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายความมีอยู่ทางอาหารของครัวเรือนในชุมชน ผลการวิจัยเสนอให้ดำเนินการดังนี้ (1) ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนผลิตอาหาร (2) กิจกรรมแลกเปลี่ยนอาหารในชุมชน (3) ส่งเสริมตลาดชุมชน และ (4) จัดตั้งกลุ่มผลิตอาหารในชุมชน

2.2 นโยบายความเท่าเทียมของครัวเรือนในการเข้าถึงแหล่งอาหาร ผลการวิจัยเสนอให้ดำเนินการดังนี้ (1) จัดทำระเบียบ กฎของชุมชนเกี่ยวกับอาหาร (2) ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารกับทุกช่วงวัย และ (3) เปิดโอกาสให้เข้าถึงแหล่งอาหารเท่าเทียมกัน

2.3 นโยบายการใช้ประโยชน์จากอาหารเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ผลการวิจัยเสนอให้ดำเนินการดังนี้ (1) ส่งเสริมการแปรรูปอาหารในชุมชน (2) (3) ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าให้กับอาหาร (4) เพิ่มช่องทางสร้างรายได้จากอาหาร และ (5) ส่งเสริมให้คนในชุมชนบริโภคอาหารปลอดภัย

2.4 นโยบายผลิตอาหารหมุนเวียนทุกครัวเรือนในชุมชน ผลการวิจัยเสนอให้ดำเนินการดังนี้ (1) พัฒนา ปรับปรุง แหล่งผลิตอาหารในชุมชน (2) จัดทำปฏิทินการผลิตอาหารตามฤดูกาล (3) จัดทำสำมะโนรายการอาหารประจำถิ่นของชุมชน และ (4) ขยายพันธุ์ ขยายพื้นที่สำหรับผลิตอาหารในชุมชน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่มีความมั่นคงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D =.73) ด้านการมีอยู่ของอาหารค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D=.38) ชุมชนมีอาหารที่มีคุณภาพ มีแหล่งอาหารตลอดปี ความสมบูรณ์ของทรัพยากรเพื่อผลิตอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พบว่า สุพรรณิ ไชยวรรณ (2562, หน้า 76) พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารภาพรวมทั้งในช่วงปี พ.ศ. 2551-2561 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต่างจากในปี ปัจจุบัน พ.ศ. 2562 ที่มีความมั่นคงอาหารในระดับมาก ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ การมีอาหารเพียงพอ การเข้าถึงอาหาร การใช้ประโยชน์จากอาหาร และการมีเสถียรภาพด้านอาหาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนที่มีลักษณะชนบท มีพื้นที่ว่างในพื้นที่อยู่อาศัย และไร่ นา ยังมีที่ว่างเพื่อผลิตอาหาร เช่น ผัก ผลไม้ และสัตว์ที่เป็นอาหาร เป็นต้น การมีอาหารเกี่ยวข้องกับมิติต่างทั้งฤดูกาลและแหล่งอาหารของชุมชนอันหมายถึงความสมบูรณ์ของแหล่งผลิตอาหารในชุมชน สอดคล้องกับ World Food Summit (1996) ได้นิยามความมั่นคงอาหารไว้ว่า การมีอยู่ของอาหาร (Food Availability) หมายถึง การมีอาหารที่เพียงพอในการบริโภคทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศ หรือนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งนี้รวมการช่วยเหลือทางด้านอาหาร Maxwell and Frankenberg (1992) การมีอาหารที่มีคุณภาพเหมาะสมและปริมาณเพียงพอต่อทุกคน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการมีอาหารที่มีคุณภาพและความหลากหลาย ซึ่งสามารถหาและใช้บริโภคได้อย่างเพียงพอและการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือประเมินความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน รวมทั้งมีความสอดคล้องกับ

วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น การมีอาหารและการหาอาหารได้นั้นมีเงื่อนไขอยู่ที่ฤดูกาล แหล่งอาหาร และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการเข้าถึงอาหารมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$, S.D=.34) ชุมชนมีระเบียบ กฎของชุมชนเกี่ยวกับอาหาร และมีการนำอาหารเพื่อใช้ในวัฒนธรรมประเพณี ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากชุมชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งอาหารทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน พื้นที่สาธารณะ ป่าชุมชน หรือในพื้นที่ของบริเวณบ้านพักอาศัย ทำให้ชุมชนมีโอกาสได้ผลิตอาหารได้ตามฤดูกาลตลอดปี โดยนัยนี้หมายถึงชุมชนสามารถผลิตอาหารได้เอง และสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้ด้วยทั้งโดยการซื้อ ขาย และแลกเปลี่ยน ทั้งภายในและภายนอกชุมชนนำ สอดคล้องกับ Maxwell and Frankenberger (1992) คนสามารถเข้าถึงหรือมีทรัพยากรเพียงพอและเหมาะสมที่จะนำมาทำเป็นอาหารที่มีคุณค่า ทรัพยากรดังกล่าว เช่น ที่ดิน น้ำ ป่า เทคโนโลยี เป็นต้น รวมถึงสามารถหาอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองได้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นความสามารถในการมีอาหารไม่ว่าในทางตรง คือ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และในทางอ้อม คือ สามารถซื้ออาหารได้ในราคาที่เหมาะสม โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงทรัพยากรอาหาร ได้แก่ กฎหมาย ประเพณี การมีอธิปไตยทางอาหาร ทรัพยากรส่วนรวม การมีที่ดินหรือทรัพย์สินที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินได้ การมีรายได้เพียงพอที่จะซื้ออาหาร ราคาอาหารมีความเหมาะสม ขนาดของครัวเรือน ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร ($\bar{X}=4.08$, S.D=.48) ชุมชนมีอากาศที่เอื้อต่อการผลิตอาหาร มีอาหารที่ถูกสุขอนามัย มีความสัมพันธ์กันด้วยการแลกเปลี่ยนอาหาร ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากอาหารนอกจากเป็นปัจจัยในการดำรงชีพ และสร้างรายได้ เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนแล้ว การใช้ประโยชน์จากอาหารในเชิงเศรษฐกิจและสะท้อนความผูกพันของคนในชุมชนได้ด้วย โดยการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกันเองในชุมชน Maxwell and Frankenberger (1992) กล่าวถึงการใช้อาหารให้ถูกต้องตามหลักชีวภาพผ่านทางโภชนาการ สุขอนามัย และการดูแลสุขภาพ โดยบุคคลสามารถนำอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและความปลอดภัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์

และตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเองได้ ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากอาหาร ได้แก่ การมีความรู้ ความสามารถ หรือศักยภาพในการผลิตอาหาร การหาอาหาร การประกอบอาหาร เทคโนโลยี อุปกรณ์/เครื่องมือในการทำมาหากิน และสอดคล้องกับ กษมา สุรเดช และคณะ (2563, หน้า 232-233) จำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้น จากปริมาณการขายที่เพิ่มขึ้นภายหลังการการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จึงทำให้สมาชิกภายในกลุ่มสามารถขายสินค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นแล้วก็จะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นโดยที่คณะผู้วิจัยสามารถที่จะยกระดับราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์กล้วยอบเนยให้มีคุณค่าที่สูงขึ้น โดยผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคือส่งผลให้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ อังคณา พุทศรีวัน (2563) ได้กล่าวถึงความมั่นคงทางอาหารเมืองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึง ปริมาณเพียงพอ การใช้ประโยชน์จากอาหาร ความยั่งยืนของอาหาร ซึ่ง 3 ด้านนั้นไม่ค่อยมีปัญหา แต่เรื่องโภชนาการ การใช้ประโยชน์จากอาหารที่ถูกต้อง เป็นเรื่อง que เริ่มจะมีปัญหา ดังนั้น ควรจะเน้นตรงนี้ ถามว่าเกษตรกรช่วยอะไรได้ เกษตรจะผลิตและคงความหลากหลายของอาหารให้คนเลือกบริโภคได้มากขึ้น สามารถจัดการโภชนาการได้ดีขึ้น สำหรับและด้านเสถียรภาพด้านอาหาร ($\bar{X}=4.21, S.D=.45$) ชุมชนมีความเสี่ยงด้านอาหารมีสภาพภูมิอากาศเอื้อต่อการผลิตอาหาร และได้รับประโยชน์จากอาหาร ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากชุมชนมีพื้นที่ในการผลิตอาหารตามฤดูกาลทำให้มีอาหารเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศบ้าง อาจมีพืชผักบางอย่างที่ได้รับผลกระทบ แต่เป็นปกติของชุมชนที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตอาหารได้ และสามารถผลิตอาหารบางประเภททดแทนกันได้

สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจ มยุรี อนุমানราชธน (2549, หน้า 42-44) ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มคนที่มีแนวคิด พื้นฐานชีวิต ฐานะสังคมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน หรือมีอาชีพเดียวกัน 2) พรรคการเมือง คือองค์กรถาวรที่รวบรวม

ประชาชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคโดยสมัครใจจากชุมชนระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ 3) ประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2546, หน้า 111) กล่าวว่า ยังมีผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ (UnOfficial policy making) ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง และประชาชนทั่วไป ซึ่งไม่มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย (1) กลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีแนวคิดพื้นฐานชีวิตฐานะที่เหมือนหรือคล้ายกัน หรือมีอาชีพเดียวกัน สมาชิกรวมกันเป็นครั้งคราว (2) พรรคการเมือง (Political parties) หมายถึง องค์การถาวรที่รวบรวมประชาชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคโดยสมัครใจจากชุมชนระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ประสานประโยชน์ของสมาชิกพรรคและแสวงหาอำนาจทางการเมืองตามวิถีทางที่รัฐธรรมนูญกำหนดในระบบการเมืองทุกระบบ พรรคการเมืองมีหน้าที่ และความสำคัญที่แตกต่างกัน ได้แก่ ช่องทางให้ประชาชนแสดงออกและทำการรวบรวมข้อเสนอต่างๆ เข้าสู่ระบบ โดยปกติพรรคการเมืองจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่ากลุ่มผลประโยชน์ กล่าวอีกนัยก็คือ การเป็นหน้านาย (Broker) มากกว่าจะเป็นผู้สนับสนุนผลประโยชน์เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อนำไปกำหนดนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ กุลธณ ธนาพงศธร (2538, หน้า 144-145) อธิบายกระบวนการกำหนดนโยบายไว้ว่า ขั้นตอนการค้นหารวบรวมข้อมูล และปัจจัยต่างๆ เพื่อเป็นประกันได้ว่าความคิดริเริ่มต่างๆ ที่มี ผู้เสนอแนะขั้นนั้นเป็นความคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ และขั้นการยกร่างนโยบายเมื่อได้ประมวลรวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่างๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องตัดสินใจได้ว่า ความคิดริเริ่มที่สามารถแก้ไขปัญหาดังนั้น การยกร่างเป็นนโยบายขั้นแรกอาจที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลังได้ สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ นโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนมีความสำคัญต่อบริบทของพื้นที่อย่างมาก เพราะอาจนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงโดยมาจากตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งความสำคัญของ

นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความต้องการของประชาชนอย่างกว้างขวาง ประกอบด้วย 1) นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นต่อประชาชน 2) นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นต่อนักการเมืองท้องถิ่น 3) นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นต่อส่วนราชการ และ 4) นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ซึ่งวงจรมติของนโยบายสาธารณะท้องถิ่น ประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผลนโยบาย (ศุภชัย ยาวะประภาส, ปียากร หวังมหาพร, 2555, หน้า 153-156, 176) นโยบายสาธารณะถือเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาท้องถิ่นนิยม หมายถึง ปรัชญาที่นิยมหลักการปกครองท้องถิ่นโดยท้องถิ่นเองว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้องมากกว่าการปกครองท้องถิ่นโดยส่วนกลาง (อุดม ทูมไธสิต, มปป, หน้า 140) อย่างไรก็ตามนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร อาจมีปัญหาในทางนำไปสู่การปฏิบัติบางประการ สอดคล้องกับ บุญทัน ดอกไธสง (2553, หน้า 124) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายในภูมิภาคยังมีปัญหาบางประการ ดังนี้ 1) ความเชื่อที่ไม่ลงรอย 2) การขยายตัวของความไม่เข้าใจในประเด็นทางวัฒนธรรม 3) ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือทำสงคราม 4) การแบ่งแยกปฏิบัติสัมพันธ์สัญลักษณ์ และ 5) เครือข่ายนโยบายร่วมสร้างความมั่งคั่งในภูมิภาค อนึ่ง การมีนโยบายความมั่นคงทางอาหารนี้จะมีส่วนส่งเสริมและแก้ปัญหาความมั่นคงทางอาหารในระยะยาวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา และคนอื่นๆ (2554, หน้า 68-71) ได้สรุปมูลเหตุความไม่มั่นคงทางอาหารของไทยไว้ว่า การขาดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารระดับประเทศ ดังนั้น ต้องมีการติดตามนโยบายเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนต่อไป นอกจากนี้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติตามบริบทของแต่ละพื้นที่แล้ว ยังมีปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบายที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายความมั่นคงทางอาหารของชุมชนด้วย

สรุปได้ว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายประกอบด้วย 1) นโยบายความมีอยู่ทางอาหารของครัวเรือนในชุมชน 2) นโยบายความเท่าเทียมของครัวเรือนในการเข้าถึงแหล่งอาหาร 3) นโยบายการใช้ประโยชน์จากอาหารเพื่อคุณภาพชีวิตที่

ดีกว่า และ 4) นโยบายผลิตอาหารหมู่นเวียนทุกครัวเรือนในชุมชน มีแนวทางเพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้เป็นรูปธรรมนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรตามบริบทของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้นำชุมชนส่งเสริมให้ชุมชนสำรวจรายการอาหารประจำถิ่นทุกประเภทของชุมชน และจัดทำปฏิทินการผลิตอาหารทุกพื้นที่
2. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารเมื่อเหตุการณ์วิกฤต
3. หน่วยงานภาครัฐควรมุ่งเน้นโครงการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือน โคกหนองนาโมเดล เพื่อความมั่นคงทางอาหาร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าของอาหารในชุมชน
2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมให้ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหาร

บรรณานุกรม

- กษมา สุระเดช และคณะ. (2563). การออกแบบตราสินค้าและพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์กล้วยอบเนยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมูสวรรค์หมูไทยศรีโยธิน. *วารสารพิกุล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 18 (1) : 232-233.
- กุลธน ธนาพงศธร. (2538). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. ใน *นโยบายสาธารณะและการวางแผน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชื่นฤทัย กาญจนจจิตร และคนอื่นๆ. (2554). *สุขภาพคนไทย 2554 : เอชไอเอ กลไกพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อชีวิตและสุขภาพ*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2546). นโยบายสาธารณสุข. เชียงใหม่ : คณิงนิจการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). **ขอข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์.**
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- แพรวไพลิน วงษ์สินธุ์วิเศษ, ณัชพล จรุงพิพัฒน์กุล. (2561). Middle Income Trap: กักตักเศรษฐกิจที่รอกการก้าวข้าม ใน **บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ.** กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- มยุรี อนุমানราชชน. (2549). นโยบายสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: เอ็กชเปอร์เน็ท.
- ศุภชัย ยาวะประภาส, ปิยากร หวังมหาพร. (2555). **นโยบายสาธารณสุขระดับท้องถิ่นไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัทจุดทองจำกัด.
- รุ่งนภา พิมพ์ศรี. (2563). **ความมั่นคงทางอาหารของไทย นำหวังหรือไม่ในภาวะที่โลกเสี่ยงขาดแคลน.** <https://www.prachachat.net/d-life/news-472768>. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2565.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). **การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2564.** www.nso.go.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2565.
- สุพรรณิ ไชยวรรณ. (2562). **การส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลเกาะรัง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุดม ทุมโฆสิต. (มปป). **การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ : บริษัท แชนโพร์ พรินติ้ง จำกัด.
- อังคณา พุทธศรี. (2563). **ความมั่นคงทางอาหารของไทย นำหวังหรือไม่ในภาวะที่โลกเสี่ยงขาดแคลน.** <https://www.prachachat.net/d-life/news-472768>. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2565.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test.* (5th ed.). New York : Harper Collins.

- FAO. (2006). **Food Security**. https://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitally/documents/pdf/pdf_Food_Security_Cocept_Note.pdf.
- Maxwell, S. and Frankenberger, T. R. (1992). **Household Food Security: Concepts, Indicators, Measurements : A Technical Review**. New York : UNICEF.
- World Food Summit. (1996). **Rome Declaration on World Food Security**. Rome.

ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

The Language Characteristics in Paragraph Writing
by Students of Rajamangala University of
Technology Lanna, Tak

พงศธร สุรินทร์¹

Phongsatorn Surin

สรินยา สุภัทรานนท์²

Sarinya Suphatranon

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางภาษา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษา คือ การเขียนย่อหน้าของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนรายวิชา GEBLC 201 ศิลปะการใช้ภาษาไทย ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน รวมการเขียนย่อหน้าทั้งสิ้น 66 ฉบับ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษา สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบของการเขียนย่อหน้า ด้านการคัดลอกข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ด้านความไม่เหมาะสมในทำเนียบภาษาทางการ และด้านการใช้ไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

ผลการวิจัยดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยตอบคำถามว่า ในสถานการณ์การเรียนการสอนออนไลน์ นักศึกษามีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาในลักษณะใดบ้าง อันจะเป็นแนวทางให้นักศึกษาได้พัฒนาการเขียนงานให้ดีขึ้นและตระหนักถึงการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องในทุกสถานการณ์ ตลอดจนยังมีส่วนช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาไทยได้นำไปเน้นย้ำความถูกต้องของภาษาและพัฒนาทักษะด้านการเขียนของผู้เรียนตนเองให้ดีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: ลักษณะภาษา การเขียน ย่อหน้า

Abstract

The purpose of this research article is to study the language characteristics of paragraph writing by students in Rajamangala University of Technology Lanna, Tak. This research is language research. Qualitative research methods were used. The researcher collected data on paragraph writing of students, 1st year students enrolled in the course GEBC 201, Art of Using Thai Language. In the first semester of the academic year 2023, there were 33 people, including a total of 66 paragraphs, which was a sample obtained using a purposive sampling method. The results of the research found that 4 areas: format of paragraph writing, copying information from the internet, aspects of inappropriateness in the register official language, and aspects of using incorrect grammar. The research of provided the understanding of students have problems using language in online learning. It was able to be way to the students to develop better writing and be aware of using the Thai language correctly in all situations. Additionally, it also helps those involved in teaching the Thai language to emphasize the accuracy of the language and further improve the writing skills of their students.

Keywords: Language characteristics, writing, paragraph

บทนำ

การใช้ภาษาในการเขียนงานวิชาการมีความสำคัญ กล่าวคือ ผู้เขียนจำเป็นต้องตระหนักถึงการเขียนด้วยภาษาทางการเท่านั้น หากไม่เขียนด้วยภาษาทางการแล้ว งานเขียนนั้นๆ ก็จะพบกับปัญหา หรือข้อบกพร่องทันที การเขียนงานวิชาการสามารถเขียนได้ในงานเขียนหลายประเภท ได้แก่ บทความวิชาการ หรือรายงานวิจัย งานเหล่านี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเขียนย่อหน้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากย่อหน้าของงานเหล่านี้จะต้องเรียบเรียงประเด็นให้ร้อยเรียงสัมพันธ์กันไป

ย่อหน้านับว่าเป็นวิธีการเขียนที่ใช้ภาษาเขียนเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดของผู้ส่งสาร (ผู้เขียน) ที่มีไปยังผู้รับสาร (ผู้อ่าน) ให้เข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้ส่งสารควรเลือกใช้ภาษาเขียนที่เหมาะสม โดยภาษาเขียนที่ดีควรมีลักษณะการใช้ภาษาที่ชัดเจน ไม่กำกวม มีความถูกต้องตามระเบียบของการใช้ภาษา มีความกระชับ และมีความสละสลวย

วรวรรณ ศรียาภย์ (2555, น. 7-24) กล่าวถึง หลักการใช้ภาษาไทย สำหรับการเขียนไว้ ดังนี้ คำและ การใช้คำ ควรเขียนให้ถูกต้อง ทั้งการสะกด การันต์ ควบกล้ำ วรณยุกต์ ใช้ให้ถูกต้องตามความหมายที่แท้จริงและหน้าที่ของคำ นอกจากนี้ควรใช้คำที่สุภาพเหมาะสม ไม่ควรใช้คำที่เป็นภาษาพูด ประโยค และการใช้ประโยค ควรใช้ให้ถูกต้องตามโครงสร้างและจุดประสงค์ในการสื่อสาร ใช้ประโยคให้สั้น ชัดเจน และสละสลวย การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การเว้นวรรค หลักการตัดคำ และการใช้ตัวเลข ควรใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม

การพัฒนาทักษะทางภาษานั้นเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้ ดังนั้นคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก จึงเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงเปิดสอนรายวิชา GBBLC 201 ศิลปะการใช้ภาษาไทย ให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน การอ่าน การฟัง และการพูด อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการสังเกตจากการตรวจการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชม

มงคลล้านนา ตาก ในตอนเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ พบว่า ลักษณะการใช้ภาษาในปัจจุบันของนักศึกษาไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การใช้ภาษาเขียน เช่น การใช้คำไม่ตรงตามหลักการใช้ภาษาไทย การใช้ภาษาไม่เหมาะสม การใช้ภาษาไม่กระชับ และการใช้ภาษาไม่สละสลวย เป็นต้น ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้เกิดความเคยชิน และใช้ภาษาไทยอย่างไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การใช้ภาษาเขียน

ปัญหาสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก เนื่องจากการเขียนย่อหน้าเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือความรู้สึกที่ตนมีเสนอต่อผู้อ่านโดยต้องเรียงลำดับความคิดและความรู้ด้านการใช้ภาษาที่สามารถสื่อความชัดเจนและเป็นการเขียนขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการใช้ภาษา ผลของการเขียนย่อหน้าจึงเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ทักษะด้านการใช้ภาษาเขียน ทั้งนี้ผลการวิจัยจะช่วยเผยให้เห็นว่าในสถานการณ์การเรียนการสอนออนไลน์ นักศึกษามีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาในลักษณะใดบ้าง อันจะเป็นแนวทางให้นักศึกษาได้พัฒนาการเขียนงานให้ดีขึ้นและตระหนักถึงการให้ภาษาไทยให้ถูกต้องในทุกสถานการณ์ ตลอดจนยังมีส่วนช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนภาษาไทยได้นำไปเน้นย้ำความถูกต้องของภาษาและพัฒนา ทักษะด้านการเขียนของผู้เรียนตนเองให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชี คณะ บริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนรายวิชา GEBC 201 ศิลปะการใช้ภาษาไทย ในภาค การศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ การเขียนย่อหน้าของนักศึกษาสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนรายวิชา GEBC 201 ศิลปะการใช้ภาษาไทย ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน จำนวน 2 หัวข้อ ได้แก่เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศ และสาเหตุและผลกระทบของการก่อกวนในสังคมไทย รวมการเขียนย่อหน้าทั้งสิ้น 66 ฉบับ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลการเขียนย่อหน้าของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนรายวิชา GEBC 201 ศิลปะการใช้ภาษาไทย ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน และคัดเลือกการเขียนย่อหน้า 2 หัวข้อ ได้แก่ เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศ และสาเหตุและผลกระทบของการก่อกวนในสังคมไทย รวมทั้งสิ้น 66 ฉบับ

2. ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการระบุแหล่งที่มาของข้อมูล คือ (ตัวอักษรย่อของชื่อ-นามสกุล, ตอนเรียน, หัวข้อที่ 1 หรือ 2) เช่น (ท.ท., 049, 001) อนึ่งผู้วิจัยไม่ระบุชื่อ-นามสกุลเต็มของนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างข้อมูล ทั้งในส่วนของเนื้อหาและบรรณานุกรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยกำหนดกรอบการวิเคราะห์ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก โดยประยุกต์กรอบการวิเคราะห์การเขียนย่อหน้าจากหนังสือการใช้ภาษาไทย ตามคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2559)

2. ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตากทั้งหมด โดยจำแนกออกเป็นประเภท และจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งเรียบเรียงผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

จากการวิเคราะห์การเขียนย่อหน้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก พบว่า นักศึกษามีการใช้ลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้า จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบของการเขียนย่อหน้า ด้านการคัดลอกข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ด้านความไม่เหมาะสมในทำเนียบภาษาทางการ และด้านการใช้ไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านรูปแบบของการเขียนย่อหน้า

ด้านรูปแบบของการเขียนย่อหน้า หมายถึง นักศึกษาไม่ปฏิบัติตามรูปแบบของการเขียนย่อหน้า หรือไม่ทำตามคำสั่ง เช่น การไม่กำหนดประโยคใจความสำคัญ การบอกริขียายความไม่สอดคล้องกัน การไม่เว้นย่อหน้าเข้าไป และการเว้นวรรคไม่ถูกต้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การไม่กำหนดประโยคใจความสำคัญ

ตัวอย่างที่ 1

[...] ๑ ประการแรก การมีระเบียบวินัย [...] ประการที่สอง ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน [...] และประการสุดท้าย การรู้จักพอเพียง [...] (ก.ม., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาขาดการเขียนประโยคใจความสำคัญ โดยนักศึกษาเริ่มเขียนประโยคขยายความก่อน ซึ่งเขียนขยายความเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศของเยาวชนทั้งหมด 3 ประการ ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรเพิ่มเติมประโยคใจความสำคัญ คือ “เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศหลายประการ” ก่อนจะเขียนขยายความเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศของเยาวชนทั้งหมด 3 ประการ ตามความประสงค์ของนักศึกษา

2) การเขียนประโยคขยายความไม่สอดคล้องกับประโยคใจความสำคัญ

ตัวอย่างที่ 2

[...] เยาวชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ เพราะคำว่า “เยาวชน” หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี และเป็นกลุ่มบุคคล

ที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ [...] (จ.ป., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาเขียนประโยคขยายความไม่สอดคล้องกับประโยคใจความสำคัญที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักศึกษากำหนดประโยคใจความสำคัญว่า “เยาวชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ” และมีวิธีการขยายความด้วยเหตุผล สังกัดได้จากคำเชื่อม “เพราะ” ในข้อความ “เพราะคำว่า “เยาวชน” หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี” ซึ่งประโยคขยายความนี้ไม่สอดคล้องกับประโยคใจความสำคัญ จึงสามารถตัดออกไปได้ และควรแก้เป็น “เพราะเยาวชนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้” ซึ่งประโยคขยายความนี้จะทำให้เห็นว่า เยาวชนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้กับประเทศ ดังนั้นเยาวชนจึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับประโยคใจความสำคัญ

3) การไม่เว้นย่อหน้าเข้าไป

ตัวอย่างที่ 3

[...] เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศได้หลายวิธี กล่าวคือ ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ ตัวอย่างเช่น วิธีแรก เยาวชนควรมีความซื่อสัตย์สุจริต [...] (ก.ส., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาไม่เว้นย่อหน้าเข้าไปตามรูปแบบ ลักษณะเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะนักศึกษาไม่ได้ตรวจทานอย่างรอบคอบ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลา และนักศึกษาควรแก้ไขโดยการเว้นย่อหน้าเข้าไปดังนี้ [...] → เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศได้หลายวิธี [...]

4) การเว้นวรรคไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 4

[...] การบูลลี่อาจส่งผลให้เกิดความหวาดกลัวต่อสังคมรอบข้างและยังสามารถนำไปสู่ปัญหาการใช้ชีวิตด้วยผู้ใหญ่ได้นอกจากนี้การบูลลี่อาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่นได้เช่นกัน [...] (ญ.ท., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาไม่เว้นวรรคตอนเมื่อจะเริ่มเชื่อมประโยคใหม่ ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรเว้นวรรคตอนก่อนคำว่า “และ” และ

“นอกจากนี้” ดังที่ราชบัณฑิตยสถาน (2551, น. 57) อธิบายถึงเกณฑ์ในการเว้นวรรคตอนว่า “กรณีที่เป็นประโยคกรรมให้เว้นวรรคเล็กระหว่างประโยคย่อยที่มีใจความสมบูรณ์และเชื่อมประโยคอื่นๆ ที่ขึ้นต้นด้วยสันธาน” ดังนี้

ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า หากนักศึกษาเว้นวรรคตอนไม่ถูกต้อง ไม่เพียงทำให้รูปแบบการใช้ภาษาบกพร่อง แต่ยังทำให้ข้อเขียนนั้นไม่สามารถอ่านได้ตรงตามความต้องการของผู้ส่งสาร ดังนั้นจึงควรเว้นวรรคตอนและใช้เครื่องหมายให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการคัดลอกข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ด้านการคัดลอกข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หมายถึง นักศึกษาไปคัดลอกข้อความที่เกี่ยวข้องกับข้อหัวในการเขียนย่อหน้า จากช่องทางอินเทอร์เน็ตมาโดยไม่สังเคราะห์และอ้างอิง เช่น การคัดลอกข้อความจากอินเทอร์เน็ตมาโดยไม่สังเคราะห์และอ้างอิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การคัดลอกข้อความจากอินเทอร์เน็ตมาโดยไม่สังเคราะห์และอ้างอิง

ตัวอย่างที่ 5

[...] การบูลลี่มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ปัจจัยที่หนึ่ง คือ ปัจจัยด้านชีวภาพ [...] ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านจิตวิทยา [...] ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม [...] ปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านสังคม [...] (ณ.พ., 049, 002); (ท.ก., 049, 002); (น.ม., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาจำนวนหนึ่งคัดลอกข้อความจากอินเทอร์เน็ตมาโดยไม่สังเคราะห์และอ้างอิง ดังนั้นนักศึกษาควรจะสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาเขียนย่อหน้า และต้องเพิ่มอ้างอิงเข้าไปไว้ท้ายข้อความที่คัดลอกมาด้วย ในตัวอย่างนี้ มีการคัดลอกข้อความมาจากเว็บไซต์สนุกดอทคอม ดังนั้นจึงเป็นเป็นที่จะต้องเขียนอ้างอิงเพิ่มเข้าไปไว้ตรงท้ายข้อความทั้งหมดด้วย เช่น (สนุกดอทคอม, ออนไลน์)

1.3 ด้านความไม่เหมาะสมในทำเนียบภาษาทางการ

ด้านความไม่เหมาะสมในทำเนียบภาษาทางการ หมายถึง นักศึกษาเขียนย่อหน้าด้วยทำเนียบภาษาปาก หรือทำเนียบภาษากึ่งทางการ โดยไม่มีกร

ปรับเปลี่ยนภาษาให้เป็นทำเนียบภาษาทางการ ซึ่งแสดงถึงความไม่เหมาะสมในทำเนียบภาษาทางการ ทั้งนี้ ทำเนียบภาษา สอดคล้องกับคำอธิบายของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556, น. 148) ที่อธิบายว่า ทำเนียบภาษา หมายถึง วิธภาษาประเภทหนึ่งที่ต่างจากวิธภาษาประเภทอื่นโดยการใช้ เช่น ภาษากฎหมาย ภาษาโฆษณา ภาษาวิชาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การใช้ทำเนียบภาษาปาก

1.1) การใช้คำสแลง

ตัวอย่างที่ 6

[...] เมื่อสังคมมีการรับรู้ว่าคุณคนนั้นเป็นคนที่ได้ทำการบูลลี่ผู้อื่น เช่น การเหยียดหยาม การล้อเลียน การเหน็บแนม การลดทอนคุณค่าร่างกายของคนอื่น ก็อาจจะโดน*ทัวร์ลง*ได้ [...] (น.ต., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ทำเนียบภาษาปาก คือ การใช้คำสแลงในคำว่า “ทัวร์ลง” ซึ่งคำดังกล่าวนี้ สามารถใช้ภาษาทางการแทนได้ คือ คำว่า “รุมต่า” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไข คำสแลง ในคำว่า “ทัวร์ลง” เป็นภาษาทางการ ในคำว่า “รุมต่า” กล่าวได้ว่า การใช้คำสแลงเป็นทำเนียบภาษาปาก จึงไม่เหมาะสมในการเขียนย่อหน้าซึ่งเป็นทำเนียบภาษาทางการ

1.2) การใช้ภาษาไทยถิ่น

ตัวอย่างที่ 7

[...] ถ้าเป็นคนไม่*จะไปไป*พัฒนาประเทศ เพราะจะทำให้ประเทศชาติไม่เจริญก้าวหน้า [...] (ท.ท., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ทำเนียบภาษาปาก คือ การใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ ในคำว่า “จะไปไป” ซึ่งคำดังกล่าวนี้ สามารถใช้ภาษาทางการแทนได้ คือ คำว่า “อย่าไป” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไข คำภาษาไทยถิ่นเหนือ ในคำว่า “จะไปไป” เป็นภาษาทางการ ในคำว่า “อย่าไป” กล่าวได้ว่า การใช้คำภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นทำเนียบภาษาปาก จึงไม่เหมาะสมในการเขียนย่อหน้าซึ่งเป็นทำเนียบภาษาทางการ

2) การใช้ทำเนียบภาษากึ่งทางการ

2.1) การใช้คำกลมกลืนเสียง

ตัวอย่างที่ 8

[...] คนส่วนใหญ่มักจะบูลลี่โดยไม่รู้ตัว เช่น การที่ผู้ใหญ่ พ่อแม่ หรือเพื่อนที่ไม่เจอกันนาน ทักว่าอ้วนขึ้น รีปาว การล้อเลียนชื่อพ่อชื่อแม่กัน [...] (น.พ., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ทำเนียบภาษากึ่งทางการ คือ คำกลมกลืนเสียง ในคำว่า “รีปาว” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไขภาษาพูด ในคำว่า “รีปาว” เป็นภาษาเขียน ในคำว่า “หรือเปล่า”

2.2) การใช้คำภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างที่ 9

[...] bully ส่งผลกระทบอย่างมากโดยเฉพาะในเยาวชน เช่น เกิดภาวะซึมเศร้า การไม่อยากไปโรงเรียน เกิดความโดดเดี่ยวในสังคม เป็นต้น [...] (ณ.ร., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ทำเนียบภาษากึ่งทางการ คือ การใช้คำภาษาอังกฤษในทำเนียบภาษาทางการ คือ คำว่า “bully” ซึ่งคำดังกล่าวนี้สามารถใช้ภาษาไทยแทนได้ คือ คำว่า “การกลั่นแกล้ง” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไขคำภาษาอังกฤษ ในคำว่า “bully” เป็นคำภาษาไทย ในคำว่า “การกลั่นแกล้ง”

การใช้ภาษาไม่เหมาะสมทั้งการใช้ภาษาพูดในภาษาเขียน และ การใช้คำภาษาอังกฤษในภาษาเขียนข้างต้น ส่งผลให้ภาษาในการเขียนย่อหน้าไม่เป็นที่ทางการ ซึ่งควรแก้ไขโดยการเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับรูปแบบและระดับภาษา

2.3) การใช้เครื่องหมายวรรคตอนที่ไม่จำเป็น

ตัวอย่างที่ 10

[...] ถ้าหากคุณกำลังทำการบูลลี่ใครสักคนอยู่ คุณจะยังคงทำเหมือนเดิมโดยไม่รับรู้ถึงปัญหา หรือจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองหรือไม่? แล้วสำหรับคนที่ถูกระทำอยู่ คุณจะมีวิธีเผชิญหน้ากับสิ่งเหล่านี้อย่างไร? [...] (ณ.ท., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นพบข้อบกพร่องการใช้ทำเนียบภาษากึ่งทางการ คือ การเพิ่มเครื่องหมายวรรคตอนโดยไม่จำเป็นในทำเนียบภาษาทางการ เช่น หลังคำว่า “หรือไม่?” และ “อย่างไร?” ทั้ง 2 คำนี้ทำหน้าที่แสดงการถามอยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรตัดเครื่องหมายคำถามออกได้เลยทั้ง 2 ตำแหน่ง อีกทั้งเป็นการเขียนของทำเนียบภาษาอื่น ทำเนียบภาษาทางการไม่ยอมรับในเรื่องของการเพิ่มเครื่องหมายวรรคตอนโดยไม่จำเป็น

1.4 ด้านการใช้ไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง

ด้านการใช้ไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง หมายถึง นักศึกษาเลือกใช้คำหรือประโยคไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ที่กำหนดไว้ เช่น การใช้คำไม่ถูกต้อง และการใช้ประโยคไม่ถูกต้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การใช้คำไม่ถูกต้อง

1.1) การเขียนสะกดคำไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 11

[...] ไม่ว่าจะ เป็น ใน เรื่อง ของ การ ศึกษา ที่ เยาวชน มี ส่วน เกี่ยว ข้อง โดย ตรง การ เมือง การ ปก ครอง ที่ เยาวชน สามารถ วิจัย ได้ อย่าง เสรี รวมถึง การ มี ส่วน ร่วม ใน การ พัฒนา ประเทศ ด้วย [...] (น.ท., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาเขียนรูปการันต์ไม่ถูกต้อง คือ คำว่า “วิจัย” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไขรูปการันต์ “ย” ในคำว่า “วิจัย” เป็นรูปการันต์ “ณ” ในคำว่า “วิจารณ์”

ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า การเขียนสะกดคำไม่ถูกต้องข้างต้น มีสาเหตุมาจากนักศึกษามีประสบการณ์ผิดในการจดจำคำศัพท์ ความเคยชินจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน การเขียนตามเสียงของคำโดยไม่คำนึงถึงรูปศัพท์ หรืออาจใช้แนวเทียบผิด ซึ่งการใช้แนวเทียบ (analogy) สอดคล้องกับคำอธิบายของคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (2564) ที่อธิบายว่า การพิจารณาความเหมือนของ 2 สิ่ง เพื่อนำไปสู่การอนุมานสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นการเขียนสะกดคำภาษาไทยให้ถูกต้องจึงเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการสังเกต การจดจำ มิฉะนั้นแล้วผู้ส่งสารอาจเขียนสะกดคำผิดได้

1.2) การใช้คำไม่ตรงตามหลักไวยากรณ์

ตัวอย่างที่ 12

[...] ผู้ที่ถูกบูลลี่เกิดอาการซึมเศร้า เสียสุขภาพจิต เสียความมั่นใจ ทำให้เกิดบาดแผลในใจแต่ผู้ถูกกระทำไม่น้อย [...] (ก.ส., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้คำบุพบท “แต่” ไม่ถูกต้อง เนื่องจากคำบุพบท “แต่” จะตามด้วยบุคคลที่มีสถานสูงกว่าหรือบุคคลที่ควรเคารพ ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไขคำบุพบท “แต่” เป็นคำบุพบท “แก่” ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของดนิตา ดวงวิไล (2566, น. 199) ที่ว่า การใช้บุพบทใดๆ ก็ตาม รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องที่ต้องศึกษากันมาก แม้แต่เจ้าของภาษาเองก็ยังใช้ไม่ค่อยถูก ต้องอาศัยความเคยชินในภาษาไทยการใช้บุพบทต่างกันออกไปทำให้ความหมายแตกต่างกัน

ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า ในการเขียนย่อหน้า หลักไวยากรณ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงในการใช้ภาษาเขียนซึ่งจะต้องใช้คำอย่างพิถีพิถันตามหลักภาษา

1.3) การใช้คำไม่ตรงความหมาย

การใช้คำไม่ตรงความหมายเป็นการนำคำหนึ่งคำใดมาใช้ในประโยคไม่ตรงตามบริบทของข้อความ จึงส่งผลให้ความหมายไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13

[...] เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศ เพราะเยาวชนคืออนาคตของชาติ เยาวชนสามารถดำเนินตำแหน่งต่างๆ ของประเทศให้มีพัฒนาการได้มากขึ้น [...] (น.น., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้คำไม่ตรงความหมาย คือ คำว่า “ดำเนิน” หมายถึง “เป็นไป” + “ตำแหน่ง” หมายถึง “หน้าที่การงาน” ซึ่งในความหมายนี้เยาวชนไม่สามารถดำเนินตำแหน่งได้ แต่สามารถดำเนิน “กิจการต่างๆ” หมายถึง “กิจกรรมต่างๆ” เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาต่อไปได้ ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้คำว่า “ตำแหน่ง” เป็น “กิจการ” ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า การใช้คำไม่ตรงความหมาย เกิดจากคำบางคำมีความหมายคล้ายคลึง หรือ

ใกล้เคียงกันแต่ใช้ในบริบทที่ต่างกัน ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้คำให้ตรงความหมายกับคำที่เลือกใช้

1.4) การใช้คำไม่ชัดเจน

ตัวอย่างที่ 14

[...] สำหรับผลกระทบของการโดนบูลลี่นั้นมีหลายประการ เช่น ประการแรก คือ มีอาการเครียด หงุดหงิด วิตกกังวล หรืออาจนำไปสู่โรค \emptyset ได้ [...] (ก.ว., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้คำไม่ชัดเจน คือ ประโยค “อาจนำไปสู่โรค \emptyset ได้” ประโยคดังกล่าวต้องอาศัยการตีความว่า โรคที่ต้องการจะสื่อคือโรคอะไร ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรเพิ่มเติมคำว่า “อื่นๆ” หลังคำว่า “โรค” ในประโยค “อาจนำไปสู่โรคอื่นๆ ได้” ดังนั้นการใช้ภาษาไม่กระจ่างจึงควรเลือกใช้คำที่มีความหมายชัดเจน และเจาะจงเพื่อมิให้เกิดการเข้าใจความหมายหรือตีความผิดจากเจตนาของผู้ส่งสารได้

1.5) การใช้คำฟุ่มเฟือย

ตัวอย่างที่ 15

[...] เยาวชนเราสามารถช่วยพัฒนาประเทศได้*มากมายหลากหลาย*วิธี เช่น การสวมหมวกนิรภัยหรือคาดเข็มขัดนิรภัยขณะขับขี่ การทิ้งขยะให้ลงถังขยะ การไม่ทำผิดกฎจราจรหรือกฎหมายที่เป็นข้อกำหนดตามหลักประชาธิปไตย และ*อื่นๆ อีกมาก* [...] (ธ.ก., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นพบข้อบกพร่องการใช้ฟุ่มเฟือย คือ คำว่า “มากมายหลากหลาย” ซึ่งมีความหมายเดียวกัน คือ “มาก” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรตัดคำใดคำหนึ่งออก เช่น ตัดคำว่า “มากมาย” และ “หลากหลาย” เหลือเพียงแค่ “หลาย” และคำว่า “อื่นๆ อีกมาก” ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน คือ “ต่างออกไป” กับ “มาก” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรตัดคำใดคำหนึ่งออก เช่น ตัดคำว่า “อีกมาก” เหลือเพียงแค่ “อื่นๆ” ดังนี้ [...] เยาวชนเราสามารถช่วยพัฒนาประเทศได้ \emptyset *หลายวิธี* [...] และ*อื่นๆ* \emptyset [...]

ประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า การใช้คำฟุ่มเฟือยข้างต้น เป็นการใช้คำที่ซ้ำซ้อน ซึ่งสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้โดยการตัดคำทิ้งเพื่อให้การใช้ภาษา

ราบรื่นยิ่งขึ้น

1.6) การใช้คำเชื่อมใกล้ชิดกัน

ตัวอย่างที่ 16

[...] เยาวชนมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเยาวชนหมายถึงบุคคลที่มีอายุ 15-25 ปี [...] เยาวชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งหากไม่มีเยาวชนในอนาคตประเทศชาติจะไม่มีerk้าวหน้าต่อไป [...] (น.ม., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้คำเชื่อมอยู่ใกล้ชิดกัน คือ การใช้คำเชื่อม “ซึ่ง” ผูกประโยคโดยไม่จำเป็น ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรตัดคำเชื่อม “ซึ่ง” ออกไปทั้ง 2 ตำแหน่ง แต่ยังคงสื่อความหมายได้ชัดเจน การใช้คำเชื่อมซ้ำอยู่ใกล้ชิดกันข้างต้น ทำให้การเขียนย่อไม่ชวนอ่าน ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการตัดคำหรือเปลี่ยนคำซ้ำเป็นคำใหม่ แต่ความหมายยังคงเดิม

1.7) การย่อคำ

การย่อคำเป็นลักษณะการตัดพยางค์ของคำให้สั้นลง โดยใส่เครื่องหมายไปรยาลน้อยหลังข้อความ

ตัวอย่างที่ 17

[...] ประการที่สอง การมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ สมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิ ของตนเอง [...] (น.พ., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาย่อคำ ในคำว่า “สิทธิ” คำดังกล่าว นักศึกษาใส่เครื่องหมายไปรยาลน้อยมาด้วย อนุমানได้ว่า คำว่า “สิทธิ” ย่อมาจาก “สิทธิขั้นพื้นฐาน” กล่าวได้ว่า การใช้เครื่องหมายไปรยาลน้อยในการเขียนย่อหน้าเป็นข้อบกพร่องทำให้ผู้อ่านตีความได้หลายความหมาย ซึ่งในบางครั้งหากไม่ใส่เครื่องหมายไปรยาลน้อยมาด้วย เช่น ในคำว่า “สิทธิ” ก็สามารถสื่อความหมายได้เช่นกัน

2) การใช้ประโยคไม่ถูกต้อง

2.1) การใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์

ตัวอย่างที่ 18

[...] ในปัจจุบันนั้น \emptyset พบได้ 3 ประเภท คือ 1. การกลั่นแกล้งทางวาจา [...] 2. การกลั่นแกล้งทางสังคม [...] 3. การกลั่นแกล้งทางกายภาพ [...] (ธ.ส., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ คือ การขาดประธานของประโยค ในประโยค “พบได้ 3 ประเภท” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรเพิ่มเติมคำนาม “การกลั่นแกล้ง” ในภาคประธาน ในประโยค “การกลั่นแกล้งพบได้ 3 ประเภท” จะเห็นได้ว่า การเติมคำที่ทำหน้าที่ตามโครงสร้างของประโยคจะทำให้ประโยคสมบูรณ์และสื่อความหมายได้ชัดเจน

2.2) การใช้ประโยคที่เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ

ตัวอย่างที่ 19

[...] เยาวชนไทยทุกคนถูกปลูกฝังให้ช่วยพัฒนาประเทศโดยผู้ใหญ่ ซึ่งมีหลายด้านดังนี้ [...] (น.ต., 049, 002)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ประโยคที่เป็นสำนวนต่างประเทศ คือ การใช้ประโยคเน้นกรรม (Passive Voice) ในประโยค “เยาวชนไทยทุกคนถูกปลูกฝังให้ช่วยพัฒนาประเทศโดยผู้ใหญ่” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรแก้ไขเป็นประโยคที่เรียงประธาน กริยา กรรม ในประโยค “ผู้ใหญ่ปลูกฝังเยาวชนไทยทุกคนให้ช่วยพัฒนาประเทศ” จะเห็นได้ว่า การใช้ประโยคที่เป็นสำนวนต่างประเทศ เป็นการเลียนแบบวิธีการเรียบเรียงประโยคตามสำนวนภาษาต่างประเทศ ซึ่งสามารถเรียบเรียงใหม่ให้เป็นลักษณะของภาษาไทยได้

2.3) การใช้ประโยคควาน

ตัวอย่างที่ 20

[...] ประการที่สาม ความซื่อสัตย์สุจริต หากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียน และ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น ก็จะทำให้สังคมและประเทศมีแต่ความเจริญ [...] (น.พ., 049, 001)

จากตัวอย่างข้างต้นนักศึกษาใช้ประโยคควาน คือ การใช้ประโยคด้วย

การกล่าวซ้ำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ในประโยค “ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียน และไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น” ดังนั้นในตัวอย่างนี้จึงควรตัดคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น ตัดคำว่า “ไม่ลักทรัพย์” และ “ไม่เบียดเบียน” เหลือเพียงแค่ คำว่า “ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น”

ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า การใช้ประโยคคววนเป็นการกล่าวข้อความหรือถ้อยคำซ้ำ ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการตัดข้อความที่ซ้ำออก

สรุปผลและอภิปรายผล

เมื่อผู้วิจัยศึกษาลักษณะภาษาในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบของการเขียนย่อหน้า ด้านการคัดลอกข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ด้านความไม่เหมาะสมในทำเนียบภาษาทางการ และด้านการใช้ไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง

ผลการวิจัยด้านการใช้คำ และการใช้ประโยค สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ข้อบกพร่อง การเขียนภาษาไทยของนักศึกษากลุ่ม Gen Y” ของจินตนา พุทธรเมตตะ และสุวสิน เกษมปิติ (2562) ที่ค้นพบข้อบกพร่องเช่นเดียวกัน ได้แก่ ข้อบกพร่องในการเขียนรูปพยางค์ชนะ รูปสระ รูปวรรณยุกต์ และรูปการันต์ไม่ถูกต้อง อีกทั้งการใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ยังพบเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า งานวิจัยนี้และงานวิจัยของจินตนา พุทธรเมตตะ และสุวสิน เกษมปิติ (2562) มุ่งศึกษางานเขียนวิชาการเช่นเดียวกัน ดังนั้นภาษาที่ใช้เขียนงานดังกล่าว จึงต้องเป็นภาษาทางการเท่านั้น ข้อบกพร่องเหล่านี้จึงพบเห็นจำนวนมากได้ในงานเขียนที่ใช้เวลาจำกัด

นอกจากนี้ นักศึกษาเลือกใช้ภาษาอังกฤษในการเขียนย่อหน้าจำนวนมาก ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาในปัจจุบันมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษและมีความสามารถทางด้านภาษาที่สองนอกจากภาษาแม่ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของพรวิภา ไชยสมคุณ (2566, น. 212) ที่อธิบายเกี่ยวกับการปนภาษาอังกฤษในสื่อว่า การปนภาษาอังกฤษที่พบในสื่อทั้งการพูดและการเขียนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ใช้

ภาษาในสังคมไทย ผู้ใช้ภาษาเลือกใช้ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่ใช้ภาษาพูดต่างกันและใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ภาษาอังกฤษยังได้รับการยอมรับว่าเป็นทักษะที่จำเป็นและกลายเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นกลางในเมืองอีกด้วย

อีกทั้ง ผู้วิจัยมีสังเกตว่า นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก เป็นนักศึกษาที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น จึงทำให้มีการใช้คำสแลงตลอดเวลา ทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่มของตนเองจนติดเป็นนิสัย ดังนั้นผลการวิจัยจึงพบการใช้ทำเนียบภาษาอื่นปะปนอยู่ในทำเนียบภาษาทางการ เช่น การใช้คำสแลง ในคำว่า “ทัวร์ลง” หมายถึง “รุมต่อว่า” จัดเป็นทำเนียบภาษาปาก ใช้กันเฉพาะกลุ่ม อนึ่งข้อสังเกตดังกล่าวยังสอดคล้องกับคำอธิบายของ ฟาติละห์ โต๊ะมีลา, นาเดียร์ กาเซ็ง, ลูกมาน แวมะไซ, และวรเวทย์พิสิษ ยศศิริ (2561) ที่ว่า ภาษาในการสื่อสารปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น นิยมใช้คำสแลง ซึ่งวัยรุ่นรับข้อมูลและซึมซับข้อมูลผ่านสื่อเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เช่น เฟซบุ๊ก เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการรับรู้ข้อมูลที่แปลกใหม่หรือสิ่งใหม่ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้การเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนเป็นผสมผสานทั้งออนไซต์และออนไลน์ ดังนั้นงานเขียนของนักศึกษาที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนก็เปลี่ยนแปลงจากการเขียนเป็นการพิมพ์ ดังนั้นความผิดพลาดที่ผู้วิจัยพบจำนวนมาก ซึ่งควรแก้ไขให้ทันทั่วทั้ง ได้แก่ การคัดลอกงานของบุคคลอื่น (Plagiarism) จากช่องทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่มี การอ้างอิง เช่น การคัดลอกข้อความมาทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง “กลวิธีการลักลอกงานวิชาการภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์” ของศุภวัจน์ แต่รุ่งเรือง และวิโรจน์ อรุณมานะกุล (2558) ที่พบว่าในงานวิชาการภาษาไทยมีคัดลอกข้อความมาโดยการเปลี่ยนแปลงบางส่วน หรือการนำข้อความมาทั้งหมด โดยไม่มีการอ้างอิง ทั้งนี้ ศุภวัจน์ แต่รุ่งเรือง และวิโรจน์ อรุณมานะกุล (2558) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการคัดลอกงานวิชาการ

(Plagiarism) ไว้ว่า การลักลอกงานวิชาการถือเป็นปัญหาที่พึงตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะการกระทำดังกล่าว นอกจากจะทำให้ความน่าเชื่อถือของงานวิจัยลดลงแล้ว ยังส่งผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษมีบทบาทอย่างมากในแวดวงวิชาการ จึงเห็นได้ว่านักศึกษาจำนวนมากมีการใช้คำภาษาอังกฤษปนอยู่ในงานเขียนย่อหน้า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ควรมีการศึกษาการปนภาษาอังกฤษในงานเขียนเชิงวิชาการประเภทต่างๆ เช่น การเขียนย่อหน้า การเขียนเรียงความ การเขียนภาคนิพนธ์ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่ใช้ภาษาพูดต่างกันและใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก

บรรณานุกรม

- คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย. (2559). **การใช้ภาษาไทย**. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย. (2564). **ภาษาไทยเพื่ออักษรศาสตร์**. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จินตนา พุทเมตตะ, และสุวิสิน เกษมปิติ. (2562). การวิเคราะห์ข้อบกพร่องการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาในกลุ่ม Gen Y. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม**, 9(3), 79-87.
- ดนิตา ดวงวิไล. (2566). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับครู**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: เอ็ดดูเทค เซ็นเตอร์.
- พรวิภา ไชยสมคุณ. (2566). **ภาษาไทยในสื่อ**. เชียงใหม่: มิสเตอร์เจมส์.
- ฟาติละห์ โต๊ะมีลา, นาเดียร์ กาเซ็ง, ลูกมาน แวมะไซ, และวรเวทย์พิสิษ ยศศิริ. (2561). **ลักษณะภาษาสแลงในซีรีส์ “ไดอารี่ ตูตตูชีส์เดอะซีรีส์” ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9** (น. 100-110). สงขลา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **หลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและ เครื่องหมายอื่นๆ หลักเกณฑ์การเว้นวรรค หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวรรธน์ ศรียาภักย์. (2555). **การเขียนเพื่อการสื่อสาร.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวัจน์ แต่รุ่งเรือง, และวิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2558). กลวิธีการลักลอกงาน วิชาการภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์. **วารสารภาษา และภาษาศาสตร์, 34(1), 38-65.**
- สนุกตอทคอม. (2564). **รับมืออย่างไรในสังคม.** สืบค้นจาก Bullyhttps:// www.sanook.com/health/18825/
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). **ภาษาศาสตร์สังคม.** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชน
ที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว
จังหวัดกำแพงเพชร

Chinese language communication learning
process for youth linked to the community
resources in tourism context, Kamphaeng Phet
Province.

บัญชา วัฒนาศันย์¹

Bancha Wattanatadsanee

บทคัดย่อ

ภาษาจีนเป็นภาษาที่ใช้กันมากและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาระบบการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร และ (2) ประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาระบบการเรียนรู้ดังกล่าว โดยระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนาแบบผสมวิธี มีขั้นตอนประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการเรียนรู้และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ผลการศึกษา พบว่า ในด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาหลักสูตร 1 หลักสูตร สำหรับเยาวชน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย หลักสูตรย่อยที่เป็นหลักสูตรกลาง 1 หลักสูตร และหลักสูตรเฉพาะอีก 5 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยว

¹อาจารย์, โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และประเพณี และการท่องเที่ยวชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรมวิถี/ผลิตภัณฑ์ โดยหลักสูตรการเรียนรู้ดังกล่าวครอบคลุมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีน ทั้งทางด้านคำศัพท์ การสนทนา และสคริปต์หรือการบรรยายแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ การพัฒนากระบวนการการเรียนรู้โดยการบรรยาย มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 356 คน จาก 5 โรงเรียน 5 กลุ่มเยาวชน โดยเยาวชนผ่านการประเมินผล การเรียนรู้ ทั้งในด้านของการทำแบบทดสอบและการจัดทำชิ้นงาน และใน ส่วนของการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มเยาวชนดังกล่าว มีความพึงพอใจในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, SD = 0.66$)

คำสำคัญ: ภาษาจีน, การสื่อสารภาษาจีน, การพัฒนาการเรียนรู้, เยาวชน, การท่องเที่ยว

Abstract

Chinese is a widely spoken language and plays a crucial role in the learning process of young people. The objectives of this research were: (1) to develop a Chinese language communication learning process for youth based on the context of community resources in tourism, specifically within Kamphaeng Phet Province, and (2) to assess the satisfaction levels of the participants regarding the newly developed learning process. This study employed a research and development methodology, utilizing a mixed-method approach. The operational steps of this research comprised several stages: the development of a comprehensive learning curriculum, the establishment of procedural guidelines, the creation of various learning activities, the assessment of learning outcomes, and the implementation of purposive sampling techniques. The findings

of the study revealed that the creations of a singular curriculum were designed for five distinct youth groups. These included a central sub-curriculum supplemented by five specific curricula, catering to the unique needs of each group: community tourism, natural tourism, historical tourism, cultural and traditional tourism, and OTOP Nawatwithi village tourism/products. Each curriculum focused on enhancing Chinese communication skills, encompassing vocabulary acquisition, conversational proficiency, and description of tourist attractions. The implementation of the learning process involved 356 participants from five different schools and groups. They all passed the assessment methods, including the tests and practical demonstrations through the completion of assigned tasks. Regarding the satisfaction evaluation of the activity participants with the newly developed learning process, the study revealed that the youth expressed the highest levels of satisfaction with the overall process and activities ($\bar{X} = 4.2$, $SD = 0.66$).

Keywords: Chinese language, Chinese communication, Learning development, Youth, Tourism

บทนำ

ภาษาจีนนับได้ว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญอย่างมาก เป็นหนึ่งในหกภาษาหลักขององค์กรสหประชาชาติ ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก อีกทั้งยังมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ การที่ประเทศจีนเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกที่เติบโตอย่างก้าวกระโดด เป็นตลาดธุรกิจขนาดใหญ่และมีกำลังผลิตที่สูงที่สุดของโลก ยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมทำให้ภาษาจีนมีความนิยมมากยิ่งขึ้น (United Nations, 2024) ในประเทศไทยภาษาจีนนับได้ว่าเป็นภาษาที่มีผู้เรียนเป็นอันดับที่สองรองจาก

ภาษาอังกฤษ (Global Times, 2023) โดย Smith, J., & Wang, L. (2018) ได้ศึกษาถึงความสำคัญทางเศรษฐกิจของความสามารถในการพูด อ่าน และเขียนเป็นภาษาจีน สืบค้นผลกระทบของการมีความสามารถในการใช้ภาษาจีนในด้านต่าง ๆ ของธุรกิจ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถทางภาษาจีนกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มีต่อบุคคลและองค์กร พบว่าความสามารถในการใช้ภาษาจีนมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจนานาชาติ ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาจีนมักมีโอกาสดำรงตำแหน่งที่มีความสำคัญมากขึ้น และมีโอกาสทำธุรกิจกับประเทศจีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มากขึ้น นอกจากนี้ การมีความสามารถในการใช้ภาษาจีนยังมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร และมีการพบว่าการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมระหว่างฝ่ายในองค์กร ซึ่งอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในระยะยาว อีกทั้ง การศึกษาของงานวิจัย Zhang, Y., & Li, H. (2020) ที่มุ่งเน้นการสำรวจบทบาทของทักษะในการพูดภาษาจีนในการเสริมความแข่งขันของกลุ่มงานในตลาดแรงงานระดับโลก ยังให้ผลการวิจัยที่เน้นย้ำอีกว่าการทำความเข้าใจและการใช้ภาษาจีนมีความสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ทางธุรกิจในตลาดที่กำลังขยายตัวของจีน ทักษะในการพูดภาษาจีนมีผลกระทบต่อการสร้างเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือรวมทั้ง สามารถเปิดโอกาสใหม่ในการทำงานและการประกอบธุรกิจในตลาดจีน นอกจากนี้ ในด้านการศึกษา ภาษาจีนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าถึงโอกาสการศึกษาและวิชาการ การมุ่งหน้าไปสู่อาชีพและศึกษาต่อ การสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดงาน การเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่โลกแห่งการสื่อสารและความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเปิดโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในระดับสากล (Boonkit, K., & Zhang, Y., 2019)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภาษาจีนนั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา และเป็นภาษาที่มีความนิยมในการเรียนรู้สูง โดยในระดับมัธยมศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชร ได้มีแนวทางในการพัฒนาด้านภาษาจีนของนักเรียนหรือกลุ่มเยาวชนเกือบทุกแห่ง การพัฒนาการสื่อสารภาษาจีนให้กับกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนและเป็นเรื่องใกล้ตัวและอยู่ในขอบข่ายความสนใจของกลุ่มเยาวชนดังเช่น เรื่องการท่องเที่ยว จะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาด้านดังกล่าวได้ดีขึ้น จึงเป็นที่มาและความสำคัญของงานวิจัยนี้ ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้อาการสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยวของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร พร้อมประเมินผลกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผลการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะของเยาวชน ที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) พัฒนาระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร
- 2) ประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร

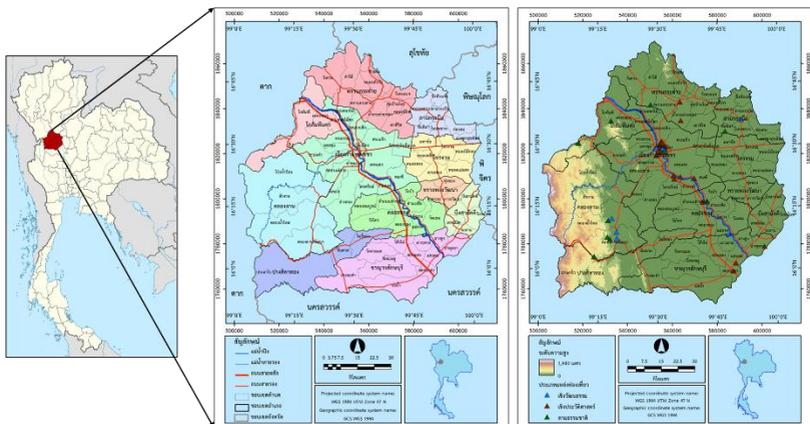
ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) แบบผสมวิธี (mixed-method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(2) เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (3) เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (4) เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี และ (5) เยาวชนกลุ่มชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ มีวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มละ 50 คน รวม 250 คน (ในการวิจัยนี้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 356 คน ซึ่งเกินจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้)

พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งอยู่ในภาคกลางตอนบนของประเทศไทย ตามเกณฑ์การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ แต่ถ้าแบ่งเขตตามการพยากรณ์อากาศ จะจัดอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่รวม 8,607.49 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 5,379,681 ไร่

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านการท่องเที่ยว จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำนวน 58 แห่ง (ร้อยละ 70.73) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีจำนวน 13 แห่ง (ร้อยละ 15.85) และ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จำนวน 11 แห่ง (ร้อยละ 13.42) ซึ่งมีความโดดเด่นและแตกต่างกันไปในแต่ละบริษัทชุมชน แสดงพื้นที่ศึกษา และการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีการดำเนินการวิจัย

1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร มีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย

1.1) ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล

1.2) พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชน

1.3) พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชน 5 กลุ่ม บนพื้นฐานแนวทางความปกติใหม่ที่เป็นที่ต้องการ (desirable new normal, ซึ่งจะขอไม่อธิบายรายละเอียดในส่วนนี้ในบทความนี้) ซึ่งแพลตฟอร์มนี้ จะประกอบไปด้วยเนื้อหาตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น คำศัพท์ ประโยคสนทนา สคริปต์สำหรับการเรียนรู้ วิดีทัศน์การอธิบาย ข้อสอบ และแบบฟอร์มการประเมินแพลตฟอร์ม

1.4) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว ตามหลักสูตรที่จัดทำขึ้น โดยเยาวชนแต่ละกลุ่มจะได้เรียนรู้เนื้อหาที่แตกต่างกันไปตามบริบทของการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน

1.5) ให้กลุ่มเยาวชนเรียนรู้เนื้อหาตามหลักสูตรในแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชน พร้อมทั้ง ทำข้อสอบหลังการเรียนรู้ โดยเกณฑ์การประเมินต้องทำข้อสอบได้ ร้อยละ 80.00 ขึ้นไป

1.6) ให้กลุ่มเยาวชนทำชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาจีนตามบริบททรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเกณฑ์การประเมินต้องมีค่าคะแนนชิ้นงาน ร้อยละ 80.00 ขึ้นไป มีเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ภาษาจีน (2) การใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์การสื่อสาร

ภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชน (3) ความคิดสร้างสรรค์ (4) เนื้อหาโดยภาพรวม

(5) เทคนิคการเล่าเรื่อง/ถ่ายทำ และ (6) คุณภาพการผลิต

1.7) ประเมินผลการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้

2) การประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร มีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย

2.1) สร้างแบบประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.2) ให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมประเมินผลความพึงพอใจต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมิน มีประเด็นการวัดผล 4 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการและการให้บริการในการอบรม (2) วิทยากรและการถ่ายทอดความรู้ (3) เนื้อหา แนวคิด และผลจากการฝึกอบรม และ (4) ความพึงพอใจในภาพรวมของกระบวนการ/กิจกรรม โดยแต่ละประเด็นย่อยจะมีการให้ระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

2.3) นำเข้าข้อมูลการประเมินความพึงพอใจยังโปรแกรมวิเคราะห์ทางด้านสถิติ วิเคราะห์ผลความพึงพอใจโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Average, \bar{X}) นำเสนอควบคู่กับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, SD) โดยมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.51-5.00 คะแนน	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.51-4.50 คะแนน	มีความพึงพอใจระดับมาก
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.51-3.50 คะแนน	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.51-2.50 คะแนน	มีความพึงพอใจระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-1.50 คะแนน	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1) ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชน บนฐานแนวคิดการศึกษาแนวทางการศึกษาแนวทางการศึกษาที่เป็นที่ต้องการ พบว่า สามารถสร้างหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรกลางที่ต้องเรียนรู้ร่วมกัน 1 หลักสูตร และหลักสูตรเฉพาะที่เยาวชนในแต่ละกลุ่มต้องเรียนรู้ได้อีก 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2) หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (3) หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (4) หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี และ (5) หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ โดยหลักสูตรดังกล่าวกลุ่มเยาวชนจะได้เรียนรู้ทั้งลักษณะของการเรียนรู้โดยการบรรยายโดยผู้สอนและการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Platform: LIP) ที่พัฒนาขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) หลักสูตรกลางการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชน เป็นชุดความรู้สำหรับปูพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ และประโยคสนทนา โดยทั่วไป มีเนื้อหการเรียนรู้ ดังนี้

(1.1) ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และประโยคสนทนาภาษาจีนระดับเบื้องต้น ประกอบด้วย ชุดคำศัพท์ภาษาจีน จำนวน 100 คำ และตัวอย่างประโยคสนทนาภาษาจีน 50 ประโยค

(1.2) ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และประโยคสนทนาภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับบริบททรัพยากรชุมชนและสถานที่ ประกอบด้วย ชุดคำศัพท์ภาษาจีน จำนวน 50 คำ และตัวอย่างประโยคสนทนาภาษาจีน 15 ประโยค

(1.3) ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และประโยคสนทนาภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและนำเสนอชุมชน ประกอบด้วย ชุดคำศัพท์ภาษาจีน จำนวน 50 คำ และตัวอย่างประโยคสนทนาภาษาจีน 15 ประโยค

(1.4) ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และประโยคสนทนาภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและนำเสนอทรัพยากรชุมชน ประกอบด้วย ชุดคำศัพท์ภาษาจีน จำนวน 50 คำ และตัวอย่างประโยคสนทนาภาษาจีน 15 ประโยค

(2) หลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นชุดความรู้เฉพาะด้านสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การเรียนรู้คำศัพท์ จำนวน 30 คำ ประโยคสนทนา จำนวน 10 ประโยค และบทสคริปต์การนำเสนอการท่องเที่ยว จำนวน 1 สคริปต์

(3) หลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนกลุ่มการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย การเรียนรู้คำศัพท์ จำนวน 30 คำ ประโยคสนทนา จำนวน 10 ประโยค และบทสคริปต์การนำเสนอการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 1 สคริปต์

(4) หลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนกลุ่มการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย การเรียนรู้คำศัพท์ จำนวน 30 คำ ประโยคสนทนา จำนวน 10 ประโยค และบทสคริปต์การนำเสนอการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จำนวน 1 สคริปต์

(5) หลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนกลุ่มการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี ประกอบด้วย การเรียนรู้คำศัพท์ จำนวน 30 คำ ประโยคสนทนา จำนวน 10 ประโยค และบทสคริปต์การนำเสนอทางวัฒนธรรมและประเพณี จำนวน 1 สคริปต์

(6) หลักสูตรการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนกลุ่มชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย การเรียนรู้คำศัพท์ จำนวน 30 คำ ประโยคสนทนา จำนวน 10 ประโยค และบทสคริปต์ทางด้านชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ จำนวน 1 สคริปต์

ทั้งนี้ ยกตัวอย่างเนื้อหาที่เป็นสคริปต์บางส่วนของเยาวชนกลุ่มการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี ดังนี้

- A: 朋友们，大家好！我叫李慧珍。**
 สวัสดีเพื่อน ๆ ทุกคน ฉันชื่อ หลี่ ฮุย เจิน
- B: 哈喽，大家好！我叫王雨辰。**
 ฮัลโล สวัสดีค่ะทุกคน ฉันชื่อ หวาง หยู เจิน
- A, B: 欢迎大家来我们泰国甘烹碧府玩！**
 ยินดีต้อนรับทุกคนที่มาเที่ยวกำแพงเพชรนะคะ
- A: 今天我们去哪里玩儿？**
 วันนี้พวกเราจะไปเที่ยวที่ไหนกัน?
- B: 今天我们想带大家去参观一下甘烹碧很有意义的节日。**
 วันนี้พวกเราอยากพาทุกคนไปชมกับเทศกาลหนึ่งที่น่าสนใจของจังหวัดกำแพงเพชร
- A: 这是什么节日呢？**
 เทศกาลนี้เป็นเทศกาลอะไรคะ?
- B: 大家知道了是吧！那我们快去看看吧！**
 ทุกคนอยากรู้แล้วใช่ไหมล่ะ? งั้น พวกเรารีบไปชมกันดีกว่า
- A: 好，我们走吧！**
 ได้ งั้นพวกเราไปกันเถอะ
- B: 现在我们到了！**
 ตอนนี้พวกเรามาถึงกันแล้ว
- A: 现在我们俩想带你们去参观一下甘烹碧城的一个很热闹又有趣的节日。**
 วันนี้พวกเราสองคน อยากจะพาพวกคุณมาชมเทศกาลที่น่าสนใจและคึกคักมาก เทศกาลหนึ่งของจังหวัดกำแพงเพชร
- B: 这个节日作为甘烹碧城市独一无二传统文化节日。**
 เทศกาลนี้ถือว่าเป็นเทศกาลหนึ่งเดียวในโลกที่สืบทอดต่อกันมาของจังหวัดกำแพงเพชร
- A: 这个传统节日叫做甘烹碧 “Nop Phra Len Pleng 节”。**
 เทศกาลของจังหวัดกำแพงเพชรนี้มีชื่อเรียกว่า “เทศกาลนบพระ-เลนเพลง”
- B: 朋友们准备好了吗？**
 เพื่อนเตรียมตัวพร้อมกันแล้วหรือยังคะ?
- A: 如果准备好了，那我们就出发.....**
 ถ้าพร้อมกันแล้ว งั้นพวกเราไปกันเลย.....

B: 现在我们在这儿是想带你们看一下今年 Nop Phra Len Pleng 节中一定要看的活动。

ตอนนี้ พวกเราอยู่กันที่นี่ อยากจะพาพวกคุณมาดูมาชมกิจกรรมที่ห้ามพลาด ในงานเทศกาลนบพระ-เล่นเพลงของปีนี้นะคะ

A: 那个活动就是 Nop Phra Len Pleng 节马象车游行。

ซึ่งกิจกรรมนั้นคือ การชมรถขบวนพาเหรดช้างม้า นั่นเอง

B: 对了，今年的马象车游行特别漂亮。

ใช่แล้วค่ะ รถขบวนพาเหรดช้างม้าของปีนี้ สวยงามมากเป็นพิเศษนะคะ

A: 请朋友们欣赏！

ขอเชิญทุกคนชื่นชมกันได้เลยคะ

B: 精彩的马象车游行结束了，接下来我们还要做什么呢？

การชมรถขบวนพาเหรดช้างม้าที่งดงามเสร็จสิ้นแล้ว ต่อไปพวกเราจะทำอะไรต่อล่ะ?

A: 嗯...我们去拜佛好吗？

อืม...พวกเราไปไหว้พระกัน ดีมั๊ย?

B: 好啊，我也想拜佛许愿。

ดีเลย ฉันก็อยากจะไหว้พระขอพรเหมือนกัน

A: 好，那我们走吧！

ตกลง งั้นพวกเราไปกันเถอะ

B: 我们拜佛好了，你许了什么愿？

พวกเราไหว้พระกันเสร็จ เธอขอพระอะไรไปล่ะ?

A: 这是秘密，不能告诉别人。

นี่เป็นความลับนะ บอกคนอื่นไม่ได้

B: 哎哟！你真的不告诉我吗？

โอ้ย.. เธอจะไม่บอกฉันจริง ๆ หรือ?

A: 我饿了，你带我去买好吃的，好吗？

ฉันหิวแล้ว เธอพาฉันไปซื้อของอร่อยกิน ดีมั๊ย?

B: 好啊，我带你去吃好吃的，那我们走吧！

ได้สิ ฉันจะพาเธอไปกินของอร่อย ๆ งั้นพวกเราไปกันเถอะ

A: 现在我吃得太饱了，你呢？

ตอนนี้ฉันกินอิ่มมากเลย เธอล่ะอิ่มมั๊ย?

B: 我也饱了，逛也累了。

ฉันก็อิ่มแล้ว เดินเล่นก็เหนื่อยแล้ว

A: 对啊，我也累了。

ใช่ ฉันก็เหนื่อยเหมือนกัน

B: 朋友们觉得怎么样呢？甘烹碧的 Nop Phra Len Pleng 节，好玩吗？

เพื่อน ๆ รู้สึกเป็นยังไงบ้างคะ? พวกเราพาทุกคนไปเดินเที่ยวชมงานเทศกาลนบพระเล่นเพลง ของจังหวัดกำแพงเพชร สนุกมั๊ยคะ?

A: 我们希望大家喜欢而想来参观 Nop Phra Len Pleng 节哦。

พวกเราหวังว่าทุกคนจะชอบและอยากมาเที่ยวชมงานเทศกาลนบพระเล่นเพลงนี้กันนะคะ

B: 如果喜欢的话，明年欢迎大家来甘烹碧玩啊！

ถ้าหากว่าชอบล่ะก็ ปีหน้า ยินดีต้อนรับทุกคนมาเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชรกันนะคะ

A, B: 再见！

แล้วเจอกันนะคะ

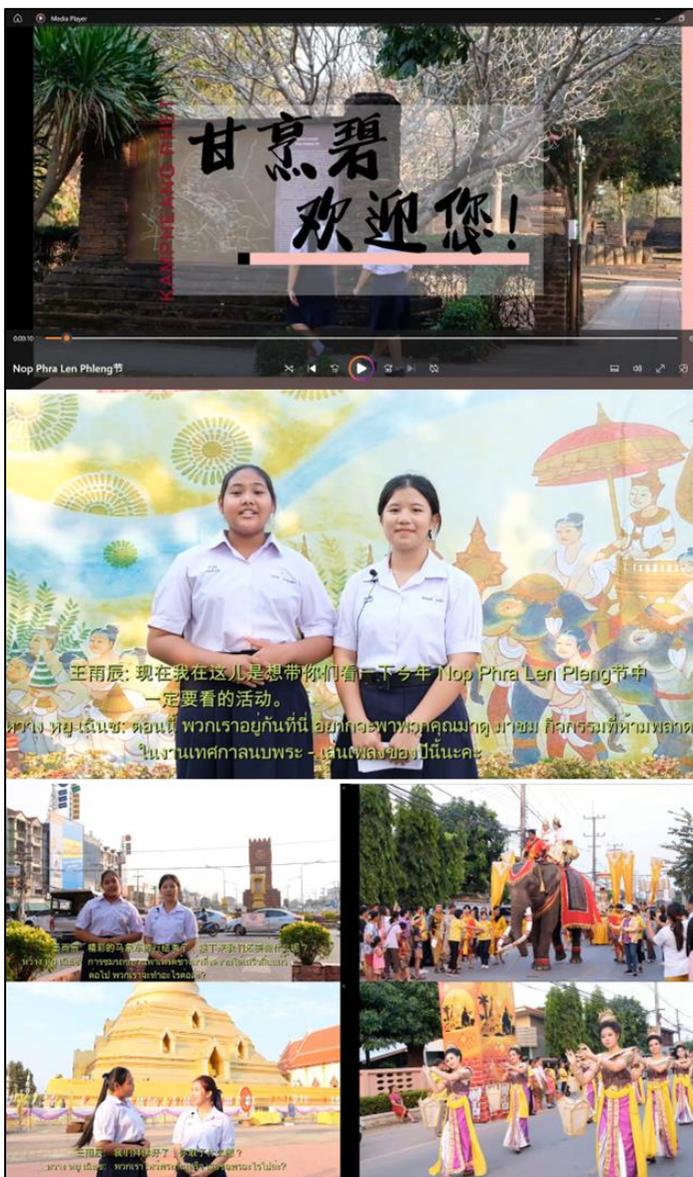
การพัฒนากิจกรรมกระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว พบว่า มีกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 356 คน จาก 5 โรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนจะมีโจทย์ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาจีนตามลักษณะของบริบทของชุมชนของเยาวชนแต่ละกลุ่ม โดยเยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวชุมชน (โรงเรียนนครไตรตรึงษ์) มีโจทย์ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นตลาดย้อนยุคนครชุม เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (โรงเรียนคลองลานวิทยา) มีโจทย์ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นอุทยานแห่งชาติคลองลาน เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (โรงเรียนวัชรวิทยา) มีโจทย์ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม) มีโจทย์ในการนำเสนอด้านท่องเที่ยวเป็นเทศกาลนบพระเล่นเพลง และเยาวชนกลุ่มชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ (โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กำแพงเพชร) มีโจทย์ในการนำเสนอด้านท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์แกะก๊วยซากังราว การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ข้อสอบและค่าคะแนนชิ้นงาน พบว่า เยาวชนทั้งหมด ผ่านการประเมินที่ร้อยละ 80.00 แสดงกลุ่มเยาวชนดังตารางที่ 1 ภาพกิจกรรมดังภาพที่ 2 และชิ้นงานที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยกลุ่มเยาวชน ดังภาพที่ 3

ตารางที่ 1 กลุ่มเยาวชน โรงเรียน จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม และการนำเสนอ
แหล่งท่องเที่ยวและผลิตชิ้นงานด้วยการสื่อสารภาษาจีน

กลุ่ม	จำนวน	แหล่งท่องเที่ยว ที่ใช้ผลิตชิ้นงาน
เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โรงเรียนนครไตรตรึงษ์)	71	เมืองไตรตรึงษ์
เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ (โรงเรียนคลองลานวิทยา)	79	อุทยานแห่งชาติ คลองลาน
เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ (โรงเรียนวัชรวิทยา)	78	อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร
เยาวชนกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและประเพณี (โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม)	62	เทศกาลนบพระ เล่นเพลง
เยาวชนกลุ่มชุมชนหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ (โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กำแพงเพชร)	66	ผลิตภัณฑ์เฉาก๊วย ชากังราว

ภาพที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร

ภาพที่ 3 ตัวอย่างเนื้อหาจากวีดิทัศน์ด้านการสื่อสารภาษาจีนของเยาวชน
กลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี

2) ผลการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริษัท ทรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร

การประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มเยาวชนมีความพึงพอใจในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, SD = 0.66$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร ($\bar{X} = 4.52, SD = 0.68$, ระดับมากที่สุด) รองลงมา ได้แก่ การได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ ($\bar{X} = 4.50, SD = 0.63$) ความรอบรู้ในเนื้อหาของวิทยากร ($\bar{X} = 4.50, SD = 0.70$) และการได้รับประโยชน์จากโครงการและกิจกรรมอบรม ($\bar{X} = 4.49, SD = 0.66$, ระดับมาก) รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (n = 356)

ประเด็น	\bar{X}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. กระบวนการและการให้บริการในการอบรม				
1.1 การประชาสัมพันธ์	4.26	0.75	มาก	9
1.2 ความเหมาะสมของสถานที่	4.39	0.71	มาก	6
1.3 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.24	0.79	มาก	10
1.4 การจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม	4.38	0.66	มาก	7
2. วิทยากรและการถ่ายทอดความรู้				
2.1 ความรอบรู้ในเนื้อหาของวิทยากร	4.50	0.70	มากที่สุด	3
2.2 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.52	0.68	มากที่สุด	1
3. เนื้อหา แนวคิด และผลจากการฝึกอบรม				
3.1 การได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ใหม่	4.50	0.63	มากที่สุด	3

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเด็น	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
3.2 เนื้อหาของกิจกรรมอบรมสามารถนำไปต่อยอดการเรียนรู้ได้	4.38	0.75	มาก	7
3.3 การได้รับประโยชน์จากโครงการและกิจกรรมอบรม	4.49	0.66	มาก	5
4. ความพึงพอใจในภาพรวมของกระบวนการ/กิจกรรม	4.52	0.66	มากที่สุด	1

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสื่อสารภาษาจีนสำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงกับบริบททรัพยากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ในเนื้อหาที่มีความใกล้ตัว และมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนและบริบทของชุมชน โดยแบ่งหลักสูตร/เยาวชน/บริบทพื้นที่เป็น 5 กลุ่ม มีภาพรวมความพึงพอใจของผู้เรียนระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของสิริรัตน์ แวววาว (2564) ที่ได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาจีนในการทำงานสำหรับการนวด จากนั้นนำมาพัฒนาสร้างเป็นคู่มือเพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับหมอนวดแผนไทยในจังหวัดลำปาง แล้วพบว่าผู้เรียนมีผล พัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้น และมีความพึงพอใจต่อคู่มือการเรียนรู้ในภาพรวมระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ในด้านของการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารภาษาจีนสำหรับกลุ่มเยาวชนนั้น ควรสนับสนุนให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น มีการพัฒนาทักษะครอบคลุมรอบด้าน และมีการสร้างชิ้นงานหลังการเรียนรู้โดยมีครูผู้สอนเป็นบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนา สอดคล้องกับการศึกษาของ Liu, Y., & Boonsuk, T. (2020) ที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยสังคม-วัฒนธรรมต่อการเรียนรู้ภาษาจีนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมในประเทศไทย แล้วพบว่า ครูและโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาจีนของนักเรียน โดยวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ

การสร้างสภาพเรียนรู้ที่สนับสนุนและโอกาสในการติดต่อสื่อสารทางวัฒนธรรม จะทำให้นักเรียนมีความสำเร็จในการเรียนรู้ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมมี บทบาทของครอบครัว และการกระตุ้นจากสื่อและเทคโนโลยี ล้วนแต่มีความสำคัญในการส่งเสริมความสนใจ การสร้างความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ การสร้างทัศนคติที่ดี และการมีส่วนร่วมที่ดีในการเรียนรู้สื่อสารภาษาจีน มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำหลักสูตรและกระบวนการไปใช้ในการพัฒนาการสื่อสารภาษาจีนในกลุ่มเยาวชนหรือโรงเรียนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
2. ควรมีการนำหลักสูตรและกระบวนการไปใช้ในการเรียนการสอน และการบริการวิชาการ

บรรณานุกรม

- สิริรัตน์ แวววาว. (2564). การพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับ พนักงานขนาดแผนไทย. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 6(2), 269-286.
- Boonkit, K., & Zhang, Y. (2019). The Importance of Learning Chinese Language in Thailand: Perspectives from Thai University Students. *International Journal of Chinese Education*, 8(1), 89–106.
- Global Times. (2023). Enthusiasm for learning Chinese rises in Thailand as Chinese replaces Japanese as second largest foreign language. <https://www.globaltimes.cn/page/202308/1296691.shtml>.
- Liu, Y., & Boonsuk, T. (2020). The Influence of Socio-Cultural Factors on Chinese Language Learning: A Case Study of Thai High School Students. *International Journal of Chinese Language Education*, 9(2), 141–155.

- Smith, J., & Wang, L. (2018). The Economic Importance of Chinese Language Proficiency in International Business. **International Journal of Business Communication**, 55(3), 328–349.
- United Nations. (2024). **Official Languages**. <https://www.un.org/en/our-work/official-languages>.
- Zhang, Y., & Li, H. (2020). The Role of Chinese Language Skills in Global Workforce Competitiveness. **Journal of Multilingual and Multicultural Development**, 41(7), 579–591.

ความท้าทาย : การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่หลังการระบาดของโรคโควิด-19

Challenge: New Public Management Post COVID-19

มนพัทธ์ จันทโย, วงศกร เอียนเจริญ, ทิพสุดา สุพรรณ
และอิทธิฤทธิ์ ขาวละอ¹

Mannapat Jantayo, Wongsakorn Heancharoen,

Thipsuda Suphan and Itthirit Khawlaor

รัชฎากร วินิจกุล²

Russadakorn Vinijkul

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เพื่อนำเสนอความท้าทายที่ภาครัฐต้องเผชิญจากวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของมนุษยชาติเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2562 ระบาดเข้าสู่ประเทศไทยปี 2563 และประกาศเป็นโรคประจำถิ่นในปี 2565 จนถึงปัจจุบัน การระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข และองค์กรภาครัฐต่างๆ ที่ต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ โดยหลังสถานการณ์โควิด 19 ทำให้ความท้าทายของภาครัฐในอนาคตอีกหลายปีข้างหน้าเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้ในการทำงานอย่างแพร่หลาย ดังนั้น ประเทศไทยโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการสมัยใหม่โดยถอดบทเรียนจากความล้มเหลวหลัง

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผลกระทบโรคโควิด 19 มาใช้ที่เรียกว่า New Normal หรือชีวิตวิถีใหม่ เพื่อเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ทำให้เกิดการ ทำงานอยู่บ้าน (Work From Home) การประชุมออนไลน์ และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงาน ได้แก่ แอปพลิเคชัน ThaiD, ทางรัฐ, หมอพร้อม บริการ e-Service และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่างๆ เพื่อเตรียมรับมือกับ Next Normal ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิดและความท้าทายในอนาคตข้างหน้าต่อไป

คำสำคัญ: ความท้าทาย การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ หลังการระบาดของโรคโควิด-19

Abstract

This academic article to present the challenges facing the government sector from the COVID-19 pandemic crisis. Which was a great turning point for mankind. Occurred since the 2019, spread to Thailand in 2020, and was declared an endemic disease in 2022 until the present. COVID-19 outbreak It affects the economy, society, education, public health and government organizations. That must adapt to keep up with this big change post COVID-19 pandemic, future challenges for the government sector in the next several years will arise quickly. Especially technology and digital innovations are widely used in work. Therefore, Thailand especially government organizations have changed modern management by taking lessons learned from failures after the impact of COVID-19, which is called New Normal or a new way of life to maintain social distancing, work from home (WFH), online meetings and bringing in digital technology to help support work, including the ThaiD application, TANGRAT, MOHPROMT, e-Service and digital platforms. To prepare to deal with Next Normal, the next way of life after COVID-19 and future challenges ahead.

Keywords: Challenge, New Public Management, Post COVID-19

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 หรือโรคโควิด-19 (COVID-19) เริ่มต้นจากการระบาดที่นครอู่ฮั่น ประเทศจีนตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 และได้แพร่ระบาดเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา เกิดความผันผวนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข เทคโนโลยี รวมไปถึงวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นสภาวะวิกฤติที่รัฐบาลทุกประเทศมิได้คาดคิดและวางแผนการป้องกันไว้ล่วงหน้า จากสภาวะวิกฤติดังกล่าวกระทรวงสาธารณสุขในนามรัฐบาลได้ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ประกาศโรคโควิด-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายร้ายแรง โดยรัฐบาลต้องเข้ามาตราการล๊อคดาวน์ การปิดเมือง และมีการกักกันการเดินทาง ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งประเทศ ภาคธุรกิจและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้รับผลกระทบเป็นอันดับแรก การเติบโตของ GDP เกิดภาวะถดถอยทั่วโลก ผลการวิจัยกรุงศรีพบว่าเศรษฐกิจโลกหดตัว 3.2% และเศรษฐกิจอาเซียนลดลงราว 2.1 - 5.4% (ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2563, น.3) นอกจากนี้เกิดปัญหาการว่างงานเพิ่มสูงขึ้นจากระดับ 3-4 แสนคนโดยเฉลี่ย มาอยู่ที่ 7 แสนคนโดยเฉลี่ย หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 3-4 แสนคน (ณัฐริฎ พิศลยบุตร และคณะ, 2563, น.104) และพบว่าเกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้นอีกด้วย เนื่องจากคนที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นที่อาศัยแรงงานเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเพื่อเอางานไปทำที่อื่นหรือเปลี่ยนตำแหน่งงานได้โดยง่าย คนจนจึงกลายเป็นคนจนยากเข็ญยิ่งขึ้น รวมถึงกลุ่มเปราะบางอื่นๆ ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ และคนเจ็บป่วย เป็นผลกระทบลูกโซ่ไปถึงการลดลงของคุณภาพชีวิต การไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง หรือการไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่สูงมากขึ้นจนยากจะประเมิน

การบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐภายใต้แนวคิด NPM จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของภาครัฐที่ไม่สามารถดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถตอบสนองและการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ ทั้งข้อจำกัดในการเดินทางและความตระหนกต่อโรคระบาด ทำให้เกิดปัญหาการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐในการช่วยเหลือเยียวยาผลกระทบต่างๆ ภาครัฐจึงมีมาตรการรองรับการป้องกันโรคโควิด-19 เป็นมาตรฐานใหม่หรือที่เรียกว่า ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) มีหลักสำคัญคือการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ลดความหนาแน่น ลดการสัมผัส ชะลอการแพร่กระจายเชื้อ ลดภารกิจที่มีการติดต่อระหว่างคน รูปแบบการทำงานจึงเปลี่ยนไปอยู่ที่บ้านแทนหรือ Work From Home โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงาน โดยการพัฒนารูปแบบการให้บริการแบบดิจิทัลที่สะดวก รวดเร็ว และตอบสนองต่อประชาชนมากขึ้น จากรายงานสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2566 พบว่างานบริการภาครัฐที่ปรับเปลี่ยนเป็นดิจิทัลมีเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 68.80 (ข้อมูลวันที่ 23 พฤศจิกายน 2566) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ภายในปี พ.ศ. 2570 คิดเป็นร้อยละ 114.66 ของค่าเป้าหมาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, น.818) ดังนั้น สถานการณ์โรคโควิด 19 จึงทำให้ความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลที่เป็นความท้าทายในอนาคตข้างหน้าเกิดเร็วขึ้นและในปัจจุบันเมื่อการระบาดของโรคโควิด-19 จบลงแล้ว แต่ทว่ารูปแบบการทำงาน การเรียน และการทำธุรกิจจะยังคงรูปแบบคล้ายช่วงโรคโควิด 19 ระบาด ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพเดิมก่อนหน้า เกิดเป็นความปกติแบบใหม่ที่ทุกภาคส่วนต้องเร่งปรับตัวเพื่อรับมือให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความท้าทายให้ภาครัฐในการนำบทเรียนดังกล่าวมาปรับกระบวนการทำงานใหม่ โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการองค์กรและการบริการประชาชน เพื่อให้ภารกิจหลักของราชการสามารถดำเนินการต่อไปได้

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ผสมผสานสู่ “รัฐบาลดิจิทัล”

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) เป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการให้ความสำคัญกับผลผลิตและผลลัพธ์ของการบริหารงาน การลดภาระงานของภาครัฐที่ไม่จำเป็นโดยการให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในงานบางประเภท (Outsource) การแปรรูปกิจการรัฐวิสาหกิจ การแปรสภาพหน่วยงานราชการให้เป็นองค์กรมหาชน เพื่อลดบทบาทการแทรกแซงจากองค์กรของรัฐอื่นหรือสถาบันการเมืองอื่น การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน การให้ความสำคัญต่อการบริการประชาชน และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนโดยตรง เนื่องจากประชาชนในฐานะผู้รับบริการสาธารณะ มีทัศนคติ มุมมอง และความคาดหวังจากภาครัฐที่แตกต่างไปจากเดิมคือต้องการให้องค์กรภาครัฐมีการปรับปรุงการบริการให้ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้หลายทาง มีความสอดคล้องกับภารกิจบนฐานความรู้สมัยใหม่ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการเช่นเดียวกับภาคเอกชน ทั้งนี้แนวคิด NPM ได้กระตุ้นให้ภาครัฐเริ่มต้นตัวที่จะแก้ปัญหาความล้มเหลวของการจัดการภาครัฐเดิม ไม่ได้มีเป้าหมายหลักเพื่อล้มเลิกแนวคิดเดิม หากแต่สามารถนำแนวคิดใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้เสริมกับแนวคิดที่มีอยู่ เพื่อการบริหารงานที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลไทยจึงออกมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) การงดทำกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่ม งดการเดินทางข้ามพื้นที่ ทำให้รูปแบบวิถีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างอยู่ที่บ้าน ตัวอย่างเช่น การทำงานที่บ้าน (Work From Home) การประชุมออนไลน์ การฝึกอบรมออนไลน์ ด้านสถาบันการศึกษาทั่วประเทศได้ประกาศให้โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย จัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ด้านสาธารณสุขเร่งพัฒนานวัตกรรมที่

สามารถให้คำปรึกษาหรือรักษาพยาบาลอาการป่วยเบื้องต้น เช่น แอปพลิเคชัน Siriraj Connect ที่เปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2563 โดยเป็นการให้บริการ การแพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์ (บูรณ จิตร แก้วศรีมล, 2564, น.90)

สถานการณ์โรคโควิด 19 เป็นความท้าทายของภาครัฐในอนาคตอีกหลายปีข้างหน้าให้เกิดเร็วขึ้น และพัฒนาไปสู่ “Next Normal” ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิด คือการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของคนหลังจากที่ได้ปรับตัวกับสถานการณ์โควิด 19 เพื่อความอยู่รอดจนเกิดความคุ้นชิน ทั้งวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร และวิถีปฏิบัติ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ และยุภาพร ยุภาศ, 2565, น.16) โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้ในการทำงานและบริการประชาชน ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัลขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลดิจิทัล หรือ Digital government คือการที่หน่วยงานภาครัฐนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในหน่วยงาน เพิ่มศักยภาพการทำงานขององค์กรรัฐให้รวดเร็ว ก้าวทันตามเทคโนโลยีขององค์กรเอกชนได้อย่างเทียบเท่า เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันและเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ “ดิจิทัลไทยแลนด์” (Digital Thailand) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา โดยได้มีการออกกฎหมายเพื่อรองรับการบริหารงานภายใต้การขับเคลื่อนด้านดิจิทัล ได้แก่ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 แม้สภาวะวิกฤตโควิด 19 จะคลี่คลายลง ภาครัฐยังคงพัฒนาแพลตฟอร์มกลางหรือโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลกลางภาครัฐ เช่น ระบบการจองคิวออนไลน์ ระบบการลงทะเบียนและการจดทะเบียนออนไลน์ การชำระภาษีและค่าธรรมเนียมผ่าน QR Code การพิสูจน์ยืนยันตัวตนทางดิจิทัล รวมถึงการทบทวน ปรับปรุงกฎหมาย และกฎระเบียบในการขับเคลื่อนด้านดิจิทัลให้มีความชัดเจนขึ้น ได้แก่ พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 และ

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ในปี พ.ศ. 2567 ภาครัฐก็ยังมี การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริการในรูปแบบดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง มีการจ้างเหมาเอกชนในการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันบนมือถือสมาร์ทโฟน เพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนโดยไม่ต้องเดินทางมาด้วยตนเอง ทำให้การบริการประชาชนทางออนไลน์ขยายตัวอย่างก้าวกระโดดจนกลายเป็นช่องทางหลัก

การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐภายใต้ความท้าทายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาหรือโควิด 19 สร้างความท้าทายครั้งใหญ่ให้กับผู้คนและองค์กรต่างๆ ทั่วโลก เชื้อไวรัสโคโรนาแพร่กระจายไปทั่วโลกได้สร้างผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานและการค้าระหว่างประเทศ เศรษฐกิจโลกเข้าสู่ภาวะถดถอยเนื่องจากการปิดพรมแดน การยกเลิกเที่ยวบิน และการห้ามเคลื่อนย้ายผู้คน การห้ามนักท่องเที่ยวหรือบุคคลต่างชาติจากพื้นที่แพร่ระบาดเข้าประเทศ ทำให้การท่องเที่ยวหยุดชะงักอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน และคนหลายล้านคนต้องเผชิญกับโอกาสที่จะตกงาน รัฐบาลทุกประเทศได้ออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง ท่ามกลางภาวะวิกฤตนี้ ประชาชนส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะพึ่งพารัฐบาลของตนมากกว่าองค์การระหว่างประเทศ เนื่องจาก WHO ถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความล่าช้าในการประกาศการแพร่ระบาดของ COVID-19 เป็นการระบาดใหญ่ การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน และการเพิกเฉยต่อคำเตือนของสาธารณสุขได้ทุกวัน (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2563, น.51) ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น อีกทั้งประเทศที่ประสบความสำเร็จในการผลิตวัคซีนต้านไวรัส COVID-19 เลือกที่จะสำรองวัคซีนเพื่อให้เพียงพอต่อการรักษาพลเมืองของตนก่อนและระงับการส่งออกไปยังประเทศอื่น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลดลง

สำหรับประเทศไทย ผลจากการระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญโดยสามารถแบ่งออกเป็น

4 ช่วง ดังนี้ (ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2563, น.3) **ช่วงที่ 1** เริ่มมีการระบาดในวงจำกัด จากการเดินทางเข้ามาของกลุ่มคนในประเทศที่มีการติดเชื้อ นำไปสู่ความต้องการสินค้าที่เกี่ยวกับการป้องกันสุขภาพ **ช่วงที่ 2** ช่วงที่มีการแพร่ระบาดกันเองภายในประเทศ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้า ที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตัวเองมากขึ้น และต่อมาเมื่อการแพร่ระบาดภายในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นวงกว้าง มีผู้เสียชีวิตมากขึ้น ประชาชนจึงเริ่มมีการเตรียมกักตุนสินค้าจำเป็น โดยมีการซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากเกินกว่าช่วงเวลาปกติ **ช่วงที่ 3** ช่วงที่มีการแพร่ระบาดในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นวงกว้าง โดยที่รัฐบาลเริ่มนำเอามาตรการฉุกเฉิน เช่น การกักตัว “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” การล๊อคดาวน์ กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด การประกาศเคอร์ฟิว ทำให้ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าผ่านทางช่องทาง online มากขึ้น รวมถึงเริ่มมีปัญหาสินค้าบางชนิดขาดแคลนจากการกักตุน ส่งผลกระทบให้มีการปรับขึ้นราคาสินค้าที่ขาดตลาด เช่น หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ เจลล้างมือ และสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ในช่วงนี้กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทในการเป็นผู้บริหารจัดการควบคุมการระบาด แต่ประสบปัญหาในการบริหารงานเนื่องจากการระบาดที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและขาดเอกภาพ เพราะต้องทำงานเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง รัฐบาลไทยจึงประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในวันที่ 26 มีนาคม 2563 โดยจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) หรือ ศบค. เพื่อจัดการกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เป็นมาตรการรวมศูนย์อำนาจของรัฐมนตรีทุกอย่างมาไว้ที่นายกรัฐมนตรีให้มีเอกภาพในการใช้อำนาจสำหรับจัดการกับสถานการณ์วิกฤติครั้งนี้ และ**ช่วงที่ 4** สถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายจนกลับมาสู่ภาวะปกติ ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมระมัดระวังสุขภาพมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายโดยหันมาซื้อสินค้าจากช่องทาง online เพิ่มขึ้น

การระบาดของโรคโควิด 19 ถือเป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข ดังนี้

1) **ด้านเศรษฐกิจ** เกิดการชะลอตัวของเศรษฐกิจ ประชาชนประสบปัญหาว่างงานเพิ่มขึ้น แรงงานถูกเลิกจ้าง นักท่องเที่ยวลดลง ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสายการบิน และธุรกิจโรงแรมอยู่ในภาวะที่ยากลำบากและบางที่ได้ปิดตัวลง มีการลดการจ้างงานและรายได้ที่ลดลง

2) **ด้านสังคม** กลุ่มคนเปราะบาง เป็นกลุ่มที่มีโอกาสได้รับผลกระทบทางด้านสุขภาพและเศรษฐกิจมากที่สุด เช่น คนไร้บ้าน ไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งจึงมีความเสี่ยงสูงต่อโรคระบาด คนรายได้ต่ำหรือคนที่ไม่มีความรู้ได้รับผลกระทบจากการจำกัดการเดินทาง และการเว้นระยะห่างทางสังคม ทำให้โอกาสในการจ้างงานน้อยลง การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ภาครัฐต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการดูแลรักษา รวมถึงผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคหลอดเลือด ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองในยามที่ต้องอยู่โดดเดี่ยวได้ จากมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมนำไปสู่การแยกจากสังคมที่เพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในเวลาที่ต้องการการช่วยเหลือใกล้ชิด สมาชิกในครอบครัวต้องหันมาพึ่งพาตนเองมากขึ้น ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ทางครอบครัวเริ่มลดน้อยลง ส่วนคนพิการต้องเผชิญกับปัญหาการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ เนื่องจากขาดความพร้อมในการเข้าถึงได้ทั้งในแง่กายภาพ และการเงิน

3) **ด้านการศึกษา** เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการปิดโรงเรียนเป็นเวลานาน ทำให้เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาสมีการเรียนถดถอย เพราะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้จากสื่อนอกห้องเรียนได้ และหลุดออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

4) **ด้านสาธารณสุข** เกิดความเหลื่อมล้ำทางการรักษา พื้นที่ห่างไกลเข้าไม่ถึงการดูแลรักษาที่มีประสิทธิภาพ การใช้บริการในสถานพยาบาลของผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นจำนวนมาก การขาดแคลนยารักษา อุปกรณ์ทางการแพทย์ และการลดบริการสุขภาพด้านอื่นๆ เช่น การเพิ่มระยะห่างการนัดหมายผู้ป่วยโรคเรื้อรัง การชะลอการผ่าตัดที่นัดหมายล่วงหน้า ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์เนื่องจากเจ้าหน้าที่ติด

เชื้อ ภาวะลองโควิดที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพพระยะยาว รวมถึงปัญหาความเครียด และปัญหาด้านสุขภาพจิต

รัฐบาลได้มีมาตรการการช่วยเหลือเยียวยาผลกระทบต่างๆ ในระยะแรก โดยให้โรคโควิด 19 อยู่ในบริการสาธารณสุขบัตรทอง การจัดส่งยาทางไปรษณีย์ มีการรณรงค์และแจกจ่ายหน้ากากอนามัยให้กับประชาชน และออกพระราชกำหนดเงินกู้หนึ่งล้านล้านบาทใช้ในการเยียวยา พื้นฟูระบบเศรษฐกิจในโครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” คนละ 5,000 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 3 เดือน และให้สำนักงานประกันสังคมจ่ายเงินชดเชยลูกจ้างว่างงานเนื่องจากเหตุสุดวิสัยหรือในช่วงสถานการณ์โควิด 19 การเลื่อนชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประกันสังคมจ่ายเงินกรณีว่างงาน ประชาชนใช้ไฟฟ้า การคืนเงินค่าประกันการใช้ไฟฟ้า ร้านธงฟ้าขายหน้าการราคาถูก กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จ่ายเงินเยียวยา การบริการอินเทอร์เน็ตฟรี การลดค่าน้ำ ค่าไฟ 3% และมีการสนับสนุนการเงินให้กับทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งช่วยเหลือ เยียวยา และชดเชยให้กับประชาชน เกษตรกร ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยประชาชนได้รับการเยียวยาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนผ่านโครงการภาครัฐต่างๆ เช่น โครงการคนละครึ่ง โครงการ เพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเราชนะ เป็นต้น (สอาด บรรณเจตฤทธิ, 2564, น.47)

ความท้าทายจากผลกระทบของโรคโควิด 19 ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การบริหารงานของภาครัฐแบบเดิมไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาระบบงานในทุกภาคส่วนเพื่อรองรับภาวะวิกฤติ ซึ่งภาครัฐมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการประชาชนและบริการสาธารณะ เมื่อมาตรการควบคุมโรคกำหนดให้จำกัดการรวมกลุ่มปะกั้น ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ New Normal ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงต้องมีการปรับปรุงระบบงานราชการเพื่อลดผลกระทบดังกล่าวให้เหลือน้อยที่สุด จากรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 เมษายน 2565 วาระที่ 7 เรื่องรายงานการถอด

บทเรียนการดำเนินการของส่วนราชการและจังหวัดในการรับมือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2564 พบว่า ส่วนราชการร้อยละ 97.44 ได้ปรับรูปแบบการทำงานเป็นแบบออนไลน์ และร้อยละ 61.10 ได้ปรับวิธีการให้บริการประชาชนให้อยู่ในรูปแบบ e-Service (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2565, น.15) จะเห็นได้ว่าการให้บริการภาครัฐได้เปลี่ยนไปและก้าวสู่ Next Normal ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิด โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ เกิดนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ แนวคิดต่างๆ มาบริหารจัดการองค์กร โดยการให้บริการผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการบนระบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้ง่ายขึ้นโดยไม่ต้องเดินทางมาหน่วยงานราชการ ตัวอย่างการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ ได้แก่

1) แอปพลิเคชัน ThaiD (ไทยดี) พัฒนาโดยกรมการปกครอง เป็นระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านแอป ใช้แทนบัตรประชาชนในการรับบริการภาครัฐ ทั้งยื่นภาษีออนไลน์ จองทะเบียนรถ แจ้งย้ายที่อยู่ ขอเลขที่บ้าน ช่วยลดเวลา ค่าใช้จ่าย ประหยัดทรัพยากร

2) แอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่พัฒนาโดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (สปร.) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการประชาชนแบบครบวงจร เปรียบเสมือนแอปเดียวที่สามารถตอบโจทย์ทุกความต้องการในการติดต่อและรับบริการจากภาครัฐ อาทิ สิทธิประกันสังคม สิทธิหลักประกันสุขภาพ ตรวจสอบสิทธิรักษาพยาบาล ตรวจสอบใบสั่งจราจรและชำระค่าปรับ ตรวจสอบเงินสะสมกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เงินอุดหนุนเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด รวมถึงบริการค่าน้ำ ค่าไฟ ที่สามารถชำระค่าบริการผ่าน QR Code

3) แอปพลิเคชัน “หมอพร้อม” แพลตฟอร์มกลางของกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาต่อยอดมาจากหมอพร้อมที่ใช้บริหารจัดการวัคซีนโควิด 19

เมื่อปี พ.ศ. 2564 ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงครั้งใหม่ ได้แก่ สิทธิการรักษา ประวัติการรักษาโดยย่อ 5 ปีย้อนหลัง ใบส่งต่อการรักษา และการบริจาคออนไลน์ให้แก่โรงพยาบาลและมูลนิธิที่เข้าร่วมโครงการ

4) แพลตฟอร์ม SMART PRAPA ซึ่งเป็นนวัตกรรมดิจิทัลในการให้บริการน้ำประปาของเทศบาลนครพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับรางวัลท้องถิ่นดิจิทัลประเภทดีเด่น ประจำปี 2566 เพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนในการชำระเงินค่าน้ำได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัย ลดปัญหาการเดินทาง และไม่เสียค่าธรรมเนียมในการทำรายการ

5) แอปพลิเคชัน Smart Takhli นวัตกรรมดิจิทัลของเทศบาลเมืองตากลี อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับรางวัลท้องถิ่นดิจิทัล ประเภทดีเด่น ประจำปี 2566 เป็นระบบบริการประชาชนสำหรับแจ้งทุกข์/แจ้งเหตุ เรื่องร้องเรียนต่างๆ และชำระค่าธรรมเนียมขยะ โดยไม่ต้องเดินทางมาด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตามการให้บริการภาครัฐบนช่องทางดิจิทัล ปัจจุบันมีความท้าทายที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นจุดอ่อนที่สำคัญคือ ปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมาย ระบบการรักษาความปลอดภัย การป้องกันข้อมูลและสิทธิส่วนบุคคล ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์อยู่ในรูปแบบของมิจฉาชีพทางโทรศัพท์หรือที่เรียกว่า “แก๊งคอลเซ็นเตอร์” ถือเป็นปัญหาใหญ่ในประเทศไทยที่แม้แต่ตำรวจไซเบอร์ก็ไม่สามารถกวาดล้างให้หมดไปได้ อีกทั้งรูปแบบการหลอกลวงมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามแต่สถานการณ์ แต่ที่คล้ายกันคือการแอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้เหยื่อหลงเชื่อ มีเทคนิคที่ซับซ้อนมากขึ้นเพื่อหลบหลีกการตรวจสอบ และมีการปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับเป้าหมาย ซึ่งเป็นเรื่องยากที่ประชาชนจะรู้เท่าทันกลโกง

ภาพที่ 1: เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจสอบอุปกรณ์โทรคมนาคมผิดกฎหมายและซิมการ์ดที่ยึดได้ระหว่างการปราบปรามแก๊งคอลเซ็นเตอร์ วันที่ 31 พฤษภาคม 2567

ที่มา: Baner News (เบนาร์นิวส์)

ด้านสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เปิดเผยว่าในปี 2566 ที่ผ่านมา คนไทยต้องรับโทรศัพท์หรือข้อความ SMS จากมิจฉาชีพเกือบ 79 ล้านครั้ง ซึ่งเป็นตัวเลขการถูกหลอกที่สูงเป็นอันดับ 1 ของเอเชีย สร้างความเสียหายจากการถูกฉ้อโกงมากกว่า 58,000 ล้านบาท โดยนายดนุชา พิชยนันท์ เลขาธิการสำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ให้สัมภาษณ์กับ Benar News ว่า (เบนาร์นิวส์, 2567)

“คนไทยได้รับสายโทรเข้าและ SMS หลอกหลวงมากที่สุด ในเอเชีย จำนวน 78.8 ล้านครั้ง เพิ่มขึ้นกว่า 18% จากปี 2565 แบ่งเป็น รับสายฉ้อโกง 20.8 ล้านสาย และ SMS หลอกหลวง 58 ล้านข้อความ เฉลี่ย 1 คนได้รับสายจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ 7.3 สาย และได้รับ SMS อีก 20.3 ข้อความ”

ดร. อนุรักษ์ วิทิตานนท์ อาจารย์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งทำโครงการศึกษาสถานการณ์ภัยคุกคามทางออนไลน์ ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้สัมภาษณ์กับ Benar News ว่า (เบนาร์นิวส์, 2567)

“รูปแบบการหลอกลวงปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามแต่สถานการณ์ แต่ที่คล้ายกันในหลายประเทศคือ มักแอบอ้างเป็นภาครัฐ โดยหลอกให้กลัว หรือล่อเหยื่อด้วยการทำให้เชื่อว่าจะได้ผลประโยชน์ ใช้การแนบลิงค์ปลอม หรือ ลิงค์ที่ทำให้ควบคุมสมาร์ตโฟนเหยื่อจากระยะไกลได้ เพื่อโอนเงินออกจากบัญชี ในแอปพลิเคชันธนาคาร หรือขโมยข้อมูลต่างๆ”

เตือนภัย!!
มิจฉาชีพออนไลน์

อย่าหลงเชื่อคำทวง ไม่คุย ไม่บอกข้อมูลส่วนตัว
ไม่ต้องดำเนินการใด ๆ ตามที่มิจฉาชีพแจ้ง

โทรศัพท์สอบถาม
ข้อมูลส่วนตัว/เป้าหมายบ้านเลข
สี่หน้า QR Code
เพื่อติดต่อไลน์เพิ่มเติม
แจ้งให้ปรับบัญชีเงินฝาก
ธนาคารที่รับบ้านเลข
สี่หน้าให้ติดต่ออธิบดีบ้านเลข
สี่หน้าบ้านเลขสี่หน้าเพื่อที่จะ
ยังต้องรับจากกรมบัญชีกลาง
ให้ปิดบัญชีออนไลน์
ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันระบบ
Digital Pension (ของปลอม)
สแกนใบหน้า/กดลิงค์ต่าง ๆ

กรมบัญชีกลางไม่มีนโยบายให้เจ้าหน้าที่โทรศัพท์หา
ผู้รับบ้านเลขหรือบุคคลในครอบครัวแต่อย่างใด

กรมบัญชีกลาง | www.cgd.go.th | Call Center 0 2270 6400

ภาพที่ 2: กรมบัญชีกลางแจ้งเตือนประชาชนเกี่ยวกับมิจฉาชีพออนไลน์ที่แอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ
ที่มา: ประชาชาติธุรกิจ

ข่าวจากประชาชาติธุรกิจออนไลน์เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2567 โดยนางสาวทิวาพร ผาสุข รองอธิบดีกรมบัญชีกลางเปิดเผยว่า มีกลุ่มมิจฉาชีพโทรศัพท์ไปหาผู้รับบ้านเลขและบุคคลในครอบครัว โดยแอบอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมบัญชีกลางให้ตรวจสอบและแก้ไขฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบ้านเลขหรือมีเงินบ้านเลขที่ยังค้างจ่ายจากกรมบัญชีกลาง โดยใช้วิธีการหลอกให้หลงเชื่อจนบอกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบ้านเลข เช่น ชื่อ นามสกุล หน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งส่งรูปถ่ายบุคคลอื่นแทน เพื่อหลอกลวงว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมบัญชีกลาง

ให้ผู้รับบำนาญหลงเชื่อและให้ดำเนินการต่างๆ เช่น แอดไลน์ สแกนใบหน้า กดลิงก์ ดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน เป็นต้น (ประชากรรัฐธุรกิจ, 2567) จนทำให้สูญเสียเงินในบัญชี ปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้สร้างความเสียหายตั้งแต่ระดับประชาชนไปจนถึงความมั่นคงของชาติ สถานการณ์ภัยคุกคามทางออนไลน์นี้ เป็นความท้าทายใหม่ที่องค์กรภาครัฐจะต้องรับมือและปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการให้เท่าทันกับปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคของรัฐบาลดิจิทัล

บทสรุป

จากบทความ ความท้าทายการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่หลังการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า องค์กรภาครัฐมีการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มาปรับใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้เกิดแนวคิดชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน การให้บริการต่างๆ ผ่านระบบออนไลน์ มีแพลตฟอร์มดิจิทัลบริการบนระบบออนไลน์มากขึ้น เพื่อลดขั้นตอน เพิ่มความรวดเร็ว ความสะดวกในการทำงานและการให้บริการประชาชน องค์กรภาครัฐจึงพัฒนาสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด เช่น การทำงานออนไลน์โดยไม่ต้องเข้าสำนักงาน การประชุมออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting การให้บริการทางการแพทย์แบบวิถีใหม่ การพบกับุตรประชาชนผ่านแอปพลิเคชัน ThaiD การยื่นคำร้องผ่านระบบออนไลน์โดยไม่ต้องเดินทางไปด้วยตนเอง การชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ โดยการสแกน QR Code เป็นต้น ปัจจุบันปี 2567 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ผ่านไปแล้ว แต่สังคมไทยใช้ชีวิต New Normal จนกลายเป็นเรื่องปกติสู่ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิดคือ Next Normal เป็นการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของประชาชนหลังจากที่ได้ปรับตัวกับสถานการณ์โควิด 19 เพื่อความอยู่รอดทั้งความคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร และการปฏิบัติจนเกิดความคุ้นชิน จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ความท้าทายของภาครัฐในอนาคตอีกหลายปีข้างหน้าเกิดเร็วขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีและ

นวัตกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้เพื่อความรวดเร็ว การลดสำเนา การลดขั้นตอน แต่ความท้าทายในอนาคตที่ไม่อาจคาดการณ์ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอในโลกดิจิทัลนี้

ดังนั้น การบริหารจัดการภาครัฐในยุค Next Normal หรือยุครัฐบาลดิจิทัลนั้น ไม่เพียงแต่จะพัฒนาเพื่อมุ่งเน้นการแข่งขันและแก้กฎหมายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพียงอย่างเดียว แต่ภาครัฐควรพิจารณาองค์ประกอบอย่างรอบด้าน ทั้งด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลดิจิทัลเพื่อรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและรู้เท่าทันเทคโนโลยี สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ โดยจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่ภาครัฐให้บริการผ่านระบบออนไลน์แก่ประชาชนทั่วไป เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงรูปแบบการหลอกลวงของมิจฉาชีพออนไลน์ โดยจัดโครงการอบรมออนไลน์ให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ มีการกำหนดเป้าหมายผลสำเร็จโครงการ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการสำรวจ การรับฟังความเห็นของประชาชน และการติดตามประเมินผล เปรียบเสมือนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน กล่าวคือประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในงานบริการต่างๆ ของภาครัฐ ส่วนภาครัฐจะได้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน เกิดความเท่าเทียมในการให้บริการสาธารณะแบบดิจิทัล ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างสะดวก ไม่เกิดช่องว่างทางดิจิทัล นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพบริการภาครัฐสมัยใหม่ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนได้อย่างแท้จริง และก้าวเข้าสู่ยุครัฐบาลดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

การแพร่ระบาดและทางเลือกในการแก้ไขปัญหา
ข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง
Proliferation of fake news and hate speech
and alternative solutions

ธรรมกิตต์ ธรรมโม¹
Thammakit Thammo

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการแพร่ระบาดและทางเลือกในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอม และวาทะที่สร้างความเกลียดชังโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรม ทักษะ/มุมมอง รูปแบบการตอบสนองของผู้ใช้สื่อที่เป็นคนหนุ่มสาว ในเขตภาคเหนือต่อสื่อออนไลน์และต่อข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังบนสื่อออนไลน์ 2) เพื่อวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาเพื่อระบุให้เห็นถึงประเภทและระดับของความรุนแรงของเนื้อหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังซึ่งแตกต่างจากข่าวสารทั่วไป 3) เพื่อแสวงหารูปแบบ/แนวทางในการรับมือกับข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อเป็นพื้นฐานอันนำไปสู่สังคมสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน ใช้การศึกษาด้วยการออกแบบสอบถาม การวิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สื่อผ่านออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 62.1 ใช้เวลากับสื่อออนไลน์ 6 ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน วัตถุประสงค์การใช้สื่อออนไลน์เพื่อแสวงหาความบันเทิง ร้อยละ 32.9 แพลตฟอร์มที่ใช้บ่อยครั้งมากที่สุดคือ Facebook ร้อยละ 23.3 พบเห็นข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังบ่อยครั้งที่สุดจากไลน์ ร้อยละ 29.6 และ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จาก Facebook ร้อยละ 28.9 ความถี่ในการพบเห็นคือทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 33.5 มีความสามารถในการแยกแยะข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังจากข่าวทั่วไปในระดับมาก ร้อยละ 46.5 มีความคิดเห็นว่าข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังสร้างความเสียหายให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.3 เมื่อพบเห็นข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังจะอ่าน/รับชมเนื้อหาโดยไม่ดำเนินการใด ๆ ร้อยละ 50.8 มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่มีการแจ้งไปยังเจ้าของเว็บ/แพลตฟอร์ม/หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความรุนแรงของปัญหาข่าวปลอมเกี่ยวกับการหลอกลวงทางการเงิน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) ส่วนความรุนแรงของวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความรุนแรงอันดับแรก ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) คือประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อ/ความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ

การวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีข่าวปลอมประเภทยั่วให้คลิกมีการแพร่ระบาดมากที่สุด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 79.6 ของเนื้อหาที่เข้าไปสู่ตัวอย่าง และวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้นพบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ ความเชื่อ/ความคิดทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ มากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31.2

ส่วนแนวทางการรับมือ/แก้ไขปัญหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้น ควรใช้รากฐานความเข้มแข็งในระดับครอบครัวและชุมชนมาช่วยในการแก้ไขปัญหา ระดมความร่วมมือของสาธารณะ และจะต้องใช้หลากหลายวิธีการประกอบกันในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน การรณรงค์ในวงกว้าง รวมถึงการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้แหล่งต้นตอของการแพร่กระจาย ส่วนการควบคุมสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์นั้นควรดำเนินการเท่าที่จำเป็นและน้อยที่สุดเพื่อไม่ให้กระทบกับเสรีภาพการแสดงออกของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย

คำสำคัญ: ข่าวปลอม วาทะที่สร้างความเกลียดชัง สื่อออนไลน์

Abstract

The study ‘Proliferation and alternative solutions to fake news and hate speech’ is aimed at investigating behaviors, perspectives, responsiveness of the youth towards the two aforementioned online pollutions. It also tries to discover severity and ways to solve the problems. Applying survey research, interview and content analysis, it found that most of survey research respondents (62.1 %) use mobile phones as means of being online, 6 hours per day on average. The main reason for using the internet is for entertainment (32.9 %); Facebook is the most frequently visited social media.

The most commonly platforms where these respondents see fake news and hate speech are Line (29.6 %) and Facebook (28.9 %) as often as once a day (33.5 %). They view themselves on high capabilities (46.5 %) in identifying fake news and hate speech. The most critical issues are those bringing damage to victims financially, physically and mentally. However, respondents admit that they do nothing when see the two problems online; only 2 percent notify operators and relevant authorities. Financial hoax is identified as the most critical among all types of fake news and content in relation to Ideologies and belief is top rated among a wide varieties of hate speech.

Analyzing online content derived from research sampling sites, it found that clickbait is the most proliferated of all types of fake news while ideologies and belief content is ranked number one among hate speech found.

Solutions to cope with fake news and hate speech are to utilize the strength of the local community, mobilize support from

the public, enhance media literacy to people, launch a national campaign to tackle the issues, and impose laws against those who are behind the spread of these online poisons. Media restrictions and controls should be the last resort as this is not in line with freedom of expression in a democratic society.

Keywords: Fake news, Hate Speech, Online media

บทนำ

การสร้างสังคมสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นจะต้องมีสิ่งแวดล้อมทางสื่อและการสื่อสารที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยและก่อให้เกิดบรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และมีความสุขระหว่างสมาชิกของสังคม ทั้งนี้เนื่องจากผู้คนในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อออนไลน์มากขึ้น ดังนั้นระบบนิเวศดิจิทัลจึงมีความสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งในการชี้วัดคุณภาพของสังคม

สื่อออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ผู้เข้าร่วมกระบวนการสื่อสารสามารถทำหน้าที่ทั้งผู้ส่งและผู้รับในเวลาเดียวกัน เทอร์รี่ ฟลิว (Flew, 2014) ระบุว่าสื่อออนไลน์เป็นการสื่อสารแบบกลับไปกลับมาแบบทันที (Interactivity) ในลักษณะที่เรียกว่าทุกที่ทุกเวลา

รูปแบบสื่อออนไลน์ที่มีการนำไปใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ได้แก่ 1) บล็อก (Blogs) มีลักษณะคล้ายกับเว็บไซต์ เป็นสื่อที่บุคคลหรือองค์กรใช้เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อคิดเห็น โดยผู้รับสารสามารถเข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ 2) สื่อสังคม (Social Networking) ที่เชื่อมต่อกันระหว่างบุคคล นำไปสู่การเกิดเป็นกลุ่มสังคม มีการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน อย่างเช่น Facebook 3) ไมโครบล็อก (Micro Blogging) เพื่อส่งข้อความขนาดสั้นถึงกันในลักษณะเครือข่ายเช่นกัน อย่างเช่น ทวิตเตอร์ 4) สื่อประเภทแบ่งปันโดยใช้ภาพเคลื่อนไหวเป็นหลัก (Online Video) ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ยูทูบ (YouTube) 5) สื่อที่เน้นการแบ่งปันภาพ (Photo Sharing) บริการที่

ได้รับความนิยมนมากที่สุดคืออินสตาแกรม (Instagram) 6) วิกีหรือบริการข้อมูลเชิงสารานุกรม (Wikis) เป็นเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ 7) สื่อในลักษณะโลกเสมือนจริง (Virtual Worlds) เป็นสื่อที่อนุญาตให้มีการสร้างโลกจินตนาการโดยจำลองส่วนหนึ่งของชีวิตลงไป 8) สื่อประเภทที่เป็นการสร้างสรรค์ร่วมกันของกลุ่มคน (Crowd Sourcing) เป็นหลักการขอความร่วมมือจากบุคคล เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์หรือแก้ไขปัญหาบางประการบนโลกออนไลน์ 9) พอดแคสต์ (Podcasting) เป็นการกระจายเสียงผ่านระบบออนไลน์ และ 10) สื่อออนไลน์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในลักษณะเว็บบอร์ด ที่ได้รับความนิยมมากในประเทศไทยคือพันทิป (www.pantip.com)

ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสื่อออนไลน์ได้เข้าไปมีส่วนสำคัญของชีวิตคนในยุคปัจจุบัน จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2564) พบว่าคนไทยใช้เวลาอยู่กับสื่อออนไลน์โดยเฉลี่ยถึง 11 ชั่วโมง 25 นาทีต่อวันในปี พ.ศ. 2563 เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2562 ถึง 1 ชั่วโมง 3 นาที โดยกิจกรรมทางออนไลน์ที่ใช้เวลามากที่สุดคือการอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์

ในขณะที่สื่อออนไลน์สร้างอรรถประโยชน์ให้กับสังคมอย่างประมาณค่ามิได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันสะดวกสบายรวดเร็ว เอื้ออำนวยให้ธุรกรรมทางเศรษฐกิจ และมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้แก่คนในสังคม แต่สื่อออนไลน์ก็สามารถสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษให้กับสังคมได้เช่นกัน ดังที่สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ระบุว่าความสามารถในการกระจายข่าวสารอย่างก้าวกระโดดถ้าเป็นข่าวดีก็เป็นเรื่องดี แต่หากเป็นข่าวเท็จก็จะนำไปสู่ปัญหาในวงกว้าง (อ้างถึงในกองบรรณาธิการฐานเศรษฐกิจ, 2564)

สภาวะแวดล้อมทางออนไลน์ที่ส่งผลเสียหายต่อสังคมดังกล่าว พิรงรอง รามสูต (2564) ได้ระบุว่าครอบคลุมข้อมูล 3 ประเภทคือ 1) ข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ/คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงโดยอาจจะไม่มีเจตนาร้ายที่แฝงอยู่ แต่มีการส่งต่อข้อมูลออกไปเพราะความเข้าใจผิด เพราะไม่มีการตรวจสอบข้อมูล 2) ข้อมูลที่บิดเบือน/เท็จ

(Disinformation) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่ผ่านการไตร่ตรองแล้วแต่มีเจตนาจะสร้างความเสียหายต่อบุคคลอื่น องค์กร หรือสังคมโดยรวม ด้วยการบิดเบือนความถูกต้องของเนื้อหา (Factual accuracy) ด้วยเจตนาของผู้กระทำการ (Intent) ที่อาจจะทำกันอย่างเป็นทางการด้วยการรณรงค์ (Disinformation campaign) จนบางครั้งเกิดเป็นกระแสข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นในวงกว้าง 3) ข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malin formation) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นบ่อนทำลาย ด้วยวิธีการต่าง ๆ อาจจะออกมาในรูปของการปล่อยข่าวหรือการทำให้ข้อมูลรั่วไหล การคุกคาม หรือวาทะที่สร้างความเกลียดชัง

ข้อมูลข่าวสารเชิงลบที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเกิดขึ้นของสังคมสันติสุขในทางวิจัยครั้งนี้ จะพุ่งเป้าไปที่ข่าวปลอม และวาทะที่สร้างความเกลียดชัง นิโคลัส วัตตส์ (Watts, 2018) ระบุว่าข่าวปลอมซึ่งข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่ความเข้าใจผิดและไม่อยู่บนพื้นฐานความจริง สามารถแบ่งออกไปเป็น 5 ประเภทคือ 1) การเสียดสีล้อเลียนเพื่อให้เข้าใจผิด/หลอก 2) การทำให้เกิดความเข้าใจผิดด้วยการนำเรื่องจริงไปใช้ในบริบทที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม 3) การนำเรื่องที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ไปเผยแพร่เพื่อสนับสนุนจุดยืน/ความคิดของตนเอง 4) การชี้นำด้วยการเอาข้อมูลที่ยังไม่ได้ข้อสรุปไปใช้ด้วยอคติส่วนตัว และ 5) การเจตนาหลอกลวง

ส่วนวาทะที่สร้างความเกลียดชัง ซึ่งพจนานุกรมราชบัณฑิตใช้คำว่า “ประทุษวาจา” จากภาษาอังกฤษคำว่า Hate speech แต่ยังไม่มีการใช้แพร่หลายนั้น หมายถึงเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นการข่มขู่ คุกคาม สบประมาท หรือยั่วยุให้เกิดความเกลียดชัง ด้วยสาเหตุอคติทางชาติพันธุ์ สีผิว เพศสภาพ ศาสนา ความเชื่อหรือความคิดทางการเมือง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555) ซึ่งใช้คำว่า “โทสวาท” ตามความหมายข้างต้นชี้ว่าเป็นการเผยแพร่เพื่อก่อให้เกิดความเกลียดชังในหมู่สาธารณชน ให้กับบุคคล/กลุ่มบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ โดยมีปัจจัย 4 ประการที่เป็นก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว 1) เมื่อสังคมเผชิญกับความแตกแยก 2) เมื่อสังคมไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการเดิม ๆ ที่มีอยู่ 3) เมื่อไม่สามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงได้ เกิดความหวาดระแวง เอื้อให้เกิดบรรยากาศของการสร้างความเกลียดชัง และ 4) สังคมบางวัฒนธรรมไม่มี

เกราะกำบังที่ดีในการป้องกันวาทาที่สร้างความเกลียดชัง

ข่าวสารเชิงลบที่เผยแพร่ในสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมากอาจจะมีฐานะเป็นทั้งข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง ซึ่งยากจะจะขีดเส้นแบ่ง (Boundary) เพราะทั้งสองเรื่องมีทั้งลักษณะที่แตกต่างและความเหมือนที่ทับซ้อนกันอยู่ ดังนั้นงานวิจัยครั้งให้ความสำคัญทั้งสองประเด็นควบคู่กัน ซึ่งทั้งสองประเด็นแพร่รัศมีแทรกซึมอยู่ในปัญหาที่สังคมไทยเผชิญหน้าอยู่จนถึงปัจจุบันอย่างน้อย 2 ประการคือ 1) การดำรงอยู่ของอคติที่มีต่อคน/กลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากตัวเอง เช่น กรณีเสื้อเหลือง-เสื้อแดง กรณีอคติที่มีต่อแรงงานต่างด้าว/กลุ่มชาติพันธุ์ กรณีอคติของที่มีต่อคนต่างศาสนา เป็นต้น 2) กรณีการระบาดของโควิด-19 ซึ่งกลายเป็นวิกฤตการณ์ที่ต้องอาศัยที่ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือของทุกอนุเนื้อของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามมาตรการของทางการและการฉีดวัคซีน จึงจะฝ่าข้ามไปได้

ปัญหาทั้งสองประการข้างต้นจะทวีความซับซ้อนและยากแก่การแก้ไข หากสังคมไทยยังถูกปกคลุมด้วยการเผยแพร่ของข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง อีกทั้งการแสวงหาวิธีแก้ไขโดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Automatic intelligence: AI) มาช่วยแก้ไขปัญหาด้วยการคัดกรองเนื้อหาที่เป็นพิษออกจากสื่อออนไลน์เป็นวิธีที่ทำได้ยากเพราะสิ่งเหล่านั้นได้ถูกสร้างให้เหมือนข่าวจริงมากที่สุดจนทำให้การแก้ไขด้วยใช้เทคโนโลยีประการเดียวไม่ค่อยจะได้ผลดี (Aimeur, E., Amri, S. & Brassard, G., 2023)

การวิจัยเกี่ยวกับข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแสวงหาแนวทางการกำกับดูแลและการควบคุมในเชิงกฎหมาย และส่วนใหญ่มาจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีลักษณะเป็นทิศนะจากข้างบนลงล่าง (Top down) การวิจัยครั้งนี้เป็นความพยายามที่จะมองปัญหาจากมุมมองของมวลชนผู้รับสารในกลุ่มหนุ่มสาวซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่มีใช้เวลากับสื่อออนไลน์มากที่สุด มีประสบการณ์กับการเปิดรับและส่งต่อข่าวสารที่มีลักษณะเป็นข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังมากที่สุด ดังที่เฮเลน ปีบูเกอส์ ชีว่าคนหนุ่มสาวเป็นแกนกลางที่สำคัญที่สุดในการต่อสู้กับข่าวปลอมออนไลน์ (Bouygues, 2023) เพื่อให้เข้าใจแก่นของปัญหาจากผู้ใช้สื่อ

(Receivers) เป็นการวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาให้เห็นลักษณะเฉพาะของข่าวสารเชิงลบทั้งสองประเด็นที่แตกต่างจากข่าวสารทั่วไป อันจะนำไปสู่แนวทางการรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังเพื่อสร้างสังคมสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จากประเด็นปัญหาที่อภิปรายมาข้างต้นจึงนำไปสู่วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับ และรูปแบบการตอบสนองของผู้ใช้สื่อที่เป็นคนหนุ่มสาวในเขตภาคเหนือต่อข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังบนสื่อออนไลน์
2. เพื่อวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาเพื่อระบุให้เห็นถึงประเภท และระดับของความรุนแรงของเนื้อหาข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังซึ่งแตกต่างจากข่าวสารทั่วไป
3. เพื่อแสวงหารูปแบบ/แนวทางในการรับมือกับข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อเป็นพื้นฐานอันนำไปสู่สังคมสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการวิจัยภายในพื้นที่จังหวัดในเขตภาคเหนือเท่านั้น โดยยึดตามกำหนดของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งได้ระบุไว้ 17 จังหวัด แบ่งเป็นภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง แพร่ น่าน ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด ได้แก่ ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุทัยธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังบนสื่อออนไลน์ โดยในส่วนของข่าวปลอมศึกษาจาก 1) เว็บไซต์ศูนย์ข่าวร็อกเกอร์ของบริษัททอสมท.(<https://tna.mcot.net/category/sureandshare>) และ

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (<https://www.antifakenewscenter.com/>) 2) เว็บไซต์ของสื่อมวลชน 2 สำนักได้แก่ไทยรัฐออนไลน์ (www.thairath.co.th) และมติชนออนไลน์ (www.matichon.co.th) สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาของวาทะที่สร้างความเกลียดชัง ศึกษาจากสื่อสังคม Facebook กับเว็บบอร์ดพันทิปเท่านั้น

วิธีการวิจัย

กระบวนการวิจัยทั้ง 4 แบบดังกล่าวดำเนินการด้วยวิธีการดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรม และรูปแบบการตอบสนองต่อข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังบนสื่อออนไลน์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจมาจาก 17 จังหวัดภาคเหนือ เลือกรandomจากภาคเหนือตอนบน 4 จังหวัดและภาคเหนือตอนล่างอีก 4 จังหวัด ส่วนการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามจะเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตื่นตัว (Active) ในการเปิดรับข่าวสารและมีประสบการณ์เคยพบเห็นข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโรยามาเน่ นักสถิติชาวญี่ปุ่นซึ่งได้เสนอวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ในหนังสือ Statistics: An introductory analysis โดยมีกรณีพิมพ์หลายครั้งและได้รับการยอมรับทางวิชาการอย่างกว้างขวาง (Yamane, 1973)

โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = จำนวนตัวอย่างที่จะต้องทำการสุ่ม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

การแทนค่าด้วยสูตรดังกล่าวด้วยจำนวนประชากรแล้วได้เท่ากับ 399.97 จึงออกแบบสอบถามทั้งหมด 400 ชุด

การตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นนักวิชาการทางด้านวิจัยและสถิติ 1 ท่าน และเกี่ยวกับสื่อและการสื่อสาร อีกจำนวน 1 ท่าน ส่วนท่านที่สามเป็นนักวิชาชีพการสื่อสารมวลชน หลังจากได้รับคำแนะนำและข้อเสนอแนะแล้ว ได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

จากนั้นจะทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่บุคคลเดียวกันกับการวิจัย จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นตามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970, 161) โดยใช้สูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_i^2 คือ ผลรวมของค่าคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 คือ ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้คือ 0.95 ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือได้ ทั้งนี้ตามมาตรฐานควรมีค่าแอลฟาไม่น้อยกว่า 0.80 หรือสูงกว่า (ปารีชาติ สถาปิตานนท์, 2557, 185)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มวลชนผู้รับสารที่เป็นกลุ่มคนหนุ่มสาว อายุระหว่าง 18-30 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่ใช้เวลากับสื่อออนไลน์มากที่สุด และมีประสบการณ์ในการเปิดรับและส่งต่อข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าประชากรกลุ่มอายุอื่น โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกอันจะ

นำไปสู่ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทาง/รูปแบบในการรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง

3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นการจัดกลุ่มแยกแยะเพื่อตอบคำถามวิจัยเกี่ยวกับประเภทและรูปแบบของข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง

วิธีการเก็บข้อมูลและแยกแยะเนื้อหา มีตารางลงรหัส จำนวน 3 แบบ ประกอบด้วย ตารางลงรหัสแยกประเภท และตารางลงรหัสแยกรูปแบบ และตารางลงรหัสแยกระดับความรุนแรง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง นำไปสู่การตอบคำถามวิจัยเกี่ยวกับ ประเภทรูปแบบและระดับความรุนแรงของข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง

การกำหนดหน่วยในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา จะใช้หน่วยในการวิจัย 2 ประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์สามารถอธิบายได้ในเชิงปริมาณ ดังนี้

1. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้หน่วยการวิเคราะห์ 2 หน่วยคือ 1) แนวคิดหลัก (Theme) โดยพิจารณาเนื้อหาแต่ละความคิดเห็นมีแนวคิดหลักหรือความหมายโดยรวมอย่างไร และจัดเข้าประเภทตามที่กำหนดไว้ 2) หน่วยวิเคราะห์แบบรายเรื่อง (Item)

2. หน่วยในการระบุจำนวน (Unit of enumeration) พิจารณาจากความถี่ (Frequency) โดยนับจากจำนวนที่นำเสนอ

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหา จะดำเนินการโดยการสุ่มตัวอย่างเนื้อหา 100 รายเรื่อง โดยมีผู้ช่วยวิจัยอีก 1 คน สลับกันอ่าน แล้วกรอกข้อมูลลงในแบบตารางลงรหัสที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้แน่ใจว่าหากผู้วิจัยทำการวัดด้วยวิธีเดียวกัน เครื่องมือชุดเดียวกันแล้ว ผลที่ได้จากการวัดแต่ละครั้งมีความคงที่และแน่นอน

การทดสอบได้ใช้สูตรของโฮลส์ตี (Holsit, 1969, 140) ดังนี้

$$R = \frac{N(C1,C2)N(C1,C2)}{C1+C2 \quad C1+C2}$$

C1,C2 = จำนวนการลงรหัสที่ผู้ลง

รหัสเห็นสอดคล้องกัน

$$C1 + C2 = \text{จำนวนการลงรหัสทั้งหมด}$$

$$N = \text{จำนวนผู้ลงรหัส}$$

จากการแทนค่าสูตรและผลการคำนวณที่ได้ 0.90 สูงกว่าค่าขั้นต่ำที่กำหนดไว้ 0.75 จึงถือว่าเครื่องมือในการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ

สรุปผลการศึกษา

1. การวิจัยเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยภาคสนามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56 อายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.5 อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 18.8 ใช้สื่อผ่านออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือร้อยละ 62.1 ใช้เวลากับสื่อออนไลน์ 6 ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน วัตถุประสงค์การใช้สื่อออนไลน์เพื่อแสวงหาความบันเทิง ร้อยละ 32.9 แพลตฟอร์มที่ใช้บ่อยครั้งมากที่สุดคือเฟซบุ๊ก ร้อยละ 23.3

ผู้ตอบแบบสอบถามพบเห็นข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังบ่อยครั้งที่สุดจากไลน์ ร้อยละ 29.6 และจากเฟซบุ๊ก ร้อยละ 28.9 ความถี่ในการพบเห็นคือทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ระบุว่าตัวเองมีความสามารถในการแยกแยะข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังจากข่าวทั่วไปในระดับมาก ร้อยละ 46.5 มีความคิดเห็นว่าข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังสร้างความเสียหายให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.3

เมื่อพบเห็นข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังจะอ่าน/รับชมเนื้อหาโดยไม่ดำเนินการใด ๆ ร้อยละ 50.8 มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่มีการแจ้งไปยังเจ้าของเว็บ/แพลตฟอร์ม/หน่วยงานที่รับผิดชอบ

เมื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความรุนแรงของปัญหาข่าวปลอมที่มีเนื้อหาหลากหลายด้าน มีการระบุว่าข่าวปลอมเกี่ยวกับการหลอกลวงทางการเงินเป็นอันดับแรก ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) รองลงมาคือข่าว

ปลอมเกี่ยวกับสุขภาพ ยา การรักษาโรค ระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) และลำดับสุดท้ายคือข่าวปลอมเกี่ยวกับผู้มีชื่อเสียง ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.37$) ส่วนความรุนแรงของวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความรุนแรงอันดับแรก ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) คือประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อ/ความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ รองลงมาคือประเด็นเกี่ยวกับเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์ ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) และลำดับสุดท้ายคือประเด็นเกี่ยวกับเพศสภาพ ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$)

ส่วนแนวทางการรับมือ/แก้ไขปัญหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามระบุเห็นด้วยเป็นลำดับสูงสุดคือการเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$) รองลงมาคือการใช้กฎหมายลงโทษ ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.10$) และลำดับสุดท้ายคือการควบคุมสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.64$)

2. การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหาการแพร่กระจายข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2566 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2566 เพื่อให้ทราบถึงประเภท และระดับของความรุนแรงของปัญหาพบว่า มีข่าวปลอมของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม จำนวน 648 ชิ้น ศูนย์ข่าวร็องแชนร์ 223 ชิ้น รวมเป็น 871 ชิ้น และพบจากสื่อมวลชน 2 แหล่งคือไทยรัฐออนไลน์ 1,654 ชิ้น และมติชนออนไลน์ 1,735 ชิ้น รวมข่าวปลอมจากสื่อทั้งสองแห่งเท่ากับ 3,389 ชิ้น เมื่อรวมทุกแหล่งเข้าด้วยกันพบว่ามีจำนวน 4,260 ชิ้น

เมื่อแยกแยะเนื้อหาของข่าวปลอมทั้งหมดออกเป็น 4 ประเภท พบว่าเป็นเนื้อหาประเภทข้อมูลกำกวม 3,389 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 79.6 ข้อมูลเท็จ 622 ชิ้น ร้อยละ 14.6 ข้อมูลลักษณะข้อมูลด้านเดียว 234 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 5.5 และข้อมูลไม่ถูกต้อง 15 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.4

เมื่อแยกตามวัตถุประสงค์ที่เป็นผลประโยชน์ของการแพร่กระจายพบว่า เป็นข่าวปลอมเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ/การค้า/โฆษณา จำนวน 3,411 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 80.1 รองลงมาคือข่าวปลอมที่มุ่ง

สร้างความสับสนให้กับสังคม จำนวน 809 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 19

ส่วนวาทะที่สร้างความเกลียดชังซึ่งวิเคราะหจากเว็บไซต์ประเภท แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น “พันทิป” และ Facebook เพจ 5 เพจได้แก่

- 1) แฉ รายการทางสถานีโทรทัศน์ GMM 25 ผู้ติดตาม 2,750,000 คน
- 2) โทณกระแส ของกรรชัย กำเนิดพลอย รายการทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3SD
- 3) เจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์ รายการโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 MCOT 4) อีจัน เพจนำเสนอข่าวสารที่เป็นที่สนใจของสังคม และ 5) ชูวิทย์ กมลวิศิษฐ์ บุคคลสาธารณะที่ตกเป็นข่าวทั้งเชิงบวกและเชิงลบจำนวนมาก ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าเนื้อหาที่เป็นวาทะที่สร้างความเกลียดชังในเว็บไซต์พันทิป 114 ครั้ง และเพจ Facebook ทั้ง 5 แห่ง 171 ครั้ง รวมเป็นทั้งหมด 285 ครั้ง

ประเภทของเนื้อหาที่พบเป็นเว็บไซต์พันทิปเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับชาติพันธุ์/เชื้อชาติ มากที่สุดจำนวน 36 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์ ความเชื่อ/ความคิดทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ 28 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.6 ส่วนเพจ Facebook นั้น เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์ ความเชื่อ/ความคิดทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ 56 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.7 รองลงมาเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27.5 เมื่อรวมทั้งสองแหล่งเข้าด้วยกัน พบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์ ความเชื่อ/ความคิดทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ มากที่สุด จำนวน 89 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.2 รองลงมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา จำนวน 66 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.2 เนื้อหาที่พบน้อยที่สุดคือเนื้อหาเกี่ยวกับเพศสภาพ จำนวน 27 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.5

ระดับความรุนแรงของวาทะที่สร้างความเกลียดชังบนสื่อออนไลน์ที่ศึกษาพบว่าอยู่ในระดับการแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 225 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 89.5 รองลงมาคือการแบ่งแยกแบบเจาะใจ กระทำ จำนวน 27 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.5 การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.1 และไม่พบเนื้อหาการยุยงให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย

3. การสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม มุมมองที่มีต่อข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังของผู้รับสารที่เป็นคนหนุ่มสาว ตลอดจนแนวทางเพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นคนหนุ่มสาวจึงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับสื่อออนไลน์ค่อนข้างมาก มีความถนัดในการใช้สื่อออนไลน์ค่อนข้างสูง ใช้สื่อสังคมออนไลน์กันทุกคน อาจจะมีการแตกต่างกันในแง่ของแพลตฟอร์มที่เลือกใช้ แต่ที่อยู่ในอันดับต้น ๆ ได้แก่ Facebook Line TikTok และ Twitter วัตถุประสงค์ของการใช้สื่อเหล่านี้เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสาร เพื่อความบันเทิง และติดตามเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีประสบการณ์พบเห็นข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังอยู่เป็นประจำแม้ว่าระดับความถี่และเรื่องราวที่พบอาจจะแตกต่างกันไป และมองว่าทั้งสองประเด็นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่ภาครัฐและทุกส่วนจะต้องร่วมกันแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจัง

ข่าวปลอมที่มีการกล่าวถึงมากในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ การหลอกลวงที่นำมาสู่การสูญเสียแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ และข่าวปลอมประเภทลวงให้คลิก ซึ่งใช้การพาดหัวข่าวให้น่าสนใจ พอคลิกเข้าไปดูถึงรู้ว่าเป็นโฆษณาที่บริษัทเอกชนซื้อพื้นที่โฆษณาจากเว็บไซต์สื่อมวลชน จึงมีการเรียกร้องให้มีการแยกพื้นที่ข่าวกับโฆษณาให้ชัดเจน

ส่วนวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้น ได้มีการระบุถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ ความคิด/ความเชื่อทางการเมืองที่พบเห็นในสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการแข่งขันกันทางการเมืองระหว่างขั้วที่เรียกตัวเองว่าฝ่ายประชาธิปไตยกับอีกฝ่ายที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าฝ่ายอนุรักษนิยม จึงมีการใช้ถ้อยคำที่เป็นการสร้างความเกลียดชังกับฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์

แนวทางหรือทางเลือกที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหานั้น ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดที่หลากหลาย กระจัดกระจาย แต่ที่น่าสนใจคือการอาศัยรากฐานความเข้มแข็งในระดับครอบครัวและชุมชนมาเป็นประโยชน์ในการแก้ไขมากกว่าการเน้นใช้แต่มาตรการทางกฎหมาย เพราะหากมวลชนตระหนักและเข้าใจถึงปัญหาผ่านการให้ความรู้ การรณรงค์ และร่วมมือกันไม่กระจายสิ่งแวดล้อมเป็นพิษทางออนไลน์ จะทำให้ปัญหาเบาบางลงไป

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการเปิดรับ และการตอบสนองของคนหนุ่มสาวที่มีต่อข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง

ผู้ตอบแบบสอบถามใช้สื่อออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 ใช้เวลาเฉลี่ยต่อวัน 4-6 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 26.8 เป็นการใช้เพื่อแสวงหาความบันเทิง (ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกมส์ ฯลฯ) คิดเป็นร้อยละ 32.9 ใช้สื่อสังคม Facebook มากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 23.3 พบเห็นการแพร่ระบาดของข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ประเมินว่าตัวเองมีความสามารถในการแยกแยะข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.5

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังสร้างความเสียหายในแง่ที่เป็นความเสียหายต่อผู้ตกเป็นเหยื่อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.3 และเมื่อพบเห็นข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าส่วนใหญ่เพียงแต่อ่าน/รับชมโดยไม่ดำเนินการใดๆ คิดเป็นร้อยละ 50.8 มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่มีการแจ้งไปยังเจ้าของเว็บ/แพลตฟอร์ม/หน่วยงานที่รับผิดชอบ แม้ว่าผู้พบเห็นข่าวสารที่ไม่เหมาะสมยังมีส่วนร่วมน้อยในกระบวนการแก้ไขปัญหาก็ตาม แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมองว่าข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังเป็นปัญหาสำคัญที่ภาครัฐและทุกฝ่ายต้องแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน

ผลการสำรวจดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า

2. ประเภทและระดับความรุนแรงของข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังที่แพร่กระจายอยู่บนสื่อออนไลน์

ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความรุนแรงของข่าวปลอมในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข่าวปลอมเกี่ยวกับการหลอกลวงทางการเงิน มีระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) รองลงมาคือข่าวปลอมเกี่ยวกับสุขภาพ ยา การรักษาโรค ระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) ส่วนวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามประเมินว่ามีระดับความรุนแรงมาก ($\bar{x} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อ/ความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนา ฯลฯ มีความรุนแรงมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) รองลงมาคือประเด็นเกี่ยวกับเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์ ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$)

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมในสื่อออนไลน์ที่เลือกมาศึกษาพบว่าเป็นลักษณะแบบข้อมูลกำกวม คิดเป็นร้อยละ 79.6 ข้อมูลเท็จร้อยละ 14.6 ข้อมูลด้านเดียวร้อยละ 5.5 และข้อมูลไม่ถูกต้องร้อยละ 0.4

ประเภทของข่าวปลอมแยกตามวัตถุประสงค์พบว่าเป็นข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ/การค้า/การโฆษณามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.1 รองลงมาเป็นข่าวปลอมที่มุ่งสร้างความสับสนวุ่นวายให้กับสังคม คิดเป็นร้อยละ 19 การมีประเภทของข่าวปลอมเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ/การค้าโฆษณาเป็นจำนวนมากที่สุดดังกล่าวพบมาจากการใช้หัวข่าวประเภทยั่วให้คลิก ซึ่งมาจากโฆษณาของธุรกิจไปวางปะปนบนพื้นที่ข่าวบนเว็บไซต์ของสื่อมวลชน ทำให้ประชาชนผู้รับสารเกิดความสับสนว่าเป็นพื้นที่ข่าวหรือโฆษณาทำให้หลงเข้าไปคลิกดูเป็นจำนวนมาก

ส่วนวาทะที่สร้างความเกลียดชังนั้นพบว่าเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์/ความเชื่อ/ความคิดทางการเมือง/ศาสนา ฯลฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.2 รองลงมาเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 20.4

ในแง่ของระดับความรุนแรงซึ่งเรียงจากน้อยไปหามากตามแนวทางของ แอนโทนี เคอติส (Curtese, 2006) ได้แก่ การแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเป้าหมาย การแบ่งแยกเป็นจงใจกระทำ การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย และการยุยงให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย พบว่าอยู่ในกลุ่มแรกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.5 และไม่พบระดับความรุนแรงประเภทที่ 4 ซึ่งเป็นการยุยงให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย

3. แนวทางเลือกที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังเพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงของปัญหาการแพร่ระบาดของข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆกับการขยายตัวของสื่อออนไลน์ มักจะเริ่มจากการใช้มาตรการทางกฎหมายซึ่งเท่าที่ผ่านมาได้พิสูจน์แล้วว่ายังห่างไกลจากความสำเร็จ

ดังที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุในผลการวิจัยครั้งนี้ว่ามีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่ได้แจ้งเจ้าของเว็บไซต์/แพลตฟอร์ม/หน่วยงานที่รับผิดชอบเมื่อได้รับข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง การสร้างความตระหนักรู้และสร้างสำนึกในระดับมวลชนผู้รับสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ กระบวนการแก้ไขจึงควรเริ่มปรับกระบวนการทัศนด้วยการมองปัญหาและแนวทางแก้ไขจากระดับฐานราก ดังที่เฮเลน ลี บูเกอส์ได้ระบุว่าควรจะต้องเริ่มต้นการแก้ไขที่คนหนุ่มสาวซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้พวกเขามีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Bouygues, 2023) นอกจากนี้กระบวนการแก้ไขปัญหาก็จะต้องอาศัยความแข็งแกร่งของรากฐานสังคมไทยที่มีสายสัมพันธ์ในระดับครอบครัวและชุมชนที่ร้อยรัดกันเหนียวแน่น โดยแพร่กระจายความคิดไปยังเครือข่ายในระดับพื้นฐานดังกล่าว เครือข่ายเหล่านี้สามารถเข้ามาช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่เรียกว่า Crowdsourcing ซึ่งเป็นกระบวนการระดมคนในวงกว้างมาช่วยกันในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากปริมาณของข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายอยู่ในโลกออนไลน์มีจำนวนมหาศาล จึงเป็นไปได้ยากที่เพียง

หน่วยงานรัฐกับเจ้าของแพลตฟอร์มจะคัดกรองได้ด้วยตนเองแม้ว่าจะมีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยก็ได้

วิธีการที่เรียกว่า Crowdsourcing นี้มีตัวอย่างของการนำมาใช้โดยสื่อมวลชน เดอะการ์เดียน (The Guardian) สื่อมวลชนที่มีชื่อเสียงในการตรวจสอบแหล่งอังกฤษซึ่งได้รับเอกสารเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินรัฐของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 450,000 ฉบับ แต่ไม่สามารถใช้กองบรรณาธิการของตนเองในการตรวจสอบว่าค่าใช้จ่ายในรายการไหนบ้างที่ดูไม่ชอบมาพากล จึงได้เผยแพร่เอกสารไปยังประชาชนทั่วไปเพื่อให้ช่วยในการตรวจสอบและคัดแยก โดยให้ประชาชนช่วยแบ่งเอกสารออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) ไม่น่าสนใจแก่การตรวจสอบ 2) น่าสนใจ 3) กองบรรณาธิการควรไปสืบสวนสอบสวนต่อไป เพราะมีความน่าสงสัย ผลปรากฏว่ามีประชาชนเข้ามาช่วยตรวจสอบถึง 20,000 คน ช่วยคัดเอกสารได้ถึง 170,000 ฉบับภายในเวลา 80 ชั่วโมง (West, 2017) ดังนั้นวิธีการที่เรียกว่า Crowdsourcing ดังกล่าวจึงควรนำมาใช้แก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของข่าวปลอมและวาทะที่สร้างความเกลียดชังในประเทศไทยซึ่งมีรากฐานความผูกพันในระดับพื้นฐานที่แข็งแกร่งกว่าโลกตะวันตก โดยหากมีการณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ และแสวงหาความร่วมมือในการช่วยกันคัดกรอง เมื่อข่าวสารต้องสงสัยถูกขึ้นป้าย (Flag) ซึ่งขึ้นนำโดยมวลชนผู้รับสารด้วยกัน ก็จะทำให้ผู้พบเห็นข่าวสารดังกล่าวมีความระมัดระวัง/ตั้งข้อสงสัยในข่าวสารขึ้นดังกล่าว วิธีนี้จะทำให้ข่าวสารที่แพร่กระจายไม่ได้แบ่งเป็นแค่ 2 ด้านคือข่าวกับด่า แต่มีหลายเฉดสีเพื่อให้ผู้รับสารใช้วิจารณญาณเป็นพิเศษในการเปิดรับ เพราะหากมีการห้ามเผยแพร่หรือคัดทิ้งข่าวสารที่ก้ำกึ่ง ไม่ใช่ข่าวปลอมหรือวาทะที่สร้างความเกลียดชังเสียทีเดียว อาจกระทบกระเทือนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย (Post, 1991; Tsesis, 2009)

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ได้แก่ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาสื่อมวลชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และสถาบันครอบครัว เพื่อแก้ไขปัญหาบนฐานความคิดที่กล่าวมา โดยมีมาตรการแก้ไขที่รอบด้าน (Comprehensive solutions) อันได้แก่

1. การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักเห็นปัญหาและร่วมมือกันแก้ไข
2. การนำมาตรการทางกฎหมายเข้ามาใช้กับผู้ที่เป็นต้นตอในการเผยแพร่ข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง แต่จะต้องนำมาใช้อย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้กระทบกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสาธารณะในระบอบประชาธิปไตย
3. การส่งเสริมให้สื่อมวลชน/สื่อสังคม มีส่วนร่วมในการเสนอเรื่องราวที่ถูกต้อง ตรงกับข้อเท็จจริง มีส่วนในการตรวจสอบเรื่องราวที่เป็นเท็จ (Fact-checkers)
4. การออกมาตรการหรือแนวทางปฏิบัติให้แพลตฟอร์มสื่อสังคม ดำเนินการเพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของมลพิษในสื่อออนไลน์ทั้งสองประเด็นที่กล่าวไป เพราะสื่อสังคมถูกใช้เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ และเป็นผู้ที่ควบคุมระบบ กลไกและเทคโนโลยีที่กำกับการไหลเวียนของข้อมูล ข่าวสารบนแพลตฟอร์มของตนเอง เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าแพลตฟอร์มดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้ได้รับประโยชน์เสียเองจากการแพร่ระบาดของข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไปซึ่งการศึกษาคั้งนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงโดยตรง คือการขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ และแต่ละภูมิภาคซึ่งอาจจะมิตั้งลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะ เพื่อนำมาสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของลุ่มลิกมากขึ้น

นอกจากนี้ควรจะมีการศึกษาการเปิดรับข่าวปลอมและวาทาที่สร้างความเกลียดชังของคนแต่ในแต่ละช่วงอายุ หรือแต่ละเจนเนอเรชัน (Generation) ซึ่งจะมีพฤติกรรมมารับสาร ปัจจัยแวดล้อม และปัจจัยทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการฐานเศรษฐกิจ. (2564). **เปิดตัวสภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ**
เดินทางกำกับดูแลสื่อทุกแพลตฟอร์ม. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2565
จาก <https://www.thansettakij.com/general-news/486381>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). โทสวาท. **มติชนสุดสัปดาห์**. ฉบับวันที่ 13-19
มกราคม 2555, 25.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2557). **ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พิรงรอง รามสูต. (2564). แนวคิดเกี่ยวกับ Disinformation และ Infodemic ใน
ภาวะการณ์ระบาดของ Covid-19. ในสุกัญญา บุรณเดชาชัย(บก),
เทคโนโลยีสื่อในอนาคตกับความท้าทายในการกำกับดูแล เนื่องใน
โอกาสครบรอบ 24 ปีสภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ. (หน้า 6-15). ม.ป.ท.
สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). **ETDA เผยผลสำรวจ**
IUB63 คนไทยใช้เน็ตยังไม่ไหวเกือบครึ่งวัน โควิด-19มีส่วน. สืบค้น
เมื่อ 19 กันยายน 2564 จาก <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx>
- Aimeur, E., Amri, S. & Brassard, G. (2023). Fake news, disinformation and
misinformation in social media: A review **Social Network**
Analysis Mining, 13(30), <https://doi.org/10.1007/s13278-023-01028-5>
- Bouygues, H.L. (2023). **The real solution to fake news**. Retrieved
June 15, 2023 from <https://reboot-foundation.org/the-real-solution-to-fake-news/>
- Cortese, A. (2006). **Opposing hate speech**. Westport: Praeger.
- Cronbach, L.J. (1970), **Essentials of Psychological test** 5th
edition. New York: Harper Collins.
- Flew, T. (2014). **New media** 4th edition. South Melbourne: Oxford

University Press.

Holsti, O.R. (1969). **Content analysis for social sciences and humanities**. Reading: Addison-Westley Publishing.

Post, R.C. (1991). Racist speech, democracy and the First Amendment. **William & Mary Law Review**, 32(2), 325-326.

Tsesis, A. (2009). **Dignity and speech: The regulation of hate speech in a democracy**, Retrieved June 15, 2023 from <https://lawcommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1040&context=facpubs>

Watts, N. (2018). **5 types of fake news and why they matter**. Retrieved September 22, 2021 from <https://www.ogilvy.com/ideas/5-types-fake-news-why-they-matter>

West, D.M. (2017). **How to combat fake news and disinformation**. Retrieved June 17, 2023 from <https://www.brookings.edu/articles/how-to-combat-fake-news-and-disinformation/>

Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. New York: Harper & Row.

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกัน อาชญากรรม

A Paradigm shift for efficiency in crime prevention

สุชิน รอดกำเหนิด¹

Suchin Rodgumnoed

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม เนื่องจากในอดีตการป้องกันอาชญากรรมจะมุ่งใช้ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายและทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์เป็นหลัก แต่ยังคงปรากฏว่าสถิติคดีอาชญากรรมมิได้ลดลง จึงแสดงให้เห็นว่าการป้องกันอาชญากรรมแบบเดิมยังไม่มีประสิทธิภาพ ต่อมาได้มีการคิดค้นทฤษฎีตำรวจชุมชนที่เน้นให้ความสำคัญในการเป็นหุ้นส่วนกับชุมชน ผสมผสานกับทฤษฎีหน้าต่างแตก ซึ่งเน้นการจัดระเบียบชุมชน ป้องกันปัญหาความไร้ระเบียบต่าง ๆ ควบคู่ไปกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ที่เน้นการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อลดช่องโอกาสในการลงมือกระทำผิดของคนร้าย รวมทั้งใช้ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนากระบวนทัศน์ของตำรวจใหม่ที่เรียกว่า หลักการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่พลิกผันไปตามแนวทางของชุมชนด้วย ฉะนั้น การจะทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงได้ ตำรวจจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองให้เป็นไปตามกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างจริงจัง

¹ รองศาสตราจารย์ ประจำโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

คำสำคัญ: การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์, การป้องกันอาชญากรรม

Abstract

The purpose of this study is to propose new ideas for crime prevention. Historically, crime prevention focused primarily on law enforcement theory and police-community relations theory. However, it has become evident that crime statistics have not significantly decreased, indicating the ineffectiveness of traditional crime prevention methods. Subsequently, the emergence of community policing theory emphasized the importance of community partnerships, along with the broken windows theory, which highlights community organization to prevent various lawlessness problems. Additionally, the theory of crime control from the environment emphasizes altering the environment to reduce criminal opportunities, and utilizing law enforcement theory, which emphasizes the agency's role in the justice process to be efficient. Furthermore, a new police paradigm, termed community-based development and problem-solving principles, has been developed. Hence, to effectively address the crime problem, it is imperative for the police to undergo serious reforms in alignment with this paradigm shift.

Keywords: Paradigm shift, Crime prevention

บทนำ

ปัญหาการก่ออาชญากรรม คือปัญหาทางสังคมที่สำคัญของประเทศไทย โดยอาชญากรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากมักเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานต่าง ๆ เช่น ฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ และลักทรัพย์ เป็นต้น ส่วนความผิดอีกประเภทหนึ่งในปัจจุบันยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น คือกระบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีความแตกต่างจากอาชญากรรมประเภทอื่นโดยอาชญากรรมทั่ว ๆ ไปที่เกิดขึ้นและปรากฏเป็นข่าว จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในสังคม ส่วนอาชญากรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะสารเสพติดประเภทเมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) นั้น จะส่งผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง

จึงถือได้ว่าปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่ร้ายแรงต่อสังคมไทยมาก โดยเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญซึ่งปรากฏเป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง เช่น คดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ วางเพลิง คดีฆ่าข่มขืน เป็นต้น อีกทั้ง ข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ที่นับวันแต่จะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ส่วนสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาหลักของประเทศไทย เจ้าหน้าที่ที่สามารถจับกุมนักค้ายาเสพติดและตรวจยึดของกลางได้เป็นจำนวนมาก และจำนวนผู้เสพยาียังมีอยู่เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ดังนั้น ปัญหาอาชญากรรมจึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยสงบสุขของประชาชนโดยส่วนรวม และบั่นทอนทำลายความมั่นคงของชาติ (สุชิน รอดก่าเหน็ด, 2561, หน้า 1)

ทั้งนี้ จากรายงานสถิติฐานความผิดคดีอาญา ปีงบประมาณ 2566 ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกฐานความผิดคดีอาญา ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ 2. ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 3. ฐานความผิดพิเศษ และ 4. คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 คดีอาญากลุ่มที่ 1 ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ

ประเภทความผิด	รับแจ้ง (คดี)	จับกุม (คดี)	จับกุม (คน)
1. ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ	17848	16678	22045
1.1 ฆ่าผู้อื่น	1308	1186	1622
1.2 ทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตาย	445	432	589
1.3 พยายามฆ่า	2241	2051	2828
1.4 ทำร้ายร่างกาย	9616	9116	12646
1.5 ช่มชืดกระทำความชำเรา	1885	1706	1902
1.6 อื่น ๆ	2353	2187	2458

ที่มา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566)

ตารางที่ 2 คดีอาญากลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ประเภทความผิด	รับแจ้ง (คดี)	จับกุม (คดี)	จับกุม (คน)
2. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	58765	48070	58006
2.1 ปล้นทรัพย์สิน	75	69	256
2.2 ชิงทรัพย์สิน	489	475	554
2.3 วิ่งราวทรัพย์สิน	782	734	818
2.4 ลักทรัพย์สิน	27148	24589	29363
2.5 ครอบครองทรัพย์สิน	195	163	247
2.6 ฉ้อโกง	11874	6109	7774
2.7 ยักยอกทรัพย์สิน	6218	4873	5445
2.8 ทำให้เสียทรัพย์สิน	3473	3182	3812
2.9 รับของโจร	1399	1312	1666
2.10 ลักพาเรียกค่าไถ่	10	9	23
2.11 วางเพลิง	491	477	493

2.12 อื่น ๆ	6611	6078	7555
- การโจรกรรมรถยนต์	113	89	134
- การโจรกรรมรถจักรยานยนต์	872	627	863

ที่มา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566)

ตารางที่ 3 คดีอาญากลุ่มที่ 3 ฐานความผิดพิเศษ

ประเภทความผิด	รับแจ้ง คดี)	จับกุม (คดี)	จับกุม (คน)
3. ฐานความผิดพิเศษ	18792	10476	13161
3.1 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	242	156	216
3.2 พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก	446	441	448
3.3 พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์	588	266	346
3.4 พ.ร.บ.สิทธิบัตร	3	3	3
3.5 พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า	776	628	654
3.6 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	8164	2530	3015
3.7 ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์	265	205	253
3.8 พ.ร.บ.ป่าไม้	1774	925	1416
3.9 พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ	898	489	725
3.10 พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ	843	803	927
3.11 พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	435	298	380
3.12 พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	409	389	400
3.13 พ.ร.บ.การขุดดินและถมดิน	582	577	615
3.14 พ.ร.บ.ศุลกากร	1973	1582	1829

3.15 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	266	158	569
3.16 พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา	1007	924	1200
3.1.7 พ.ร.บ.ทวงถามหนี้	121	102	165
- ฐานความผิดข้อเท็จจริงที่กระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์	8570	2551	2943

ที่มา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566)

ตารางที่ 4 คดีอาญากลุ่มที่ 4 คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย

ประเภทความผิด	จับกุม (คดี)	จับกุม (คน)
4. คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	593450	614591
4.1 ยาเสพติด	320204	322043
4.2 อาวุธปืนและวัตถุระเบิด	72110	70147
4.3 การพนัน	74089	94133
4.4 ความผิดเกี่ยวกับวัสดุ สื่อสิ่งพิมพ์ลามกอนาจาร	280	296
4.5 ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. คนเข้าเมือง	84953	86251
4.6 ความผิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี	26833	26745
4.7 ความผิดเกี่ยวกับสถานบริการ	5574	5567
4.8 ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	9393	9393
4.9 พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548	14	16
- ฐานความผิดการพนันที่กระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์	1089	1119

ที่มา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการก่ออาชญากรรมยังเกิดขึ้นในอัตราที่สูง ซึ่งบ่งชี้ว่าการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อันมีองค์กรตำรวจซึ่งเป็นหน่วยงานที่เป็นต้นทางในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบการรักษาความสงบเรียบร้อย การจัดระเบียบเบื้องต้นของสังคมด้วยการบังคับใช้กฎหมาย และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยังไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเท่าที่ควร (คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ, 2551, หน้า 3)

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญากรรม

ความหมายของอาชญากรรม (Definition of crime) คำว่า “อาชญากรรม” เป็นการสมาสของคำว่า “อาชญา” ซึ่งหมายถึง อำนาจหรือโทษ มักใช้สำหรับเจ้านายหรือพระเจ้าแผ่นดิน กับคำว่า “กรรม” ซึ่งหมายถึงการกระทำ เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึงการกระทำความผิดอาญาหรือการกระทำที่ต้องถูกลงโทษ โดยบุคคลที่มีอำนาจ ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า crime ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ คำว่า crimen หรือ criminis ความหมายดั้งเดิม หมายถึง การตัดสิน คำพิพากษา การจับกุมหรือการลงโทษ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2550, หน้า 66)

ตามความหมายของอาชญากรรม สามารถพิจารณาได้หลายมุมมอง เช่น อาชญากรรมในมุมมองทางสังคมวิทยา อาชญากรรมตามความหมายของกฎหมาย อาชญากรรมในแง่ของอาชญาวิทยา หรือแม้แต่อาชญากรรมในแง่ของศีลธรรม เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจักได้นำเสนอความหมายของอาชญากรรมเฉพาะตามความหมายของกฎหมาย ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้เขียนสรุปได้ว่า อาชญากรรมตามความหมายของกฎหมายนั้น หมายถึง การกระทำที่เป็น การละเมิดกฎหมายอาญา และจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายของอาชญากรรมตามความหมายของกฎหมายนี้อย่างเคร่งครัดแล้ว เท่ากับว่าการกระทำผิดกฎหมายอาญาไม่ว่า

เล็กน้อยเพียงใดก็ตาม ก็ถือเป็นการก่ออาชญากรรมทั้งสิ้น และผู้กระทำผิดจะถูกขึ้นชื่อว่าเป็นอาชญากรทุกกรณีไปนั้น ย่อมขัดกับความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมได้ เพราะความหมายของอาชญากรรมตามความหมายของกฎหมายนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางเกินไป ดังนั้น จึงมีการแบ่งประเภทของความผิดว่า ความผิดประเภทใดเป็นความผิดที่สมควรได้รับการลงโทษที่เหมาะสมกับการเป็นอาชญากร และความผิดประเภทใดเป็นความผิดที่ควรได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาจะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ ความผิดอาญาที่สำคัญ ๆ บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 107 ถึงมาตรา 366 ยกตัวอย่างเช่น ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งความผิดประเภทนี้มีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต ประเภทที่สอง คือความผิดลหุโทษ ซึ่งเป็นความผิดเล็กน้อยที่มีโทษไม่ร้ายแรง มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ บัญญัติอยู่ในมาตรา 367 ถึงมาตรา 398 เช่น ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่อันเป็นเท็จแก่ เจ้าพนักงาน เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นในที่สาธารณะจนควบคุมตนเองไม่ได้ ยิงปืนโดยใช่เหตุในที่ชุมนุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความผิดลหุโทษนั้นจะยอมความกันไม่ได้ แต่หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ซึ่งจะทำให้คดีอาญาละเลิกละ และมีผลทำให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (3)

นอกจากนี้ หากเป็นเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด กฎหมายเห็นว่าเด็กมีโชอาชญากร เพราะเด็กหรือเยาวชนมีความรู้สึกผิดชอบที่จำกัดแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้และประสบการณ์ในการใช้ชีวิต ด้านอารมณ์ และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงย่อมมีน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งไม่เหมือนกับกรณีที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงกำหนดเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน ไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะ ในบางกรณีการกระทำของเด็กจะเป็นความผิด แต่กฎหมายอาจไม่เอาโทษเลยก็ได้ อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีศาลเยาวชนและครอบครัว กับกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก กระทรวงยุติธรรม และมีกฎหมายที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยกฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กเยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว รวมทั้ง มีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ประเภทของอาชญากรรม (Type of crime) ในการจำแนกและจัดประเภทอาชญากรรมนั้น การจัดประเภทอาชญากรรมที่เก่าแก่ที่สุดและยังคงเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน คือการจัดประเภทอาชญากรรมตามหลักกฎหมายซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) แบ่งโดยยึดความร้ายแรงของการกระทำผิดและการลงโทษ

(1.1) การกระทำผิดร้ายแรงหรือความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony) ซึ่งมักมีโทษจำคุก หรือถึงขั้นประหารชีวิต

(1.2) การกระทำผิดเล็กน้อยหรือความผิดลหุโทษ (Misdemeanors) ซึ่งมีโทษปรับ หรือลงโทษจำคุกไม่ถึง 1 ปี

(2) แบ่งโดยยึดบุคคลและทรัพย์สินหรือเป้าหมายในการกระทำผิด

(2.1) อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคล (Crime against person) เช่น การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

(2.2) อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สิน (Crime against property) เช่น การลักทรัพย์ การชิงทรัพย์ การฉ้อโกง เป็นต้น

(2.3) อาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม (Crime against public order) เช่น โสเภณี การพนัน การมียาเสพติดไว้ในครอบครอง เป็นต้น

(3) แบ่งโดยยึดหลักศีลธรรม สามารถแยกออกได้เป็น

(3.1) อาชญากรรมที่มีความผิดในตัวเอง (Mala in se) เป็นความผิดที่ถือว่าเป็นบาปและขัดต่อหลักศีลธรรมของสังคมอย่างร้ายแรง

และกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เช่น ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ฆ่า ฉ้อโกง ข่มขืน เป็นต้น

(3.2) อาชญากรรมที่ไม่มีความผิดในตัวเองแต่ถือว่าเป็นอาชญากรรม เพราะมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด (Mala prohibita) เช่น การฝ่าฝืน กฎจราจร การลักลอบเล่น การพนัน การลักลอบขนสินค้าหนีภาษี พกพาอาวุธ เลื่อน การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลอกเลียนแบบเครื่องหมายการค้า เป็นต้น (ภัทรวรรณ ทองใหญ่, 2563, หน้า 18)

สาเหตุของการเกิดอาชญากรรม (Cause of crime) โดยทั่วไปนั้น การเกิดอาชญากรรมนั้นมิใช่เกิดจากสาเหตุใดเพียงสาเหตุเดียว แต่มีหลายสาเหตุ รวมทั้งปัจจัยต่างๆ เป็นส่วนประกอบ นักวิชาการสาขาต่างๆ ได้ศึกษาวิเคราะห์หาสาเหตุของอาชญากรรมและมักอธิบายสาเหตุของอาชญากรรมไปตามแนวความคิด ความรู้และประสบการณ์ของตนเป็นหลัก เช่น นักสังคมวิทยา อธิบายเห็นว่า อาชญากรรมส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุทางสังคมและสิ่งแวดล้อม นักเศรษฐศาสตร์ อธิบายเห็นว่า อาชญากรรมส่วนใหญ่เกิดจากความยากจน นักจิตวิทยาอธิบายว่า อาชญากรรมเกิดจากสาเหตุทางจิต ส่วนนักชีววิทยาและจิตแพทย์ มุ่งอธิบายว่าอาชญากรรมเกิดจากสาเหตุทางกรรมพันธุ์และความบกพร่อง ทางพันธุกรรมและร่างกาย แต่อาจสรุปได้ว่า อาชญากรรมเกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ 2 ประการ คือ เกิดจากสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก สำหรับสาเหตุภายใน แบ่งออกเป็นสาเหตุทางกายภาพ กับสาเหตุทางจิตใจ ส่วนสาเหตุภายนอก เป็นสาเหตุทางสังคม (อัจฉรียา ชูตินันท์, 2555, หน้า 78)

ดังนั้น สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมอาจมีที่มาจากหลายปัจจัยร่วมกัน การให้ความสำคัญต่อการค้นหาความจริงหรือหาสาเหตุของการกระทำ ความผิด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การแสวงหาวิธีการที่เหมาะสม ในการนำมาใช้จัดการแก่ผู้กระทำความผิด หรือแม้แต่นำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงระบบ สภาพแวดล้อม เพื่อการป้องกันอาชญากรรมในภาพรวม (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, 2559, หน้า 52)

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

การป้องกันอาชญากรรม (Crime prevention) หมายถึง การจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อยับยั้งพฤติกรรมของอาชญากร ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม มิใช่เพียงการอยู่เฉย ๆ โดยไม่ได้ทำอะไร และในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะต้องคำนึงถึงปัญหาสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม 3 ประการ คือ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางจิตใจ และปัญหาตามสถานการณ์ (อรรถนพ ชูบำรุง, 2565, หน้า 1-22)

นอกจากนี้ สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (2556) อธิบายว่า หลักการในการป้องกันอาชญากรรม ก็คือการใช้วิธีการหรือมาตรการต่าง ๆ ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้น ทั้งการกำจัดที่ต้นเหตุ การขจัดความปรารถนาที่จะกระทำความผิด และการขจัดช่วงโอกาสที่จะกระทำความผิด ซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เอกชน และประชาชนในการร่วมมือกัน รวมตลอดถึงการกำหนดวิธีการต่าง ๆ เพื่อระงับเหตุการณ์ ในการกระทำความผิด การจับกุม และควบคุมผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันมิให้มีเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นมาอีก และการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้เช็ดหลาบ ยังเป็นเครื่องช่วยเตือนใจให้กับผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรมมิให้ก่ออาชญากรรมขึ้นมาได้ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในปัจจุบัน เป็นแนวคิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของตำรวจและชุมชน เป็นแนวคิดที่เรียกกันว่า “ความเป็นหุ้นส่วน” (partnership) ในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ซึ่งเชื่อกันว่าการป้องกันอาชญากรรมที่ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับชุมชนมากกว่าตำรวจ บทบาทของตำรวจและประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยคิดว่าประชาชนช่วยเหลือตำรวจ มาเป็นตำรวจช่วยเหลือประชาชน จึงจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งและสังคมสงบสุขขึ้น ทั้งนี้ การป้องกันอาชญากรรมสามารถจัดแบ่งเป็นมาตรการได้ 3 มาตรการ ได้แก่

1. มาตรการป้องกันพื้นฐาน คือ เป็นหน้าที่ของตำรวจโดยตรง เพื่อไม่ให้คนที่คิดจะประกอบอาชญากรรมมีโอกาสที่จะกระทำได้ให้น้อยที่สุด เช่น การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่งเครื่องแบบไปปรากฏตัวในพื้นที่และในช่วงเวลาที่

อาจจะเกิดอาชญากรรมขึ้นได้ เช่น ในช่วงเวลากลางคืนหรือในพื้นที่ล่อแหลมต่อการประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2. มาตรการป้องกันตามปกติ คือ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้กับตำรวจ ให้ปฏิบัติงานเพื่อหวังผลในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมทั่วไป และมีมาตรการติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

3. มาตรการป้องกันในเชิงรุก คือ การปฏิบัติที่เข้าไปใกล้กับคนร้ายมากขึ้นกว่ามาตรการป้องกันตามปกติ โดยวิธีการนี้จะเน้นที่ความสม่ำเสมอเพื่อป้องกันมากกว่าการหวังผลที่จะจับกุม

นอกจากจะยึดหลักการตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ดร.อัคร์เจซา ซเวกีซ (Ugljesa Zvekcic, 2000, pp. 174-175) อดีตรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยอาชญากรรมและยุติธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้เสนอยุทธศาสตร์ในการป้องกันอาชญากรรมไว้ 7 ประการ ดังนี้

1) การส่งเสริมให้มีการดำเนินนโยบายด้านการป้องกันอาชญากรรมควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารงานยุติธรรม โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ระหว่างประเทศ ที่เกิดจากโครงการที่มีประสิทธิภาพที่องค์การสหประชาชาติและองค์กรนานาชาติที่เกี่ยวข้องได้เคยกระทำมา

2) การพัฒนาแผนป้องกันในระยะยาว แม้ความคิดเห็นของสาธารณชนอาจจะเรียกร้องให้มีการรับมือกับปัญหาอาชญากรรมในระยะสั้น

3) การประสานงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น

4) การสนับสนุนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ของตำรวจ

5) การส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารงานยุติธรรม ให้มีความความปลอดภัยในบุคคลและทรัพย์สิน

6) การปฏิบัติด้วยความเคารพและมีความเข้าใจเข้าใจในความต้องการของเหยื่ออาชญากรรม และให้ความช่วยเหลือให้ทันท่วงที ตลอดทั้งต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมด้วย

7) การตรวจสอบโครงการป้องกันอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอบนพื้นฐานของข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยมีการวิเคราะห์และการอภิปรายสาธารณะร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าการป้องกันอาชญากรรมนั้น เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยต้องเปลี่ยนแปลงสภาพที่อาจจะก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยมีต้องรองจนกว่าประชาชนจะอยู่ใกล้ชิดกับภยันตรายเสียก่อน และปัจจัยที่ควรคำนึงถึงอันเป็นยุทธศาสตร์ในการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ การดำเนินนโยบายด้านการป้องกันควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนาแผนป้องกันในระยะยาว การประสานงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันในทุกระดับ การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ การช่วยเหลือและปฏิบัติต่อเหยื่อด้วยความเคารพความเข้าใจ และการตรวจสอบโครงการป้องกันอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ

ทฤษฎีและหลักการในการป้องกันอาชญากรรมสมัยใหม่

ในอดีตที่ผ่านมา สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (2556) กล่าวว่า การป้องกันอาชญากรรมจะใช้แนวทางตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย และทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ควบคู่กัน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรมแบบเก่า คือ แนวทางตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย มียุทธวิธีคือการตรวจท้องที่ เนื่องจากการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรม เพราะความเกรงกลัวว่าจะถูกจับกุม และยังทำให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกว่ามีตำรวจอยู่ทุกหนแห่ง ส่วนทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ คือการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งในระดับเมือง ชุมชน ให้ง่ายต่อการควบคุมสังเกตตรวจตรา

ซึ่งการป้องกันอาชญากรรมตามวิธีการที่นำมาใช้ข้างต้นนั้น ไม่สามารถลดปัญหาอาชญากรรมลงได้ เพราะอาชญากรรมในประเทศไทยยังคงมีสถิติที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงสะท้อนให้เห็นว่า ทิศทางการทำงานของตำรวจยังไม่ได้ผล ซึ่งต่อมาได้มีการศึกษาหาแนวทางใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ จนกระทั่งได้มีการ

ค้นพบ “ทฤษฎีตำรวจชุมชน” ซึ่งเป็นทฤษฎีใหม่ที่วงการตำรวจทั่วโลกให้ความสนใจ โดยวิธีการตามทฤษฎีนี้คือให้ตำรวจเปลี่ยนแนวทางการทำงานจากการเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายบังคับกับประชาชน มาเป็นการให้ตำรวจหันหน้าเข้าหาประชาชน เพื่อร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมร่วมกัน

ในบทความนี้ ผู้เขียนจักได้นำเสนอทฤษฎีและหลักการในการป้องกันอาชญากรรม ที่องค์กรตำรวจ จำต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากรูปแบบเก่าไปเป็นแบบสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเทคนิคและวิธีการทำงานที่องค์กรตำรวจสมัยใหม่ทั่วโลกได้ใช้กันมาแล้ว และได้ผลในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่สุพิศาล ภักดีตินฤนาถ (2556) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีตำรวจชุมชน (Community policing theory)

ทฤษฎีตำรวจชุมชน พัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานความเชื่อเดิมของทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ที่มุ่งเน้นให้เกิดสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน ความร่วมมือร่วมใจของตำรวจและประชาชนคือสิ่งสำคัญที่สามารถเอาชนะปัญหาอาชญากรรมได้ แต่สิ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนก็คือ ทฤษฎีตำรวจชุมชนจะมีการเข้าไปฝังตัวทำงานในชุมชนเป็นระยะเวลาค่อนข้างยาวนาน และเป็นการทำงานร่วมกันของตำรวจและชุมชน มิใช่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีตำรวจชุมชนยังคงให้ความสำคัญต่อการไปถึงที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วเมื่อได้รับแจ้งเหตุ เช่นเดียวกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์แบบเดิม

ทฤษฎีตำรวจชุมชน มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ระหว่างตำรวจและชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งตำรวจจะไม่ใช่เพียงผู้รักษากฎหมายและความเรียบร้อยของสังคมเพียงฝ่ายเดียว แต่สมาชิกจากภาคส่วนต่าง ๆ ของชุมชนจะเป็นพันธมิตรที่สำคัญกับฝ่ายตำรวจ ในการยกระดับความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของชุมชน ทฤษฎีตำรวจชุมชนคือหลักการดำเนินงานใหม่ของตำรวจที่เพิ่มเติมจากการทำงานของตำรวจแบบเดิมที่มุ่งเพียงมีสายตรวจป้องกันแก้ไขเหตุร้ายและสืบสวนจับกุมคนร้าย

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์กับทฤษฎีตำรวจชุมชน

ทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์	ทฤษฎีตำรวจชุมชน
1. มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปลี่ยนทัศนคติ และแก้ไขภาพลักษณ์ของตำรวจให้ดีขึ้น	1. มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน
2. ตำรวจสายงานมักคิดว่าเป็นงานของชุดชุมชนสัมพันธ์โดยเฉพาะ ไม่ใช่หน้าที่ที่ทุกส่วนต้องปฏิบัติ ตำรวจกับประชาชนมีการติดต่อกันเป็นครั้งคราว ไม่สม่ำเสมอ	2. เป็นงานของฝ่ายปฏิบัติกับประชาชน มีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ
3. ได้รับการยอมรับเฉพาะแต่ภายในชุดตำรวจชุมชนสัมพันธ์เท่านั้น	3. ได้รับการยอมรับภายในหน่วยงานตำรวจโดยทั่วไป
4. ตำรวจมีบทบาทในเชิงตั้งรับ มุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างความเข้าใจกับประชาชนให้ดีขึ้น และรณรงค์ป้องกันอาชญากรรม	4. ตำรวจมีบทบาทในการปฏิบัติงานทั้งในเชิงรุก และตั้งรับควบคู่กัน
5. เป็นการให้บริการโดยอ้อม ชุดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ให้คำแนะนำในการป้องกันอาชญากรรม ส่วนสายตรวจธรรมดาทำหน้าที่รับแจ้งความ	5. เป็นการให้บริการโดยตรง เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับใช้ชุมชนที่รับแจ้งความ และให้คำแนะนำในการป้องกันอาชญากรรมเป็นบุคคลเดียวกัน
6. คณะกรรมการระดับชาติ วิเคราะห์ปัญหา และสั่งการให้หน่วยตำรวจดำเนินการตามที่สั่งการ	6. ประชาชนวิเคราะห์ปัญหา และให้ความร่วมมือกับตำรวจในกระบวนการวางนโยบาย
7. ตำรวจกับประชาชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันแต่มีความไว้วางใจต่อกันอย่างผิวเผินจึงได้รับเพียงข่าวสารทั่ว ๆ ไป	7. ตำรวจกับประชาชนมีการติดต่อกันสม่ำเสมอในระยะยาว จนเกิดความไว้วางใจต่อกัน ส่งผลให้ตำรวจได้รับข่าวสารจากประชาชนเพิ่มมากขึ้นด้วย

8. ชุดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ติดต่อกับประชาชนเป็นครั้งคราว เนื่องจากมีเซตรับผิดชอบครอบคลุมทั่วทั้งสถานีตำรวจ ประชาชนสามารถเข้าพบได้ที่สถานีตำรวจเป็นส่วนใหญ่	8. ประชาชนสามารถเข้าพบเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับใช้ชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ ขณะปฏิบัติงานในเซตรับผิดชอบหรือทางโทรศัพท์ หรือโดยการเข้าพบ ณ ที่ทำการในชุมชน
9. ชุดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ถูกมองว่าเป็นบุคคลภายนอก	9. เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับใช้ชุมชนถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
10. อิทธิพลหรืออำนาจมาจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ผู้บังคับบัญชามีส่วนให้ข้อมูลและร่วมตัดสินใจ	10. อิทธิพลหรืออำนาจมาจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ประชาชนมีส่วนสำคัญในการขึ้นนโยบายการทำงานของตำรวจ

ที่มา (สุพิศาล ภักดินฤนาถ, 2556, หน้า182 - 183)

ทฤษฎีตำรวจชุมชน มีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ

1. ความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชน ความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชนจะเกิดขึ้นได้จากการเกาะติดพื้นที่อย่างทั่วถึง และเข้าพบปะพูดคุยกับหุ้นส่วนต่าง ๆ หรือคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จึงจะทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นต่อตำรวจ

2. การร่วมกันแก้ไขปัญหา การร่วมกันแก้ไขปัญหา เป็นการร่วมมือกับหุ้นส่วนในชุมชน กล่าวคือ ตำรวจต้องนำชุมชนและหน่วยงานอื่นร่วมแก้ต้นเหตุอาชญากรรม โดยเริ่มจากการระบุปัญหา เมื่อทราบปัญหาแล้วก็ลงมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ ชุมชนก็จะให้ความเชื่อมั่นศรัทธากับตำรวจ และจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันมากขึ้น

จากองค์ประกอบหลัก 2 ประการ สามารถแยกย่อยได้ 10 ประการ ดังนี้

1) กลยุทธ์ของตำรวจชุมชน คือตำรวจในองค์กร ตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นจนถึงตำรวจทุกฝ่ายทุกแผนกจะต้องนำไปใช้เป็นหลักในการทำงานด้วย ไม่ใช่ใช้แนวคิดแบบตำรวจชุมชนสัมพันธ์แบบเดิม ที่มีแต่เฉพาะตำรวจที่ทำหน้าที่ชุมชนสัมพันธ์เท่านั้นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

2) การกระจายอำนาจให้ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในชุมชนที่ต้องทำงานสัมผัสกับประชาชน ให้มีอำนาจนำเสนอ ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาดัง ๆ

ร่วมกับชุมชนให้ได้มากที่สุด แทนวิธีการทำงานแบบเดิมที่อำนาจการตัดสินใจ
แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อยู่ในส่วนกลาง

3) การเกาะติดพื้นที่และกระจายความรับผิดชอบ ตำรวจทุกคนไม่ว่า
จะเป็นสายตรวจประเภทใด หรือตำรวจประจำคุ้มยาม และผู้บังคับบัญชาทุกระดับ
จะต้องได้รับการกระจายอำนาจให้รับผิดชอบในพื้นที่เป็นระยะเวลาานาน ๆ
โดยจะไม่เปลี่ยนตำรวจแต่ละผลัดหรือแต่ละเขตบ่อย จนทำให้ตำรวจไม่มีความ
คุ้นเคยกับประชาชน หรือประชาชนไม่เชื่อใจตำรวจหรือเห็นเป็นคนแปลกหน้า

4) ใช้พลังความร่วมมือ โดยมุ่งเน้นให้มีการใช้ความร่วมมือจากประชาชน
ให้เป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครตำรวจชุมชน สมาชิกแจ้งข่าว
อาชญากรรม อาสาจราจร ตำรวจบ้าน สายตรวจประชาชน สมาชิกกู้ภัย
อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

5) ผู้สนับสนุน ตำรวจจะต้องแสวงหาความร่วมมือด้วยการจัดหา
ทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยเหลืองานของตำรวจ เช่น การตั้งคณะกรรมการหา
ทุนช่วยเหลือเยื่ออาชญากรรม การขอของบประมาณสนับสนุนจากชุมชน
รวมทั้งจากฝ่ายปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

6) การบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาชุมชนในลำดับแรก
การบังคับใช้กฎหมาย เช่น การสืบสวน จับกุมคนร้าย ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญ
ในการแก้ไขปัญหา แต่ตำรวจก็ยังมีหน้าที่ในการแก้ไขต้นเหตุของปัญหา
อาชญากรรมและความไม่เป็นระเบียบของชุมชนด้วย

7) เน้นป้องกันอาชญากรรม มากกว่าการรอให้อาชญากรรมเกิดแล้ว
จึงติดตามจับกุมคนร้าย ดังนั้น กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ควรทำ คือการสนับสนุนให้
ชุมชนมีความเข้มแข็งในการป้องกันอาชญากรรมด้วยชุมชนเอง โดยใช้เทคนิค
แก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม การจัด
สายตรวจประชาชน หรือจัดระบบเพื่อนบ้านเตือนภัย เป็นต้น

8) ใช้เทคนิคในการแก้ปัญหา โดยเป็นการระดมความร่วมมือระหว่าง
ตำรวจ สมาชิกชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ โดยทำงานร่วมกัน เพื่อกำหนดต้นเหตุ
ของปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือปัญหาความไม่เป็นระเบียบใน

ชุมชน แล้ววิเคราะห์สาเหตุของปัญหา แสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดำเนินการแก้ไขปัญหา และต้องมีการประเมินผลในขั้นตอนสุดท้าย

9) การเป็นหุ้นส่วนและสร้างความร่วมมือระหว่างตำรวจกับชุมชน ประชาชนในชุมชนเป็นหุ้นส่วนของตำรวจ ที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบป้องกัน อาชญากรรมหรือความไม่เป็นระเบียบในชุมชน โดยต้องร่วมกันสำรวจปัญหา อาชญากรรมและร่วมกันใช้เทคนิคแก้ปัญหา เพื่อแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา

10) ตำรวจต้องบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะในการบังคับใช้กฎหมายหรือการป้องกันปัญหาที่ต้นเหตุ นั้น บางกรณีตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงที่จะเข้าไปจัดการเองได้ เช่น การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างบริเวณที่เปลี่ยวเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การอนุญาตให้รถเร่ขายสุราตามงานเทศกาลหรืองานรื่นเริงต่าง ๆ ที่วัยรุ่นซื้อสุราได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมได้ เป็นอำนาจของสรรพสามิต เป็นต้น

2. ทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken window theory)

ทฤษฎีนี้เน้นการแก้ไขจุดบกพร่องหรือความไร้ระเบียบ ซึ่งหากมีจุดบกพร่องแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็สามารถสื่อความหมายได้ว่าไม่มีคนใส่ใจดูแล และจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่ดีหรือความหายนะใหญ่โตมากขึ้นได้ หรืออาจเพิ่มความหวาดกลัว ความหวาดระแวง ทำให้ชุมชนอ่อนแอลง และเพิ่มแนวโน้มพฤติกรรมการก่ออาชญากรรม หากไม่ได้รับการแก้ไขให้เรียบร้อย ตั้งแต่ยังเป็นปัญหาเล็ก ๆ ต่อมาจะกลายเป็นปัญหาร้ายแรงใหญ่ขึ้น เปรียบเทียบกับว่าหากมีบ้านหลังหนึ่งมีหน้าต่างกระจกแตกอยู่เพียงบานหนึ่ง หรือสองบาน ถ้าหากปล่อยทิ้งไว้ไม่มีการซ่อมแซม แนวโน้มก็คือจะมีคนทำให้กระจกบานอื่นแตกเพิ่มขึ้น แล้วเมื่อมีกระจกบานอื่นแตกเพิ่มขึ้นก็อาจจะแตกจนหมดทุกบาน และอาจจะมีคนบุกรุกเข้ามาในอาคารเพิ่มมากขึ้นด้วย

อธิบายได้จากสถานการณ์ตามชื่อของทฤษฎีได้ว่า เมื่อตำรวจพบเห็นอาคารที่มีจุดบกพร่อง เช่น กระจกหน้าต่าง ประตู ฝ้าบ้าน รื้อ แตกหักเสียหายจากการขว้างปา ทูบตี ฟันสีสเปรย์ใส่อย่างใดอย่างหนึ่ง หากอาคารนั้นมีผู้อาศัยอยู่ ตำรวจควรสอบถามถึงสาเหตุความเป็นมา และแนะนำให้ทำการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพปกติ และถ้ารู้ตัวผู้กระทำผิดก็ต้องดำเนินการตามกฎหมาย

แต่ถ้าเป็นอาคารไร้ผู้อยู่อาศัย ก็ควรติดต่อเจ้าของหรือผู้เกี่ยวข้องให้มาจัดการแก้ไข ทั้งนี้ด้วยเจตนาที่ไม่ต้องการปล่อยให้สิ่งเสียหายเบื้องต้นนั้น เป็นเหตุเชิญชวนให้มีการกระทำผิดซ้ำหรือเพิ่มขึ้น เช่น การบุกรุกเข้าไปก่ออาชญากรรมในอาคาร การปฏิบัติในลักษณะนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าปล่อยให้มีการละเมิดกฎหมายโดยไม่จัดการ ก็ต้องละเมิดเพิ่มครั้งขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเห็นว่าไม่เป็นไร แม้คนที่ไม่เคยคิดจะละเมิดมาก่อนก็เกิดความรู้สึกคล้อยตาม อยากทำลายเมิดบ้างโดยมักคิดให้เหตุผลผิด ๆ แก่ตนเองว่า กระทำผิดอย่างนั้นเป็นการกระทำที่ท้าทาย ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อทำการละเมิดเรื่องเล็ก ๆ แล้วไม่เป็นไร ต่อไปก็จะหันไปทำการละเมิดเรื่องใหญ่ ๆ ที่มีผลเสียหายมากกว่า นอกเหนือจากนี้ความเสียหายและความเสื่อมโทรมที่เกิดจากฝีมือของนักทำลายที่ไร้เหตุผล ยังทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายในสังคมเสื่อมถอยลงอีกด้วย เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เมื่อปล่อยให้มีความเสียหายมากขึ้น กระทั่งมีสภาพเป็นแหล่งเสื่อมโทรม สุจริตชนคนดีก็มักหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปใกล้ หรือเกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้น ๆ ในที่สุดพื้นที่ดังกล่าวก็ถูกยึดครองโดยกลุ่มมิจฉาชีพ ด้วยเหตุนี้หลักปฏิบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของทฤษฎีนี้ คือ ตำรวจต้องพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนคนดี เข้าครอบครองพื้นที่ให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการยึดครองของคนไม่ดีไปในตัวได้นั่นเอง

ทฤษฎีหน้าตาต่างแตกต่างกับมาตรการการจัดระเบียบสังคม ที่มุ่งเน้นแหล่งมั่วสุมของเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วกลายเป็นปัญหาร้ายแรงในภายหลัง มีประเด็นในการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดระเบียบสถานบันเทิง สถานประกอบการ ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยการควบคุมการเปิด-ปิดเกินเวลา ควบคุมไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าไปใช้บริการ ห้ามจำหน่ายสุราในเวลาที่ควบคุม ตรวจสอบสภาพทางเสียง ตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น

2) จัดระเบียบหอพัก โดยขึ้นทะเบียน บังคับใช้กฎหมาย และรักษาสุขภาพอนามัย

3) โต๊ะสน็อกเกอร์ ร้านเกมส์ ดำเนินมาตรการป้องปราม ไม่ให้เด็กเข้าไปมั่วสุม

4) สวนสาธารณะ ไม่ให้มีแหล่งมั่วสุมของเยาวชน
 5) ร้านค้าแอบแฉง ประเภทร้านข้าวต้มแต่จำหน่ายสุรา ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมายหรือร้านที่ใช้ช่องว่างของกฎหมายเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวมานั่งดื่มสุรา พุดคุย แต่ทางร้านไม่ได้ขายสุรา ขายเฉพาะเครื่องดื่มและโซดาผสมสุรา

6) กลุ่มแก๊งค์ต่าง ๆ เช่น แก๊งค์มอเตอร์ไซด์ซึ่ง โดยดำเนินการต่อร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ไม่ให้เป็นแหล่งมั่วสุม การรวมตัวของกลุ่มแก๊งค์ต่าง ๆ เพื่อไม่ให้สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน

7) ควบคุมเด็กและเยาวชน โดยดำเนินการตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนออกนอกบ้านในเวลากลางคืน ซึ่งอาจประพฤติดนไม่สมควร เช่น ปล่อยให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าไปในสถานบริการ และการจำหน่ายสุราหรือบุหรี่แก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น

3. ทฤษฎีป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม (Crime control through environmental design theory)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดรวมระหว่างทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย และทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ โดยนำมาประยุกต์ผสมผสานใช้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าประสงค์ของการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งแยกพิจารณาได้ 2 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 สภาพแวดล้อมรูปธรรม

1) มาตรการระดับชุมชน: การวางผังเมืองและชุมชน การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง การออกแบบอาคาร และการสักรหัสหมายเลขบนทรัพย์สิน

2) มาตรการระดับบ้านเรือน: ความมั่นคงของประตูหน้าต่าง การใช้สัญญาณเตือนภัย เป็นต้น

มิติที่ 2 สภาพแวดล้อมนามธรรม

1) มาตรการเพื่อบ้านเตือนภัย

2) มาตรการสายตรวจประชาชน

3) มาตรการตรวจตราบ้านเรือน

หัวใจสำคัญของการป้องกันอาชญาวิทยาจากสภาพแวดล้อม คือปรับสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยไม่มากแล้ว และใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม ในการลดโอกาสการก่ออาชญากรรม ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1) ฝ้าระวางโดยธรรมชาติ หลักข้อนี้ใช้ความจริงที่ว่า คนร้ายไม่ยอมให้ใครมองเห็น ไม่ชอบให้ใครจำหน้าได้ ดังนั้นจึงต้องทำให้พื้นที่นั้นมีการฝ้าระวางโดยธรรมชาติ เช่น ทำให้ดูโล่ง เอาสิ่งที่กำบังสายตาออกไป เพื่อให้คนทั่วไปมองเห็นผู้บุกรุกได้ง่าย ทำหน้าต่างประตูให้หันออกไปทางถนน ติดไฟส่องสว่าง ทำกำแพงให้โปร่ง กำจัดมุมอับและที่ลับตาออกไป จัดกิจกรรมเพื่อให้มีคนพลุกพล่านในจุดที่ล่อแหลม เพื่อให้มีคนช่วยฝ้าระวางมากขึ้น

2) ควบคุมการเข้าออกโดยธรรมชาติ ได้แก่ การใช้ประตู รั้ว พุ่มไม้เตี้ย ๆ คุน้ำ เพื่อกั้นให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปจากบริเวณนั้น ถ้าเป็นบ้านพักอาศัย จะติดตั้งกลอน เหล็กดัด ฯลฯ ถ้าเป็นพื้นที่สาธารณะ เช่น การจัดทางเข้าทางออก ทำรั้ว ติดตั้งไฟส่องสว่าง ตรวจสอบการเข้าออก ติดตั้งป้าย ทำเครื่องหมายตีเส้นบนพื้น ไม้กั้น เพื่อประกาศให้ทราบว่าเป็นพื้นที่เฉพาะ เพื่อให้ดูว่าเข้าออกยากกว่าธรรมดา ซึ่งคนร้ายก็จะเปลี่ยนใจไม่ยอมกรบกรวน

3) แบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน โดยตามธรรมชาติแล้วมนุษย์จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ของตนเอง และเคารพสิทธิในพื้นที่ของคนอื่น ฉะนั้น จึงต้องออกแบบให้มองเห็นชัดเจนว่า พื้นที่ใดเป็นพื้นที่ควบคุม และหวงห้ามไม่ใช่ที่สาธารณะ ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องจะรู้สึกว่าการบุกรุกหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น เช่น สร้างทางเท้าเป็นแนวแบ่งพื้นที่ ทำทิวทัศน์โดยใช้ต้นไม้เป็นรั้ว หรือใช้คู่อ้อมน้ำเป็นแนวเขต

4) บริหารจัดการและบำรุงรักษา เป็นการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน โดยร่วมกันสร้างความร่มรื่นน่าอยู่ให้กับชุมชน เช่น ในชุมชนอาจมีที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่ที่ไม่ได้ใช้สอย สิ่งปรักหักพัง ต้นไม้พงหญ้า บ้านร้าง ซึ่งอาจกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ที่ช่องสุมของพวกมิจฉาชีพได้ ชุมชนจึงต้องสอดส่องดูแล กำจัดที่รกร้างให้โปร่งตา ไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลมให้เกิดอาชญากรรม

4. ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement theory)

หน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค ในส่วนของตำรวจจะเน้นการ

ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมการกระทำความผิดในสังคมได้ตามความมุ่งหมาย ซึ่งลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายมี 3 ประการ คือ

1) รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคมตามหลักกฎหมายมหาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎร

2) รัฐเป็นผู้ได้รับมอบหมาย ให้จัดสรรเจ้าหน้าที่เพื่อควบคุมรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชนให้เป็นที่พอใจตามเจตนารมณ์และหลักการของกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3) การบังคับใช้กฎหมาย จะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยยุติธรรมเสมอภาคกันตามหลักนิติธรรม โดยปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจเด็ดฉันท้อย่างสิ้นเชิง

การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ในอันที่จะควบคุมการกระทำความผิดมิให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อจะป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม รวมทั้งการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้น มีอยู่ 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม

4.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime control theory) เป็นทฤษฎีที่เน้นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ที่มุ่งควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก โดยคดีอาญาเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว จะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยมีกระบวนการกลั่นกรองในแต่ละขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมสำนวนคดีเพื่อฟ้องศาล การพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ จะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายควรมีให้น้อยที่สุด ดังนั้น เมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว ตามทฤษฎีนี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจากนั้นจึงจะดำเนินการตามขั้นตอนจนถึงขั้นการพิพากษาคดีของศาล ดังนั้น ตามทฤษฎีนี้การค้นหาคำความจริงในชั้นศาลจะมีอยู่น้อยมาก เนื่องจาก

เน้นการวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ชั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ตำรวจและอัยการแล้ว

4.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process theory) ทฤษฎีนี้ยึดเป็นหลักการว่า การบังคับใช้กฎหมาย ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม จะต้องมีความเป็นธรรม โดยจะมีมาตรการต่าง ๆ มีให้ผู้ต้องหาลูกถูกส่งผ่านไป ตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย โดยทฤษฎีนี้ไม่เห็นด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่ ในการบังคับใช้กฎหมายขั้นต้น และเห็นว่าต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการก่อน และต้องกระทำโดยเปิดเผยในศาลยุติธรรม ทฤษฎีนี้จึงถือว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่า เขามีความผิดจริง นอกจากนี้ ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี จะต้องปฏิบัติตามบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างครบถ้วนด้วย และทฤษฎีนี้ยอมรับว่ามีแต่องค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลางเท่านั้นที่จะเชื่อถือได้ รวมทั้งศาลก็จะคอยทบทวนวิธีการที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายขั้นต้นได้แสวงหาพยานหลักฐานมาเองนั้น เป็นการได้มาโดยถูกต้องชอบธรรมหรือไม่

ฉะนั้น ทั้งสองทฤษฎีจึงมีวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่าง กัน กล่าวคือ ทฤษฎีแรกเน้นความมีประสิทธิภาพความรวดเร็วและแน่นอนของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น เนื่องจากทฤษฎีนี้ต้องการผลสำเร็จที่รวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย จึงอาจจะกระทบสิทธิของประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย แต่สำหรับทฤษฎีที่สองจะเน้นการบังคับใช้กฎหมายโดยมุ่งที่จะให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการบังคับใช้กฎหมายโดยใช้ทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียว แต่มักจะใช้ทั้งสองทฤษฎีร่วมกัน โดยพิจารณาจากสภาพปัญหาอาชญากรรมในสังคม โดยหากสังคมใดมีปัญหาอาชญากรรมรุนแรง ก็มักจะใช้ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมเป็นหลักและเสริมด้วยทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม

แต่ถ้าสังคมใดมีปัญหาอาชญากรรมน้อยก็มักจะใช้ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม นำหน้าและตามด้วยทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

5 หลักการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่พลิกผันไปตามแนวทางของ ชุมชน (Community oriented policing and problem solving)

หลักการนี้ถือเป็นหลักการทำงานที่ตำรวจจะต้องยกระดับการทำงาน และต้องสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานของตำรวจใช้หลักการนี้เป็นยุทธศาสตร์ โดยหลักการนี้มุ่งเน้นการแก้ไขที่สาเหตุของปัญหา การลดความไร้ระเบียบในสังคม โดยใช้เทคนิคการแก้ปัญหา และการเป็นหุ้นส่วนในชุมชน ในขณะเดียวกัน ก็ยังให้ความสำคัญในความพยายามที่จะปราบปรามอาชญากรรมอย่างเข้มแข็ง ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนโดยเน้นการดำเนินการ ดังนี้ คือ

1) สนับสนุนการแก้ปัญหาอาชญากรรมที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตของ คนในชุมชน

2) ลดความรู้สึกลัวหวาดระแวงอาชญากรรม

3) ดำเนินการแก้ไขความยุ่งยากเดือดร้อนอื่น ๆ ของชุมชน โดยมีแนวทาง เช่น การแก้ปัญหาที่ถูกต้องควรตั้งอยู่บนพื้นฐานและแนวทางของชุมชน ตำรวจ ต้องปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนทุกขั้นตอน การปฏิบัติงานของตำรวจต้องมีคุณภาพ และประชาชนมีความพึงพอใจ เป็นต้น

ทั้งนี้ กระบวนทัศน์งานตำรวจและกระบวนการยุติธรรมแบบเก่าที่เน้น การแก้แค้นลงโทษ แต่กระบวนทัศน์งานตำรวจสมัยใหม่ จะมีพื้นฐานความคิด บนทฤษฎีหน้าตาต่างแตก และมุ่งเน้นให้มีมุมมองการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกมากขึ้น โดยมีแนวทาง ดังนี้

1) การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างประชาชนกับตำรวจ

2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมเพื่อป้องกันอาชญากรรม

3) การมุ่งเป้าหมายที่บุคคลหรือกลุ่มคนในชุมชนที่ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามในสังคม

4) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรของตำรวจ

นอกจากนี้ รอน บูสโตรม (Ron Boostrom, 2000) ศาสตราจารย์ ด้านการบริหารงานยุติธรรม ได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนทัศน์ของหลักการพัฒนา

และแก้ไขปัญหาคriminalที่พลิกผันไปตามแนวทางของชุมชนว่า รัฐบาลทุกระดับในสหรัฐอเมริกา เน้นความสำคัญของกระบวนการที่คนในการแก้ปัญหาจากการอาศัยการปฏิบัติงานของตำรวจด้วยความกระตือรือร้นในอดีตมาสู่กระบวนการที่คนในการแก้ปัญหา โดยการออกแบบโครงการเพื่อปฏิบัติการ และการประเมินผลลัพธ์ที่มุ่งผลประโยชน์ของชุมชน พร้อมด้วยข้อเสนอให้หน่วยงานตำรวจเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกมากขึ้น

ดังนั้น หลักการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคriminalที่พลิกผันไปตามแนวทางของชุมชน มุ่งเน้นไปที่การป้องกันอาชญากรรมโดยอาศัยการระดมพลังของชุมชน และความเป็นหุ้นส่วนระหว่างตำรวจและประชาชนในชุมชน เพื่อควบคุมสังคมไม่ให้เกิดปัญหาคriminal และพยายามที่จะพลิกฟื้นความสัมพันธ์และความไว้วางใจในชุมชน โดยวิธีสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนไม่ให้เกิดปัญหาคriminal

สรุป

หลักการและแนวคิดเดิม ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม ที่มุ่งใช้ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement theory) ซึ่งเน้นการสืบสวนปราบปรามจับกุม และทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (Police community relation theory) ที่ให้ตำรวจเข้าไปเป็นมิตรกับประชาชนหรือชุมชน แต่ประชาชนยังอยู่ในฐานะผู้ให้ข้อมูลและผู้รับแนวคิดจากตำรวจเป็นหลักนั้น แต่ยังไม่ปรากฏว่าสถิติคดีอาชญากรรมไม่ลดลงแต่อย่างใด แต่ปัญหาคriminalกลับมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้เห็นว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminalแบบเดิมยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจยังทำงานโดยไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน และไม่มี การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง จึงได้มีการคิดค้นและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการตำรวจสมัยใหม่ที่เรียกว่า หลักการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคriminalที่พลิกผันไปตามแนวทางของชุมชน (Community oriented policing and problem solving) โดยมีทฤษฎีตำรวจชุมชน (Community policing theory) ที่ให้ความสำคัญในการเป็นหุ้นส่วนกับชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้าไปคลุกคลีกับชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminalกับคนในชุมชน

มาเป็นทฤษฎีนำ ผสมผสานกับทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken window theory) ซึ่งเน้นการจัดระเบียบชุมชน ป้องกันปัญหาความไร้ระเบียบต่าง ๆ หรือปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ให้กลายเป็นปัญหาใหญ่หรืออาชญากรรมที่ร้ายแรงในภายหลัง ควบคู่ไปกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime control through environment design theory) ที่เน้นการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อลดช่องโอกาสในการลงมือกระทำผิดของคนร้าย มาช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุมชน ซึ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์นี้ได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ. (2551). รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาระบบงานตำรวจ และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบงานตำรวจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. (2559). แนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. นนทบุรี: มาตาการพิมพ์.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). สังคมวิทยาอาชญากรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชิน รอดกำเหนิด. (2561). แนวทางการจัดให้มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำรวจชุมชน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สุพิศาล ภักดีนฤนาถ. (2556). แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎีตำรวจสมัยใหม่. นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ลกราฟฟิคปรินต์ติ้ง.
- ตำรวจแห่งชาติ, สำนักงาน. (2566). สถิติคดีอาญา ปีงบประมาณ พ.ศ.2566. เข้าถึงเมื่อ พฤษภาคม 4, 2567, จาก <http://thaicrimes.org/crimestat/>.
- ภัทรวรรณ ทองใหญ่. (2563). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อัณฑพ ชูบำรุง. (2565). “การป้องกันและการควบคุมอาชญากรรม” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรม เล่ม 1 หน่วยที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Zvekic, U. (2000). Citizen’s appraisal of security and criminal Justice: an international perspective. Resource material series. No. 56 Fuchu: UNAFEI.

Boostrom, R.L. (2000). The community-oriented policing and problem solving paradigm-what have we learned ?. [online]. Available:<http://oregonstate.edu/dept/iifet/2000/papers/boostrom.Pdf>. [2559, เมษายน 10].

หลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ

วารสารพิกุล เป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความ

1.1 บทความทางวิชาการ เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการหรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้แก่บุคคลทั่วไป

1.2 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ เป็นบทความที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ กล่าวคือ มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน ระบุวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลตีความและสรุปผลตรงตามวัตถุประสงค์

2. รูปแบบของบทความ

2.1 ลักษณะโดยทั่วไป ต้นฉบับของบทความควรมีความยาว 15-20 (รวมภาพประกอบ) หน้าขนาดกระดาษ A5 แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 15 ระยะขอบด้านบน 2.41 ซม. ด้านล่าง 1.70 ซม. ด้านซ้าย 2.41 ซม. ด้านขวา 1.70 ซม. (สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่เว็บไซต์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ <http://huso.kpru.ac.th/>)

2.2 ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษ ต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ

2.3 ชื่อเรื่อง ควรกะทัดรัด ไม่ยาวเกินไปชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้นฉบับ ให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทย ตามด้วยภาษาอังกฤษตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา

2.4 ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือค่านำหน้าชื่อ แต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรรถ

2.5 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-250 คำ ควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำกระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น ไม่ควรเขียนตามบทคัดย่อตามแบบที่เขียนในงานวิทยานิพนธ์หรือรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

2.6 คำสำคัญ กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล ที่ผู้ค้นหาค้นหาความสามารถได้ง่าย ให้ระบุคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษาอย่างละไม่เกิน 5 คำสำคัญ

2.7 บทนำ อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา กรณีที่เป็นบทความวิจัยให้แสดงเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.8 วิธีการวิจัย เครื่องมือการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้อธิบายกระบวนการดำเนินการวิจัยวิธีการศึกษาสิ่งที่นำมาศึกษา จำนวน ขนาด ลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาอธิบายแบบแผนการวิจัย การเลือกตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

2.9 ผลการวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้เสนอผลวิจัยอย่างชัดเจนตรงประเด็น ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย โดยต้องมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบและสรุปเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ถ้ามี)

2.10 การอภิปรายผล การวิพากษ์ วิจารณ์ สรุป และข้อเสนอแนะ (สำหรับบทความวิจัย) ให้ชี้แจงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สมมติฐาน หรือข้อคำถามวิจัย อภิปรายให้เห็นถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และให้จบด้วยบทสรุปและข้อเสนอแนะที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือตั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยต่อไป เป็นต้น

2.11 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) ให้ระบุสั้น ๆ ถึงผู้ให้การสนับสนุน หรือผู้มีส่วนช่วยทำให้งานวิจัยหรือบทความสำเร็จสมบูรณ์

3. การเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ภาษาไทย (ชื่อ นามสกุล, ปีพ.ศ., หน้า)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.1.1 อ้างอิงในเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา

เอกสาร)

ผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือ นามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544, หน้า 57)

- กรณีที่สรุปเนื้อหาทั้งหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า เช่น

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2546)

- กรณีที่ผู้แต่ง ใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2540)

- กรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็น

(ประเวศ วะสี, 2540)

- การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียวกัน ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

(ประเวศ วะสี, 2544; 2545)

ผู้แต่ง 2-3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ นามสกุล ของผู้แต่งทั้ง 2-3 คน เช่น
(พลฤทธิ ศิริบริวรรณพิทักษ์ และสุชาติ กิจพิทักษ์, 2545)

(Shah & Ratcliffe, 2003)

(วันทยา วงศ์ศิลปกรรมย์, อมรรัตน์ พันธังาม และชนาธิป ทั้ยแป,

2545)

(Kotler, Bowen & Makens, 1999)

Page & Dowling (2002) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การ

ท่องเที่ยว เชนินเวคไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า.....

ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งคนแรกและตาม
ด้วยคำว่า “คนอื่น ๆ” หรือ “et al” ในภาษาอังกฤษ เช่น

(พลฤทธิ ศิริบริวรรณพิทักษ์ และคนอื่น ๆ, 2545)

(Shah, et al, 2003)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วย
หน่วยงานระดับรอง ลงมา เช่น

(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, 2544)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อเรื่องแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า เช่น

(การค้าชายแดน, 2544, หน้า 15)

กรณีไม่ใช่ผู้เขียน แต่เป็นผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือ

บรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ
บอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม” “เรียบเรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”
เช่น

(ดวงสมร อรพินท์, บรรณาธิการ, 2546)

(Fraser & Rose, editor, 1980)

3.4 อ้างอิงในเนื้อหา จากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

(สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ, 2544: CD-ROM)

3.5 การอ้างอิงในเนื้อหา จากระบบสารสนเทศออนไลน์ (www.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้นข้อมูล

(มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2547)

(Singh, 2002)

3.6 การอ้างอิงเสริมความ

ในกรณีที่อธิบายหรือขยายความเนื้อหาตอนใดตอนหนึ่งเพื่อให้รายละเอียดขยายความเพิ่มเติม ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) หรือตัวเลขยก (1 2 3 ...) ไว้ท้ายข้อความนั้น และอธิบายหรือขยายความ เพิ่มเติมไว้ในเชิงบรรณท้ายหน้านั้น เช่น

การค้าชายแดนที่มีรอยต่อกับประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง¹ ในปี 2540 ที่
ผ่านมา.....

¹การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านจังหวัด เชียงรายที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ในปี 2540 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,306.17 ล้านบาท

3.2 บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง

บรรณานุกรม ประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ มีแบบแผนการลงรายการอ้างอิงโดยใช้ระบบแบบ American Psychological Association (APA) ดังนี้

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./

//////// ชื่อเมืองที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

นามสกุล./ อักษรย่อชื่อแรก./ ตัวอักษรย่อชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./

//////// ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ ชื่อเมืองที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

3.2.1 การใช้ลงรายการชื่อผู้แต่ง

ผู้แต่งที่เป็นบุคคล

- สำหรับผู้แต่งคนไทย ให้ใส่ชื่อ-นามสกุล ไม่ว่าจะผลงานจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม เช่น นาย นาง นางสาว ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดร. ฯลฯ ยกเว้นราชทินนาม ฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เช่น

แม่นมาส ขวลิต, คุณหญิง.

- สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อต้น ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อกลาง (ถ้ามี) คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างนามสกุล และชื่อต้น เครื่องหมาย (.) และชื่อกลาง เครื่องหมาย (.) เช่น

Hackett, D. A.

- สำหรับหนังสือที่ผู้แต่งใช้นามย่อ หรือ นามแฝง ให้ใช้ตามที่ปรากฏในหน้าปกใน หากทราบชื่อจริงให้วงเล็บต่อท้าย เช่น

ทมยันตี (วิมล ศิริไพบูลย์)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

- ผู้แต่งที่ปรากฏชื่อเป็นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ สมาคม โรงพยาบาล ธนาคาร ฯลฯ ให้ลงรายการชื่อหน่วยงานใหญ่ก่อนและตามด้วยหน่วยงานย่อย โดยให้ลงชื่อตามด้วยประเภทหน่วยงาน เช่น

แม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัย. สำนักวิชาวิทยาศาสตร์.

มหาดไทย, กระทรวง. กรมการปกครอง.

ไม่ทราบผู้แต่ง

- ให้ลงรายการแรกด้วยชื่อหนังสือหรือชื่อบทความแทน

3.2.2 การลงรายการปีที่พิมพ์

ให้ใส่ปีที่พิมพ์ล่าสุดที่ปรากฏในหนังสือในวงเล็บตามหลังชื่อผู้แต่ง และตามด้วยเครื่องหมายจุด (.) ถ้าหนังสือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ม.ป.ป. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หรือ n.d. (no date) เช่น

(2446).

(ม.ป.ป.).

(n.d.)

3.2.3 การลงรายการชื่อหนังสือ ตำรา เอกสาร

ให้เขียนตามที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ ทั้งชื่อเรื่องหลักและชื่อรอง จบข้อความให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) และให้ทำตัวเป็นตัวอักษรเข้ม เช่น

ศาสตร์-ศิลป์ การเขียนผลงานทางวิชาการ.

3.2.4 สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

ให้ระบุเมืองที่พิมพ์ตามที่ปรากฏในหนังสือ ตามด้วยสำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์ หากมีทั้งสำนักพิมพ์และโรงพิมพ์ให้ใส่นักพิมพ์แต่ถ้ามีโรงพิมพ์อย่างเดียว ใส่ชื่อโรงพิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏทั้งสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ ให้ใส่ว่า ม.ป.ท. (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์) หรือ N.P. (No Place) และ ม.ป.พ. (ไม่ปรากฏ

สำนักพิมพ์) หรือ n.p. (no publisher) หลังสถานที่พิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) หลังสำนักพิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) เช่น

กรุงเทพฯ: นานมีพับลิชชิง.

London: Financial Times.

New York: n.p.

กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. หรือ ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษใช้ N.P.: n.p.

ตัวอย่างการลงรายการอ้างอิงบรรณานุกรม

1. อ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/
/////////สำนักพิมพ์. เช่น

ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2544). **กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์: ทรัพย์สิน สัญญา และละเมิด.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

Marek, P. (1996). **Simulation-based Reliability Assessment for Structural Engineers/ Pavel Marek, Mialan Gubstar, Thalia Anagnos.** New Delhi: New light.

2. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง./ (ปี./เดือน./วัน)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่),
หน้า. เช่น

มฤดี ใจม่วง. (2555, สิงหาคม 5). มะเร็ง. วารสารหมอชาวบ้าน,
2(112), 21-30.

Bekerian, D. A. (1993, June). In search of the typical
eyewitness. *American Psychologist*, 48, 574-576.

3. อ้างอิงจากรายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่ประชุม)./ชื่อเรื่อง./วันที่ เดือน พ.ศ.(หน้า)./สถานที่พิมพ์:
/////สำนักพิมพ์. เช่น

นิทัศน์ ภัทรโยธิน. (2540). ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าใน
การประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15. วันที่ 27-28 มิถุนายน
พ.ศ. 2540 (หน้า 19-35). กรุงเทพฯ: สมาคมนักบัญชี.

Sinlarat, P. (1995). Success and failure of facility in Thai
University. In Somwang Pitiyanuwat, et al. (Eds),
Preparing teachers for all the World's children:
An of Transformation Proceedings of International
Conference, Bangkok 1992 (pp. 217-233). Bangkok:
UNICEF.

4. การอ้างอิงจากเว็บไซต์ (WWW.)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล)/ชื่อเรื่อง./เข้าถึงเมื่อ/เดือน/วันที่./ปีพ.ศ./
/////จาก <http://www>. เช่น

การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้, ศูนย์. (2555). กล้วยไม้. เข้าถึงเมื่อ
สิงหาคม 5, 2556, จาก <http://www.orchidtropical.com>.

Education, Ministry of. (2005,). **The Regional Seminar
on Higher Education in Southeast Asian
Countries**. Retrieved January 5, 2012, from
<http://www.inter.mua.go.th/>.

5. อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อคอลัมน์./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./
/////วันที่/เดือน/ปี./หน้า.

ดิเรก นำชัย. (2556). การเมืองการปกครองของไทยในยุคปัจจุบัน. **ไทยรัฐ**,
20 สิงหาคม 2556. หน้า 5.

Krishman, E. (2007,). Rebuilding self-esteem. **Bangkok Post**,
26 June 2007. pp. 12.

6. อ้างอิงจากจุลสาร

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต./(ปี)./ชื่อเรื่อง./[แผ่นพับ]./สถานที่พิมพ์:
////////ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. เช่น

สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ. (2556). **หลักการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงวัย**. [แผ่นพับ]. กำแพงเพชร: สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ.
Research and Training Center on Independent Living. (1993). **Guidelines for reporting and writing about people with disabilities**. [Brochure]. Lawrence: Research and Training Center on Independent Living.

7. การอ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี,/เดือน/วัน)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. เช่น

วิทยา นาคสม. (2556, มกราคม 9). นายกองคํการบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา. สัมภาษณ์.
Page, O. (1991, March 5). President, Austin Peary State University. Interview.

ระเบียบการตีพิมพ์วารสารพิกุล

กองบรรณาธิการวารสารพิกุลได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้เขียนไว้ เพื่อให้การพิจารณาบทความที่จะตีพิมพ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ หรือ บทความหนังสือ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่รวมถึง บทความด้าน การศึกษา เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ เป็นต้น

2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น

3. ต้องเป็นบทความที่มีรูปแบบเป็นไปตามหลักเกณฑ์และข้อแนะนำ สำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับวารสารพิกุล กรณีกองบรรณาธิการ ได้รับบทความและได้ตรวจสอบพบว่ายังไม่ถูกต้องตามรูปแบบ กองบรรณาธิการ จะส่งคืนให้ผู้เขียนไปทำการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนการตีพิมพ์

4. กรณีที่กองบรรณาธิการเห็นว่าบทความมีความถูกต้องตามรูปแบบวารสารพิกุลแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปยังผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากลับกรองและประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินที่กองบรรณาธิการกำหนด

5. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองและประเมินคุณภาพเสร็จแล้ว หากมีการแก้ไขใด ๆ กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปให้ผู้เขียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดระยะเวลาภายใน 7 วัน

6. กองบรรณาธิการจะตอบรับให้ผู้เขียนทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่กองบรรณาธิการได้รับบทความที่ได้ดำเนินการแก้ไข ตามข้อ 5. เรียบร้อยแล้ว และกองบรรณาธิการจะตีพิมพ์บทความนั้นในฉบับปัจจุบันหรือฉบับถัดไป ตามลำดับของการได้รับบทความที่สมบูรณ์

แบบเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารพิบูล
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สำหรับบุคคลภายใน

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สังกัดคณะ/สำนัก.....
โปรแกรมวิชา/หน่วยงาน.....
ที่อยู่ที่ติดต่อดีสะดวก เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

สำหรับบุคคลภายนอก

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่ที่ติดต่อดีสะดวก เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอเสนอ

- () บทความทางวิชาการ () บทความวิจัย
() บทความวิทยานิพนธ์ () บทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อเรื่อง (ไทย)

ชื่อเรื่อง (อังกฤษ)

สิ่งที่แนบมาด้วย

1.ต้นฉบับบทความ พร้อมประวัติผู้เขียนบทความในรูปแบบเอกสาร จำนวน 1 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่เสนอมานี้

- () เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วารสารพิบูล ยินดีต้อนรับบทความจากอาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
โดยสามารถส่งบทความไปที่เว็บไซต์วารสารพิบูล

<https://huso.kpru.ac.th/phikun-journal/index.php>

ติดต่อสอบถามรายละเอียด โทรศัพท์/โทรสาร 055-798-087 มือถือ 062-246-8441

E-mail: Pjkpru@gmail.com

ใบสมัครสมาชิกวารสารพิบูล

ข้าพเจ้า.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารพิบูล

- ปีที่..... พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 เล่ม) เป็นเงิน 250 บาท
- เล่มที่ 1 พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท
- เล่มที่ 2 พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท

โดยข้าพเจ้าได้จัดส่ง

- ผ่านบัญชีธนาคาร เลขที่บัญชี.....
- ธนาณัติ เลขที่.....
- เงินสด ให้กับผู้รับชื่อ.....

การจัดส่งใบเสร็จรับเงินในนาม

- ข้าพเจ้า
- หน่วยงานราชการ/ นิติบุคคล

ชื่อ.....

ที่อยู่.....

การจัดส่งวารสารในนาม.....

ที่อยู่.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัครสมาชิก
(.....)/

ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร
และค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๕

เพื่อให้การดำเนินงานของวารสารพิกุลอันเป็นวารสารเพื่อการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งกำหนดให้ ผลงานทางวิชาการต้องได้รับการเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ ซึ่งวารสารวิชาการระดับชาติต้องเป็นวารสารวิชาการที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยวารสารวิชาการนั้นต้องมีการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นระยะเวลาอย่างน้อยสามปี และมีการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลายสถานอย่างน้อยสามคน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับข้อ ๕.๒ และข้อ ๖ แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรว่าด้วยการจัดบริการวิชาการและจัดหารายได้ พ.ศ. ๒๕๕๙ และมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสารและค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๕ ”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“อธิการบดี” หมายความว่า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“วารสาร” หมายความว่า วารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้แก่ วารสารพิกุลคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาอื่น ๆ ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

ข้อ ๔ มหาวิทยาลัยเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสารจากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร บทความละ ๓,๕๐๐ บาท

(๒) ค่าเล่มวารสาร เล่มละ ๓๐๐ บาท

ข้อ ๕ เงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บตามข้อ ๔ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) นำเงินฝากธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี เงินฝากถอนคืนมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เลขที่บัญชี ๓๔๗-๑-๐๒๙๓๙๗

(๒) ใช้ใบเสร็จเบ็ดเตล็ดของมหาวิทยาลัยเป็นใบเสร็จรับเงินที่เรียกเก็บตามประกาศนี้

(๓) เมื่อสิ้นปีงบประมาณหากมีเงินเหลือให้สมทบเป็นเงินรายได้เพื่อใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับวารสารศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์

ข้อ ๖ การเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บตามข้อ ๔ ให้จัดสรรและเบิกจ่าย ดังต่อไปนี้

(๑) จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคืนของมหาวิทยาลัย ร้อยละ ๑๐

(๒) ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความ คนละ ๘๐๐ บาท ต่อ ๑ บทความ

(๓) ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความและบรรณาธิการภาษาอังกฤษ บทความละ ๓๐๐ บาท

(๔) ค่าใช้สอยในการประชุมกองบรรณาธิการ ไม่เกินครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

(๕) ค่าใช้สอยในการจัดส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกินบทความละ ๒๐๐ บาท

การเบิกจ่ายเพื่อจัดสรรเป็นเงินรายได้ในข้อ ๖ (๑) ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การเงินเป็นผู้เบิกจ่าย

ข้อ ๗ ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อ ๖ ให้เบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลังหรือระเบียบมหาวิทยาลัย

ข้อ ๘ ให้อธิการบดีเป็นผู้รักษาการตามประกาศนี้

ในกรณีที่เกิดปัญหาจากการปฏิบัติตามประกาศนี้ให้อธิการบดีมีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดการวินิจฉัยชี้ขาดของอธิการบดีถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญานูช พรหมภาสิต)

รักษาราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

Signature Code : F+iHxYyjsO๑WWNuLVbh

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริยานุช พรหมภาสิต
รักษาราชการแทนอธิการบดี

รองศาสตราจารย์วิสิฐ วัฒนภูษิต
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวัฒน์ ภูวิชิต

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พจนภา เพชรรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ บุนนียม

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา วิษฐापกรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประติษฐ์ นาริรัถย์

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดิรัฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ทองพูน พัฒนศร

รองศาสตราจารย์ หทัยวรรณ ไชยะกุล

รองศาสตราจารย์ มัย ตะตียะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง แก้วสุฟอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สหทัยา สิทธิวิเศษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิตกัญจ ตั้งภากรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา โยอินศิริกุล

PHIKUN JOURNAL

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

Vol. 22 No. 2 July - December 2024

Print ISSN 3056-9044 Online ISSN 3027-6462

